This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Google

Это цифровая коиия книги, хранящейся для иотомков на библиотечных иолках, ирежде чем ее отсканировали сотрудники комиании Google в рамках ироекта, цель которого - сделать книги со всего мира достуиными через Интернет.

Прошло достаточно много времени для того, чтобы срок действия авторских ирав на эту книгу истек, и она иерешла в свободный достуи. Книга иереходит в свободный достуи, если на нее не были иоданы авторские ирава или срок действия авторских ирав истек. Переход книги в свободный достуи в разных странах осуществляется ио-разному. Книги, иерешедшие в свободный достуи, это наш ключ к ирошлому, к богатствам истории и культуры, а также к знаниям, которые часто трудно найти.

В этом файле сохранятся все иометки, иримечания и другие заииси, существующие в оригинальном издании, как наиоминание о том долгом иути, который книга ирошла от издателя до библиотеки и в конечном итоге до Вас.

Правила использовапия

Комиания Google гордится тем, что сотрудничает с библиотеками, чтобы иеревести книги, иерешедшие в свободный достуи, в цифровой формат и сделать их широкодостуиными. Книги, иерешедшие в свободный достуи, иринадлежат обществу, а мы лишь хранители этого достояния. Тем не менее, эти книги достаточно дорого стоят, иоэтому, чтобы и в дальнейшем иредоставлять этот ресурс, мы иредириняли некоторые действия, иредотвращающие коммерческое исиользование книг, в том числе установив технические ограничения на автоматические заиросы.

Мы также иросим Вас о следующем.

- Не исиользуйте файлы в коммерческих целях.
  Мы разработали ирограмму Поиск книг Google для всех иользователей, иоэтому исиользуйте эти файлы только в личных, некоммерческих целях.

- Не отиравляйте автоматические заиросы.
  Не отиравляйте в систему Google автоматические заиросы любого вида. Если Вы занимаетесь изучением систем машинного иеревода, оитического расиознавания символов или других областей, где достуи к большому количеству текста может оказаться иолезным, свяжитесь с нами. Для этих целей мы рекомендуем исиользовать материалы, иерешедшие в свободный достуи.

- Не удаляйте атрибуты Google.
  В каждом файле есть "водяной знак" Google. Он иозволяет иользователям узнать об этом ироекте и иомогает им найти доиолнительные материалы ири иомощи ирограммы Поиск книг Google. Не удаляйте его.

- Делайте это законно.
  Независимо от того, что Вы исиользуйте, не забудьте ироверить законность своих действий, за которые Вы несете иолную ответственность. Не думайте, что если книга иерешла в свободный достуи в США, то ее на этом основании могут исиользовать читатели из других стран. Условия для иерехода книги в свободный достуи в разных странах различны, иоэтому нет единых иравил, иозволяющих оиределить, можно ли в оиределенном случае исиользовать оиределенную книгу. Не думайте, что если книга иоявилась в Поиске книг Google, то ее можно исиользовать как угодно и где угодно. Наказание за нарушение авторских ирав может быть очень серьезным.

О программе Поиск кпиг Google

Миссия Google состоит в том, чтобы организовать мировую информацию и сделать ее всесторонне достуиной и иолезной. Программа Поиск книг Google иомогает иользователям найти книги со всего мира, а авторам и издателям - новых читателей. Полнотекстовый иоиск ио этой книге можно выиолнить на странице `http://books.google.com/`

UC-NRLF
$B 92 727

P G
69
K575
1901
V. 1
MAIN

YD 10999

EXCHANGE

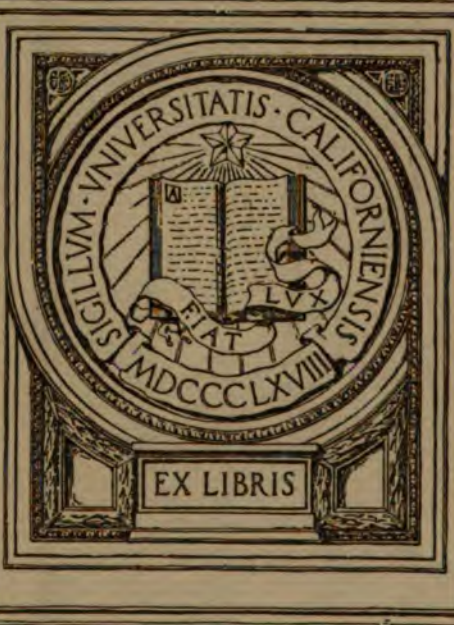

830
K45
v.1

ХРИСТОМАТІЯ

ПО

СЛАВЯНСКИМЪ НАРѢЧІЯМЪ.

UNIVERSITY OF CALIFORNI
MAY 2 5 1933
LIBRARY

Выпускъ I.

Болгарскій языкъ.—Македонскіе говоры.

С.-ПЕТЕРБУРГЪ.
Типографія И. Н. Скороходова (Надеждинская, 43).
1901.

EXCHANGE

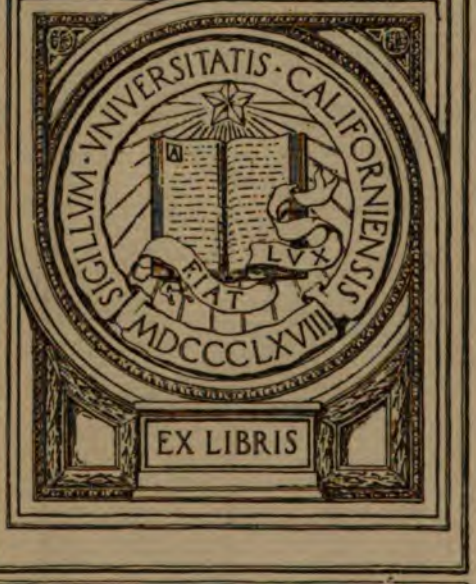

830
K45
v.1

ХРИСТОМАТІЯ

ПО

СЛАВЯНСКИМЪ НАРѢЧІЯМЪ.

UNIVERSITY OF CALIFORNIA
MAY 25 1933
LIBRARY

Выпускъ I.

text p. 1

Болгарскій языкъ.—Македонскіе говоры.

С.-ПЕТЕРБУРГЪ.
Типографія И. Н. Скороходова (Надеждинская, 43).
1901.

ХРИСТОМАТІЯ

ПО

СЛАВЯНСКИМЪ НАРѢЧІЯМЪ.

Выпускъ I.

Болгарскій языкъ.—Македонскіе говоры.

С.-ПЕТЕРБУРГЪ.
Типографія И. Н. Скороходова (Надеждинская, 43).
1901.

Печатается по распоряженію Историко-Филологическаго Факультета Имп. С.-Петербургскаго Университета. 20 сентября 1901 года.

Деканъ *С. Платоновъ.*

EXCHANGE

PG 69
K575
1901
v. 1
MAIN

ОГЛАВЛЕНІЕ.

I. Восточно-болгарскіе говоры.

№№		стр.
1— 2	Ловечъ М. Сб. IV. 512	1— 4
3— 4	Габрово М. Сб. VII. 158; VI. 46	5— 6
5	Старо-Загорско М. Сб. XVI—XVII. 99	6— 7
6	Трѣвна М. Сб. VI. 46	7— 8
7	Елена М. Сб. VI. 44	8
8	Вслико Търново М. Сб. XVI—XVII. 221	8—10
9—10	Жеравна М. Сб. XVI—XVII. 136	10—11
11	Разградско М. Сб. VII. 17	12
12—13	Свищовско М. Сб. XV. 12—13	12—14
14	Казанлъкъ М. Сб. 70	14
15—17	Варненско М. Сб. VIII. 11—13	14—16
18	Пловдивско М. Сб. XII. 54	16—19
19	Малко Търново М. Сб. VI. 23	19
20	Ахъръ-Челебийско М. Сб. VI. 173	19—24
21	Рупчосъ М. Сб. VIII. 137	24—27

II Западно-болгарскіе говоры.

	Софийско М. Сб. XVII. 3	27
22—25	М. Сб. VII. 165, 164; VIII. 174; VII. 132	28—35
26—27	Самоковско М. Сб. VI. 35; XII. 48	35—38
58	Дупничко М. Сб. VIII. 67	90—92
59	Чипоровцы М. Сб. XVI—XVII. 260	92

III. Македонскіе говоры.

28	Солунско, Сохо М. Сб. IV 182	38—39
29	Солунско, Градоборъ М. Сб. IV. 231	40—41
30	Солунско, Гевголия М. Сб. III. 230	41—42
31	Солунско, Айватово М. Сб. IV. 183	42—45
32	Воденско М. Сб. XVI—XVII. 55	45—47
33	Кукушъ М. Сб. II. 110	47—48
34	Демиръ-Хисарско М. Сб. IX. 162	48—51
35—36	Мелничко М. Сб. VIII. 31	51
37—39	Драмско М. Сб. VIII. 32	51—52
40	Велесъ М. Сб. XVI—XVII. 226	52—56
41	Прилепъ М. Сб. IX. 150	56—59

898352

№№ стр.
42 Битоль М. Сб. XV. 121 . . . . . 59—60
43 Рѣсенъ М. Сб. IX. 154 . . . . . 60—61
44 Охридъ М. Сб. XVI—XVII. 26 . . . . . 61—62
45—47 Охридско М. Сб. I. 30; II. 113 . . . . . 63—64
48 Охридъ М. Сб. II. 186 . . . . . 64—65
49 Щипъ М. Сб. IX. 159 . . . . . 65—68
50 Кратово М. Сб. II. 60 . . . . . 68—72
51 Галичникъ М. Сб. VI. 50 . . . . . 72—75
52 Леринско М. Сб. VI. 164 . . . . . 75—81
53 Мъгленско М. Сб. III. 120 81
54 Костурско М. Сб. I. 64 . . . . . 82—83
55 Дупничка Джумая М. Сб. VII. 179 . . . . . 83—85
56 Тиквешко М. Сб. VIII. 130 . . . . . 85—86
57 Криворѣчка Паланка М. Сб. IX. 71 . . . . . 86—90
60 Постулъ . . . . . 92—93

Вошедшія въ этотъ выпускъ пѣсни, сказки и другой матеріалъ этнографическаго содержанія взяты изъ Сборника за народни умотворения, наука и книжнина, издаваемаго болгарскимъ министерствомъ народнаго просвѣщенія. Выставленныя послѣ названій мѣста цифры обозначаютъ томъ сборника и страницу, на которой начинается соотвѣтствующій №. За исключеніемъ двухъ первыхъ №№, которые обозначаютъ страницы научнаго отдѣла, всѣ остальные относятся къ отдѣлу народныхъ умотвореній. Двѣ пѣсенки изъ Постула печатаются по записи уроженца этого села К. Мисиркова.

1.

Имáлу інó връмé ідин мъш и інъ жинá. Те імáли две дицá: інó 'умченци інó 'умúчинци. Виннъш мъжѣт кýпил два гѣлъбъ і зърѣчъл нъ жинѣ си дъ ги згóтви. Т'á ги зъклáлъ і уштúпълъ і ги тýрúлъ в дулáпът, па утишлá нъ удѣ. Къту утивълъ срéшнълъ две цúгънки, па ім рéклъ: «мариі, цúгънки, дъ ни іти у думá дъ зéмити кл'ýчът пут прáгът, па дъ уткрáннити гѣлъбити уд дулáпът—чи мъ убúъ мъш-мú хъъ!» Цúгънкити рéкли: «ъ, ништéм, ништéм», ъмъ утишлé, зéли кл'учѣт пут прáгът, утвóрили і уткрáннъли гѣлъбити. Къту съ вѣрнълъ жинáтъ ут удѣ—тук гѣлъби, там гѣлъби—н'áмъ гѣлъби. «Ъми сигú? къкó шти слóжъ нъ мъжъ сú?» Пъ мъш ú бил млогу лош, тъ іъ билó страх дъ іъ ни биі, па зéлъ чи си утрáзълъ цúцити і ги зготвилъ нъмисту гѣлъби. Кату си душóл мъш-ú, т'а му слóжилъ дъ іъдé, ъмъ ни сéннълъ и т'а с негу. Тоі іал, іал, па зел дъ іъ кáни: «илá, жинá, дъ іъдéм! млогу хубуу си згóтвилъ? — «ъ, хýбуу зер, теб слъткó, мен булú». Тоі пак іал, іал и пáк іъ пукáнил: «илá, жинá, дъ іъдéм!»—«Теб слъткó, мен булú.» Чи 'што, мърú жинá? ккó тъ булú?» т'а му ръспрáілъ кáкту билá рáбу'ътъ и тоі вид'áл, чи іал чулéшку мéсу, пá рéкъл: мърú жинáа, ъмъ слъткó билó чулéшкуту мéсу! іа дъ зъкóлим нáшту мунчé! ýтръ стънú рáану, ступлú удѣ, нъгутвú бръснáчът, греб'ънът и хýмникът уш чи шти гу бръсним, пъ ниі дъ гу зъкóлим. Мумúчинциту чýлу, па кáзълу нъ братчиту си: бáт'о знаіш ли, чи бубá рéчи нъ мáмъ дъ стáни ýтръ рáну, дъ стóпли удѣ уш чи шши тъ бръснът, пъ те шши тъ зъкóлът, ъми іа дъ уткрáнним бръснáчът, грéб'ънът и хýмникът па дъ б'áгъми!».

Нъ дрýгиът ден умчéнциту і 'умúчинцито стáнъли рáану, зéли бръснáчът, грéб'ънът и хýмникът и пуб'áгнълú ут т'áх си. Бъштá ім и мáікъ ім къту съ събýдили видéли, чи ги н'áмъ и тръгнъли дъ ги търсът. Тъман ги нъмéрили и штéли дъ ги фáнът—'умúчинциту ізвúкълу: «бат'оо, фърлú хýмникът дъ стáни кал, кал, бубá і мáмъ дъ ни мóіът дъ ни стúгнът!»—и мунчéнциту фѣрлилу хýмникът и нъвиннѣш стáналу гул'áмъ кал ъмъ бъштá ім и мáікъ ім пак іъ пригáзили и ъхѣъ дъ ги стúгнът 'умúчинциту па ізвúкълу: бáт'оо, фърлú грéб'ънът дъ стáни трѣни, трѣни дъ ни мóіът дъ ни стúгнът! «мунчéнциту фѣрлилу грéб'ънът и стáнълу трѣни, трѣни, ъмъ баштá ім и мáікъ ім па гу примúнъли— и ъхѣъ

дъ ги фа́нът 'умичинциту пак изви́кълу: ба́т'оо, фърли́ бръсна́чът дъ ста́нът нужо́и, нужо́и, буба́ і ма́мъ дъ ни мо́іът дъ ни сти́гнът». Мунче́нциту фѣрлилу бръсна́чът и ста́нъли нужо́и, нужо́и, тъ баштá ім и ма́ікъ ім нимужле́ ве́ки дъ ги прими́нът и съ вѣрнъли.

Мунче́нциту і 'уми́чинциту върéли върéли душле́ ду ідин кла́д'ъниц. Мунче́нциту ре́клу: «ка́ко, же́дин съм»—«нидéі, ка́къ, пи ту́къ, чи ко́іту пиі ут тѣс удѣ ста́ъ нъ ме́чкъ»—и то ни пи́лу. Въре́ли, въре́ли, душле́ ду дру́ги кла́д'ъниц; мунче́нциту па реклу нъ систри́читу си: «ка́ко, же́дин съм, дъ пи́іъ ли ут тъс удѣ?»—«Нидéі, ка́кинуту, чи ко́іту пиі ут тъс удѣ ста́ъ нъ вълкъ»—и то́ па ни пи́лу. Въре́ли, въре́ли, душла́ ду тре́ти кла́д'ъниц. Мумче́нциту ни мужло́ ве́ки да търпи за удѣ і ре́клу: «ка́ко шти пи́іъ ут тъс удѣ кко́ту ште́ да ста́ъ»—«Нидéі, ка́кинуту, чи ко́іту пиі ут тъс удѣ ста́ъ нъ глига́н». Мунче́нциту ни слу́шълу, ъми пи́лу і ста́нълу нъ глига́н. Муми́чинциту съ упла́шилу і съ пука́чилу нъ іно́ висо́ку дърво́, ъ пуд дърво́ту има́лу інѣ чушмѣ. Там душле́ дъ пуіѣт ца́рскити куние́. Муми́чинциту си съд'а́лу нъ дърво́ту и си припри́дълу купри́нъ, пъ врътéнциту му къту врѣцкълу куние́ти съ плашъли тъ ниште́ли дъ пи́іът. Царскити хо́ръ съ мо́лили нъ 'уми́чинциту мо́лили дъ слези, то ни сли́зълу, ъми ви́кълу: «ъ, дъ сле́зъ ъми, дъ мъ изъде́ бат'у!» Наі на́пкун, къту ништ'а́лу дъ сле́зи и́нък, душле́ хо́ръ дъ сичѣт дърво́ту. Се́кли, се́кли цалъ ден, уста́нълу ошти ма́алку дъ гу дусичѣт и гу уста́іли за у́тръ. Прид нуштѣ душо́л глига́н'ат, събра́л тръски́ти, нъл'ъпи́л ги і дърво́ту ста́нълу па цъло́. Нъ дру́гиът ден къту душле́ 'ъ дусичѣт дърво́ту нъме́рили гу пак цъло́-цъл'ъни́чку, са́къ-чи ние́ се́чину и зъфанъли утнуво́ дъ гу сичѣт. Се́кли, се́кли, ъмъ па́ гу ни дусе́кли ду вичъртѣ, ами гу устаіли па́ зъ другиъд ден. Приз нуштѣ глига́н'ът па́ душо́л и па гу зъл'ъпил. Тъі гу се́кли мло́гу пѣти и глига́н'ът се́ гу зъле́п'ъл приз нуштѣ. Наіна́пкун душо́л и ца́рскиът син и тоі съ мо́лил нъ 'уми́чинциту 'ъ сле́зи, то́ се́ ништ'а́лу. Ъмъ што́ту съ ъре́съълу нъ ца́рскиът син, чи било́ млогу хубуу, тоі зърѣчъл ка́к-как дъ гу свълѣт ут дърво́ту, тъ 'ъ съ ужени зъ негу. Туги́з душла́ інѣ ци́гънкъ і ре́клъ: «даіти ми іни́ нуштуви́, си́ту, пи́рус и те́нджъръ, а́'шти свълѣ 'умичиту». Те і да́ли и т'а́ утишла́ пуд дърво́ту, нъкла́лъ о́гън уж дъ меси и ту́рилъ си́чкуту нъо́паки: пирустѣ нъо́паки, те́нджъръ́тъ нъо́пъки і нуштувити нъо́паки. Муми́чинциту гле́дълу ут дърво́ту і ви́кълу: «не тъі, ба́бо, не́е!»—«Ъми как, ба́бинътъ, слес тъ ми къжи́ де!»—«и́нък, инък»—и ци́гънкътъ пъ турил іно́другу нъ ри́бро: нуштуви́ти нъ ри́бро́, сит'ту нъ рибро́, си́чкуту нъ рибро́. Мумичи́нциту пак изви́кълу: «не тъі, ба́бо, не́е! и́нък, и́нък!»—«Ъми как, бабинътъ, слез дъ ми кажиш де!»—«ъ, тъі зер, дъ мъ изъде́ ба́т'у!»—«Нибоі съ, пиле, нибоі съ, аш ши тъ ва́рдъ»—и то сл'а́злу, ъ ци́гънкътъ гу улуви́лъ і гу зъве́лъ ф ца́рскити пъла́ти. Ца́рскиът син съ зълибил и пуи́скъл дъ съ ужéни зъ негу. Те нъпра́іли зъ 'уми́чинциту наі ху́бъ'и ре́'и и ги дали нъ цигѣнкътъ дъ гу убличе́. Ци́гънкътъ ни убл'а́клъ

'умичинциту, ъми 'убл'аклъ дъштирѣ си, пък 'умичинциту гу тýрилъ пуд инно́ куриту. Къту штéли дъ во́ът бýлкътъ ф чéркуъ глигáи'ът съ нъпраіл нъ питéл и зъп'áл: «кукурúгууу, б'ъла́ ка́къ пут курúту, чърна́ ка́къ пуд бýлуту!» Къту пудúгнъли курúт'ту нъмéрили хýбууту 'умичинци и цáрскиът син съ млогу іъдо́съл и попúтъл цúгънкътъ: «как úскъш дъ съ но́сиш, нъ два ко́н'ъ ли или нъ два во́лъ?» Цúгънкътъ ре́клъ, нъ два ко́н'ъ. Те і вѣрзали ідин'ът крак нъ ідúн кон, дрýгиът нъ дрýги, удáрили кунúéти і т'á съ ръшчéкнълъ. Тугúз умичúнциту съ ужéнилу зъ цáрскиът син.

2.

'Имълъ мáмъ глéдълъ
Ду дéвит сúнъ близнáкъ
Ду дéвит сúви сýко́лъ
И иннѣ штéркъ Питкáнъ.
Рáни ги мáмъ глéдъ ги
На л'уцкá хýркъ і мъхáлкъ,
Ъмъ ги мáмъ удглéдъ
Ут мáлки ча ду гулéми
С т'áхнътъ систрá Питкáнъ.
Мúнълу шту съ мúнълу
Душлé Питкáнъ дъ искът
Приз дéвит гурú зилéни,
Приз дéвит удú студени.
Мáмъ Питкáнъ ни дáвъ
І о́сим іъ брат'ъ ни давът,
Сал дивéтиът, Лазаре,
Тоі си нъ мáмъ дýмъши:
Мáле ле стáра мáле ле,
Іа дъ си дъдéм Питкáнъ,
Чи ниі сми дéвит брáтиіъ
Пу виннѣш дъ тъ зъвидéм
Дéвит штиш пѣти дъ úдиш
Систрá Питкáнъ дъ вúдиш.
Чи дáли мумá Питкáнъ
Приз дéвит гурú зилéни,
Приз дéвит удú студéни
Приз дéвит силá в дисéт'у.
Мúнълу шту съ минълу,
Душлá гудúнъ чýмувъ,
Дéвит съ брат'ъ измрéли,
Дéвит съ гро́бъ дúгнъли.
Устáнъ мáікъ съмúчкъ,
Пу гро́би хо́ди и плáчи:
По́-мáлку мъртви уплáкъ
По́-мло́гу кълнé Лáзъръ:
Дъ съ прудѣниш, Лáзаре,
Дéту ми дáди Питкáнъ
То́лкуз дълéку ут мéн'ъ:
Ниту іъ виждъм ни чувам,
Ниту мъ вúждъ, ни чувъ.
Бо́же ле вúшни го́спуди!
Іа стурú чýду гул'áму,
Сум'áсъі, боже, Питкáнъ
Дъ трѣгни, при мен да до́ди
Дъ вúди какъ съм устáлъ
Ут дéвит сúнъ съмúчкъ
Къту убгурéнъ іáбълкъ,
Н'áмъм си нúди нúкугу,
Коі учú да ми заклóпи.
Лáзър ут гро́бът слýшъши
И съ нъ бо́гъ мо́л'ъши:
Бо́же-ле вúшни Го́споди!
Стурú мъ, боже, жýф-умрáл
Дъ стáнъ, бо́же, дъ úдъ
Дъ дувéм систрá Питкáнъ
Мáми да бѣди ръстýхъ,
Стúга и толкус плáкълъ
Плáкълъ мен'ъ кълн'алъ.
Дъ лú съ Бо́гу смилúлу,
Или би чуду гул'áму:
Сто́ри съ Лáзар жýф-умрáл,
Кúут му дъскѣ—ко́нчиту,

*

Ъ възгла́ви му—пуга́чъ.
Чи ста́на Лазар утѝди
Приз де́вит гурѝ зиле́ни
Приз де́вит удѝ студе́ни
Приз де́вит сила́ в дисе́т'у.
Хуро́ съ вии краі се́лу
И нъ хуро́ту Питка́нъ;
Съгле́дъ бра́ткъ Ла́зъръ
И ут хуро́ съ пу́снълъ,
Пра́'у при не́гу утѝди
Тѝхум му лѝхум пруду́мъ:
Ла́зъре, бра́тко Ла́зъре!
Тъі ли ни бе́ши ду́мътъ?
Нълѝ съ в'арну фре́кухти,
Чи шти ми мамъ во́дити,
Ъ іа виш седим гудѝни
Как ни съм ма́мъ вѝждълъ
Ма́мъ и де́вит бра́тиіъ.
«Іа мълчѝ, се́стро Питка́но,
Налѝ съм душо́л зъ те́бъ,
Дъ тъ кълесъм на́густи
Нъ на́шти двори висо́ки.
Па съ Питка́нъ нъве́ди,
Ла́зъру ръкѣ цѣлу́унъ
И си му тѝхум ду́мъши:
Ла́зъре, бра́тко Ла́зъре,
Заштó ти ръкѣ мирѝши
Нъ пръс, Ла́зъре, нъ пле́с'ън?
Се́стро Питкано, Питка́но,
Нѝіъ сми де́вит бра́тиіъ
Де́вит си кѣшти пра́вихми,
Затуі ми ръкѣ мирѝши
Нъ пръс, Питка́но, нъ пле́с'ън.
Па съ си двамъ трѣгнъли,
Върве́ли шту съ върве́ли,
Минъли пуле́ широ́ку
Нъстали гурѣ зиле́нъ,
Нъд гурѣ фтѝчкъ прифрѣкнъ
Прифрѣкнъ и си прупе́іъ:
Де́ съ и чу́лу і вид'а́лу,
Живо́ с умра́лу дъ хо́ди,
Къту Питка́нъ с Ла́зъръ.
Питка́нъ ду́мъ Ла́зъру:
Ла́зъре, бра́тко, Ла́зъре,
Слушъш ли фтѝчкъ шту ду́мъ?
Ни слу́шъі, сестро, фтѝчкътъ,
Фтѝчкътъ фѣркъ висо́ку
И гле́дъ, сестро, широ́ку
Т'а зъ нас тува́ ни думъ.
Върве́ли шту съ върве́ли
Стѝгнъли нува́ че́ркувъ,
Ф че́ркувъ нувѝ гро́бištъ,
И ду гро́бištъ кла́д'ъниц.
Ла́зър ут ко́нчи утсе́ннъ
И нъ Питка́нъ ду́мъши:
Іа вър́и, се́стро Питка́но,
Ти знаиш нашти двуро́ви,
Ас штъ съ ту́къ зъба́въ,
Дур си ко́нчиту нъпуіѣ.
Трѣгнълъ съма́ Питка́нъ.
Ла́зър си гро́бът нъме́ри,
Па си съ в гро́бът пувѣрнъ
И си нъ Бо́гъ пруду́мъ:
Фа́лъ ти, Бо́же го́спуди,
Дету ми, Бо́же, пумо́гнъ
Питка́нъ дъ си дувидѣ,
Стѝгъ мъ і кле́лъ ма́мъ ми,
Стѝгъ і гурка́тъ пла́кълъ.
Питка́нъ стѝгнъ у т'а́х си:
Дво́ри им вирън'а́съли.
Порти им се́ мухл'а́съли,
Ду шѝіъ бу́рън убра́сли,
Идвам и порти пузна́лъ
И си на порти пуло́пъ.
Утвѣтръ глас съ уба́ди:
Тѝ ли си, чу́мо дзѝвръвъ,
Ни стѝгнъхъ ли ти ду де́вит
Ду де́витъ сѝви суко́лъ,
Тъ идиш и мен дъ земиш?
Питка́нъ маіци думъши;
Ас ни съм, ма́ле, чу́мътъ,
Ази съм, ма́ле, Питка́нъ,
Питка́нъ, тво́ітъ дъштѐрка.
Ма́ікъ и по́рти утвори:
Живѝ съ пригѣрнъли,
Ъ мѣртви съ пу́снъли.

Ловечъ.

3.

Идно́ мумѝчи било́ нъ ма́штиъ ма́ікіъ и мло́гу те́глилу ут неіъ. Виднѣш маштиътъ му гу испъдилъ, и то ка́кту придьа́лу кълчиштъ нъ у́ркътъ си, тъі пубьа́гнълу. Кътý вървьа́лу, вървьа́лу на гурѣ́тъ, мрѣ́кнълу, и то нъме́рилу иднѣ́ кѣштицъ и гурътъ и фльа́злу вътри да принуштýвъ. Събра́лу си сѣчици, нъкла́лу си о́гън и се́днълу въз о́гъніъ дъ приде́. Пу ньа́куі вре́ми въртáта скрѝпнъли и вѣтри фльазъл идѝн дьа́вул, чи се́днъл въз мумѝчиту и гу пупѝтъл: «къкво і туі де́ту гу приде́ш?» То ре́клу кълчѝштъ. Ут де гу зе́мъти? пупѝтъл пак дьа́вулът. Мумѝчиту, кътý съ било́ упла́шилу, зе́лу дъ му удгува́ріъ тъі, штутý дъ съ продължа́ва, чи дъ ни гу пѝта нъско́ру пак:—Се́ім гу, сеім гу; біърѐм гу біърѐм гу; тупѝм гу, тупим гу; мѣ́ним гу, мѣ́ним гу; че́шимъ гу, че́шим гу; приде́м гу, приде́м гу; мута́ім гу, мута́ім гу; су́чим гу, су́чим гу; снуве́м гу, снуве́м гу; тъче́м гу, тъче́м гу; те́пъми гу, те́пъми гу. Штом изре́клу мумѝчиту: те́пъми гу те́пъми гу и идно́ питле́нци, куе́ту било́ ф тѣ́зи кѣ́штицъ, пупьа́лу, и дьа́вулът извиднъш пубьа́гнъл, кътý чул дъ прупьа́лу питле́ту. Тоі но́сіъл иднѣ́ ча́нтъ с пъри́, и чантата уста́нъла там, къту пубьа́гнъл зъшто́ту уд бързинѣ́ ни скула́съл да іъ земи Мумичиту кътý ста́нълу сутринтѣ́, зелу ча́нтътъ с парити и си утишло у тьах. Ма́ікьа му тугáс ут никъ́лству дету съ слу́чилу то дъ нъме́ри пъри́, ре́клъ дъ прувóди и не́інуту мумѝчи нъ унуі мьа́сту, чи дъно́ дунисе́ и то тъі пъри́. Мумѝчиту, къту си зе́лу къде́ли, утишло́ и то ф унъз гуръ де́ту била кълтицътъ. Къту мрѣ́кнълу, то събра́лу сѣчки, прибра́лу съ ф кѣштицътъ, стѣ́кнълу о́гъніъ, зъкльу́чилу въртáтъ и се́днълу дъ си приде́ въз о́гъніъ. Пу идно́ вре́ми дьа́вулът пак душѣ́л и пубу́тнъл въртáтъ. Мумѝчиту кътý ни му утво́рилу, дьа́вулът тугѝс пувѝкъл: «те́пъм, тепъм, диво́ікьо, утвурѝ ми дъ фле́зіъ!» (Тоі ре́кълъ тъі, зъшто́ту наіпуди́рнити ду́ми, де́ту чул приз унъс нош ут уну́і мумѝчи, биле; «тепъми гу, тепъми гу»). Мумѝчиту кътý ни било́ тѣ́і сло́гъ, къкту́ било́ дру́гуту мумѝчи, зъшто́ту то ни било́ кътý не́гу нъ ма́штиъ ма́ікіъ, уба́дилу съ стре́снъту нъ дьа́вуліъ: «уте́пълу л ти і мъга́риту бръдѣ́тъ?» Дьа́вулът тугáс съ ръсърдил, фльа́зъл вѣтри прис кумѝніъ и гу убѝл.

4.

Изгре́іъ дзвіъздѣ́ моръвъ,
Мо́ръвъ дуру́ кѣрвъвъ
Нъ Биде́к пуле́ широ́ку,
Нъ биглѝшкити дъіъми,
Въз биглѝшкити кихъѝ.
Гре́іълъ і три дни і три но́шти,
Тѣ́кму ми ду три не́діъли,
Изгурѝ ма́лу, гульа́му,
Изгурѝ трѝстъ куше́ри,
Ф куше́ри пу трѝстъ іувна́.
Іут тристъ трѝісіъ уста́хъ,
И те зашто съ устали?

Рънéни, нъкървъвéни.
Бигликчѝ бъшѝ гувóри:
— Излéсти сéти кихъй,
Коі къдé і óдил дъ кáзвъ,
Коі къквó і прáвил дъ кáзвъ,
Тѣзи і дзвіъздѣ іут штéтъ,
Тѣзи і штéтъ іут нáзи.
Дýмъіти, братіъ, кáзвъіти!
Сéти кихъй излéзли,
Коі къдé і одил, се кáзвъ,
Коі къкво і прáвил, се кáзвъ.
Бигликчѝ бъшѝ гувóрил:
— Чýвъіти сѝнцъ, слýшъіти,
Тъзи і штéтъ іуд мéни:
Нъ нóву сéлу іутѝдух,
Чи бьах съ мáлку пунъпѝл;
Нъ крáіъ нѝскъ кѣштичкъ,
Вѣтри сидéнки придьáхъ
Три систрѝ і три сирáчътъ.
Стáръ им систрѣ дýмъши:
Придéти, какъ, дъ придéм,
Къдéли дъ си іуприде́м,
Нъ хóръ дъ ги зънисéм
В дóлніътъ мъхлѣ зъ бръшнó,
В гóрніътъ мъхлѣ зъ благó,
Нъ мáмъ дъ зънисéми,
Чи і мáмъ ни зъпрьáнъ.
Зъ пýсту сéлску дáвъни.
Іáзи съ іудудвѣн убáдих:
Стънѝ ми, нивéсто, іутвурѝ!
Стáръ съ систрѣ іубáди:
Ут тук съ мáвъі, дьáвуло,
Чи ниі сми тýкъ три систрѝ,
Льýцкъ рáбутъ рáбутим,
Дънó ни дъдѣт блъгинкѣ,
Нъ мáмъ дъ зънисéми,
Чи і мáмъ ни зъпрьáнъ.
Іáзи съ льýту ръсѣрдих,
Кътý въртáтъ пурѝтнъх,
Те съ нъштѝтъ зъпрьáхъ.
Кътý си вѣтри іутѝдух,
И трѝти систрѝ зьан стóрих,
Зьан стóрих и зьан нъпрáвих,
Стáръ мъ систрѣ прукълнá:
Дъ дъдé Гóспут, дьáвуло,
Уд Бóгъ штéтъ дъ пáдни,
Стáдуту дъ ти изгурѝ.
Кътý издýмъ бигликчѝ
И дзвіъздѣтъ съ зътýли.

Габрово.

5.

Мáмъ Стувьáнъ згудѝлъ
Зъ бьалъ Нéдъ Трѣнкуфкъ;
Скрѝшум гу і мáмъ згудѝлъ,
Скрѝшум съ іéли и пѝли,
Тугáс му і мáмъ кáзълъ.
Стуіан мáми си дýмъши:
— Ас ни штá Нéдъ Трѣнкуфкъ,
Наі ѝскъм Радъ сéльанкъ,
Мáмъ Стувьáну думъши:
Рáдъ іе, сѝнко, булнáвъ.
Дéн хóди Рáдъ, дéн лижѝ;
Хáі дъ тъ мáмъ ужéни
Зъ бьáлъ Нéдъ Трѣнкуфкъ,
Чи хи съ млóгу дáрити
И хи съ млóгу дрéхити.
Стувьáн мáми си дýмъши:
— Мáмо льо, мáмо мѝлинкъ!
Дрéхи съ, мáмо, издерѣт,
Дáри съ, мáмо, издерѣт,
Мéніъ бýлкътъ уставъ.
Мáмъ гу ни е пѝтълъ,
Скрѝшум свáтуви събрáлъ,
Зъ бýлкъ дъ си утѝдът;
Стувьáн ніъ рáчи дъ ѝди,
Зóрліъ гу і мамъ сгудѝлъ,
Зóрліъ гу і нъ кон къчѝлъ,
И Стувьан пудир утѝди,
Чи съ бýлкътъ утзéли.
Къту съ нъзáт вѣрнъли,
Крѣсник Стувьáну дýмъши:

Хéі,—мóре, кумчé Стувéне!
Къква і тѣзи рáбутъ:
Измрѣзнъхъ ни кръкáтъ,
Изгуріáхъ ни учи́ти?!
Стувьáн крѣснику дýмъши:
— Хеі мóре, крѣсник Ивáне!
Кѣкту ви мрѣзнът кръкáтъ,
Тъі ми умрѣзнъ тъс бýлкъ;
Кѣкту ви гурéт учи́ти.
Тъі ми изгурьá сърцéту
Зъ Рáдъ, зъ селіѣнкътъ!
Чи бýтнъ кóніъ, ути́ди,
Пътіъ му бéши кръі сéлу,
Стувьáн гу стóри прис сéлу,
Чи кръі Рáдини зъми́нъ,
Рáдъ нъ буклýк сидéши,
Чéрнъ къдéліъ придéши;
Стувьан нъ Рáдъ дýмъши;
— Дóбър ти вéчър, Рáтки ле!
— Дал ти Бог дубрó, Стувéне,
Стувéне, льýбе лъжóвну!
Чисти́тъ дъ ти і бýлкътъ,
Бýлкътъ със жéлту бýлу!
Стувьáн нъ Рáдъ дýмъши!
— Здрáвъ ми бъди́, Рáдки ле,
Ни дéі ми бýлкъ чисти́ти,
Ъми́ съ мули́ нъ Бóгъ:
Дъно́ нъ Гóспут стóриши
Стóриши и пристóриши
Два бьалугѣрди гѣлъбъ,
Дъ фрѣкним дъ си кáцними
Нъ Стувьáнуви хъмбáри,
Чи дъ глéдъми, глéдъми,
Тъс бýлкъ, тъзи душмáнкъ,
Със кугó жъ гъ винчéіът.
Чи бýтнъ кóніъ ути́ди.
Кътý свáтуви дудóхъ,
Ньáмъ със кугó дъ гъ винчéіът,
Чи съ гъ нъзáт вѣрнъли.

Старо Загорско, село Радне Махле.

6.

Стуіáн мáми си дýмъши:
— Мáінуле, старъ мáінуле!
Ви́кът мъ, мáмо, търгóвци,
Търгóвци, Кълóфьарчени;
Зъ мéсиц ми дáвът сто грóшъ,
Іá зъ шес мéсцъ хильáдъ.
Іáс штъ с търгóвци дъ и́дъ.
Мáмъ Стуіáну дýмъши:
— Стуéне, синко, Стуéне,
— Стуéне, еди́н у мáіка,
Ни худи́, си́нко Стуéне,
Тé ни съ, си́нко, търгóвци,
Іáми съ вѣрли хъідýти,
Чи млáт шти дъ ми зъги́ниш.
Стуіáн мáмъ си ни слýшъ,
Ъми́ с хъідýти ути́ди.
Хóдили, шту съ хóдили,
Хóдили дéвіът гуди́ни,
Събрáчи млóгу имáни;
Куги́ту дъ гý ръздилиът,
Стуіáн съ бóлън ръзбулé.
Ут тéшкъ бóліъс, нивьáрнъ,
Ут двá куршýнъ тилли́и,
Ут своітъ вьáрнъ дружи́нъ.
Стуіáн дружи́нъ дýмъши:
— Дружи́нъ вьáрнъ, сгувóрнъ,
Рéдум мъ си́нцъ нусéти,
Кръі Бьáлу мóри зънéсти.
Нъ бьáл мъ кáмък турнéти,
С учи́ към мурé дъ глéдъм;
Дъ въ ни глéдъм, дружи́на,
Кугá съ нъзáт врѣштъти!..
Кугá у думá и́дити,
Мáмъ шти дъ ви́ пупи́тъ:
Чи къдé ви е млáт Стуіан?
Ъ ви́і, дружи́нъ, къжéти:
Ни́і си ужéнихми Стуіáнъ
Зъ бьáлъ мумá призмóркъ.
Мáмъ шти дъ вѣ пупи́тъ:
Кътý Стуіáнъ ужéнихти,

Чи де́ му тънки да́руви?
Пък ви́і, дружи́нъ, къже́ти:
Мла́ду му бе́ши булчиту,
Ни бе́ тъка́лу дърувé.
Ма́мъ шти дъ сѣ усе́ти,
Чи и́ і зъги́нъл мла́т Стуіа́н.

Трѣвна.

7.

Нутка́ръл Стуіа́н гуве́дъ,
Нъ Вла́шку шъ ги зъка́ръ.
Сре́штъ му и́ди кучи́іъ,
Ф кучи́іъ мумѣ́ диво́ікъ.
Стуіа́н диво́іки ду́мъши
— Дубра ти сре́штъ, диво́іко,
Диво́ікъ ду́мъ, Стуіе́не,
— Дал ти Бог дубро́, Стуіе́не,
Ас ни съм мумѣ́—диво́ікъ,
Ъми съм че́рнътъ чумъ:
Дъ ли́ ти фанъ дружи́нъ
Или дъ фанъ гуведъ?
Стуіа́н нъ чумъ думъши:
— Чуму ле, че́рнъ чу́мки ле,
Нидеі ми фа́штъ дружинъ:
Дружинъ ми и събра́нъ,
Се́ о́дбур момци удбра́ни.
Мло́гу штът ма́іки дъ плачът,
Мло́гу штът бъшти́ дъ тъжѣ́т;
Ъми ми фъни́ гуве́дъ,
Съми́чък Стуіа́н дъ тъжи́.
Чи ги і мури́іъ фа́нълъ:
Три́нни ги і динье мури́лъ,
Ут тристъ три́ньки уста́хъ.
Чуди съ Стуіа́н ма́и съ,
Чи къде и кьах дъ гьени.
Пак съ съми́чък ръзуме́,
Чи си ги Стуіа́н путка́ръ,
Нъ мънъсти́ріъ ги зъкаръ,
Зъкаръ тъ ги хъризъ.
Чи трѣгнъ Стуіа́н дъ сьи́ іди.
Къту приз гурѣ́ върве́ши,
Със тѣнкъ сви́ркъ сви́ріъши;
Нъста́нъ пуле́ шъро́ку,
Ф сріът пуле́ илхѣ́ високъ;
Стуіа́н пуд дърво́ пусе́днъ,
Пусе́днъ дъ си пучи́ни;
Чи му съ дрьа́мкъ дудрьа́мъ,
Ле́гнъ Стуіа́н дъ пузъспа́;
Чи му съ съніъ присъни́:
Диво́ікъ ду́мъ Стуіе́не:
— Ста́въі, Стуіе́не, чи купа́і,
Ко́лкуту държи́ илхѣ́тъ
И нъ илхътъ коріъніъ,
Шъ искупаш къза́н има́ньи.
Нитý гу кула́ прио́зіът,
Нитý го куне́ прино́сіът.
Чи ста́нъ Стуіа́н зъкупа́,
Ко́лкуту държи́ илхѣ́тъ
И нъ илхѣ́тъ ко́ріъніъ;
Искупа́ къза́н има́ньи,
Чи съ с иманьи нъба́ви,
Колкуту мужа́ дъ но́си.

Елена (Търновско).

8.

Ъку іи́мъ върве́ни о́блъци, де́ту зъльа́звъ слѣнциту, нъ дру́гиіъ де́н врiméту шъ і витрувиту.

Ко́ткътъ ъку сѣ пѣхъ нъкъм о́гънІъ, шъ фа́ни студе́ну врimé.

Ъку га́рги фърче́т нъ ку́пчинъ іи гра́чът, шъ съ ръзвъли́ врiméту.

Ъку іа́бълките цѣфнът приз исіънтѣ́ іи зъвърджът, шъ бѣди льу́тъ зи́мътъ.

Ъку, ста́вът фу́ски (мѣхурчета) уд дъждѣ, кугá въли́, мно́гу шъ тра́і дъждѣ. Мѣхурчетата ставали отъ това, че вудѣтъ кипи́.

Ъку нъ Іурда́нувден зъмрѣзвъ нъ по́пъ ки́ткътъ (водата на китката, съ която попа рѣси), зи́мътъ іо́шти мно́гу шъ тра́і іи шъ і студе́нъ.

Ъку си́лну ха́піът мухити ле́тіъ, шъ іи́ди дѣш.

Слѣнциту ле́тіъ кугá «прижу́ліъ» (кугá і «мърънья́») — нъ дѣш и.

Кътy ізле́зи зунѣтъ, дъждѣ ско́ру ърни́свъ

Кугáту і мно́гу о́блъчну (тъмни облаци) в «Га́нчууту кьуше́» (юго-западъ), шъ іи́мъ си́ліън дѣш.

Ко́іту іи́мъ не́ідіъ вьа́тър (ф кра́к, ф ръкѣ), кътy гу зъбули́, нъ дѣш и.

Лиштуви́чкити ъку фърче́т ни́ску ду зиме́тъ, шъ іи́ди дѣш.

Ако слѣдъ дъждовно врѣме, въ петъкъ огрѣе слънце, то отъ другия день нататъкъ ще вали цѣла недѣля: пе́тък пичé, сѣбутъ тичé.

Ко́лкуту съ хо́рътъ нъ зиме́тъ, то́лкус съ і звизди́ти нъ нибе́ту. Кътy нъближи́ ньа́куі дъ уми́ръ, па́дъ му звиздѣтъ іи то́і уми́ръ.

Ко́іту пиіé вудѣ де́ту пиіé зунѣтъ, ъку іé мѣш, ста́въ жина́, ъку іé жина́, ста́въ мѣш.

Гърме́ниту і уц цти (отъ свети) Іли́іъ—то́і гърми́.

Прѣф пѣт къч чу́іш дъ гърми́, чукни́ съ пу глъвѣтъ съж жильа́зу — дъ ти і здра́въ глъвѣтъ къдж джильа́зу, дъ н тѣ були́ глъвѣ, приз гуди́нътъ.

Кътy зъле́зи слѣнциту, уцé́т ут кѣшти съ ни ізна́сіъ, чи съ ръзва́ліъ (останалия).

Ни би́въ дъ съ ми́і чуве́к със вудѣ ут къпчу́гити, чи му ста́вът пѣпки.

Дица́ ни би́въ дъ си іграі́ът с о́гъніъ (дъ бърни́къд глъвни́ти) чи шъ съ нъпика́вът нуштьа́.

Пумрѣкнълу ни би́въ дъ съ іъде́, чи съ ръзьа́дът нъ чуве́къ уста́тъ (крайщата на устата ранясватъ).

Лиштуви́чки ни сѣ пи́път, іи гниздо́ту іим ни сѣ ръзва́ліъ, чи кълне́т.

Ъку утфрѣкни іскрѣ іи зъпа́ли ньа́куму дре́хътъ, то́і уми́ръ.

Ни іе́ш куіе́ту і нъіе́діъну уд ми́шки, чи ш ти съ іспри́шти іъзи́къ.

Тру́днъ жина́ ни би́въ дъ ри́тъ ко́ткъ.

Ъку нъ суфрѣтъ случа́іну съ ізле́і ръки́іъ, шъ съ ръзбуле́і ньа́куі ут кѣшнити.

Със митлѣ ни би́въ дъ съ би́і чуве́к, іили́ дру́гу живо́тау не́шту.

Ньа́куі, кътy трѣгни нъньа́къди, ни би́въ дъ съ врѣштъ, чи шъ му върви́ нъза́т.

Ни іе́ ху́бъву дъ ми́ни лиси́цъ пѣт нъ чуве́къ.

Фто́рникъ ни іе́ дубѣр де́н зъ зъфа́штъни ньа́куіъ ра́бутъ,—шъ му върви́ нъза́т нъ чуве́къ.

Ф пе́тък ра́бутъ ни сѣ по́чвъ, чи съ «зъпи́чъ».

Сѣбутъ, кра́іън де́н нъ нидéліътъ — ни съ зъфа́штъ не́гу де́н ра́бутъ.

Кугáту ньа́куі трѣгвъ не́шту пу ра́бутъ нъ ньа́къди, нъдъле́ч със ко́н, пули́вът вудѣ прит ко́ніъ му, дъ му върви́ кътy пу вудѣ.

11.

Зъда́лу ми съ і бигли́шку ста́ду:
Две съ бигли́шки, три Стуіануви.
Крьаі сьаку ста́ду се іо́гън гури́,
Се іо́гън гури́, се къва́л сви́ри,
Се іа́гни бле́и, се ку́чи ла́и,
Се ма́ікъ і баштá.
Крьа́і Стуіа́нувту не іо́гън све́ти,
Не іо́гън све́ти, не къва́л сви́ри,
Не іа́гни бле́и, не ку́чи ла́и,
Не ма́ікъ і баштá.
Самси́ баштúцъ, не́мъ ма́ічицъ:
И'ма ма́ічицъ—ма́ікъ ма́штиъ.
Тиіа́ і дуве́лъ мума́ Дени́цъ,
Мума́ Дени́цъ, баш убъви́цъ;
Стуіа́н іа́ и́мъ зъ ми́лъ систрѣ́.
То́і си пруіо́ждъ пу іувче́рити,
Пу іувче́рити, пу друга́рити,
Пу друга́рити зъ сол, зъ брашно́;
Тьа ни пруіо́жда ни со́л, ни брашно́,
Налѣ́ пруіо́жда ви́тити венци́,
Ви́тити венци́, че́рнъ купри́нъ,
Че́рнъ купри́нъ, че́рнъ і църве́нъ.
Чи тѣ́ртил, тѣ́ртил Стуіа́н дъ бьа́гъ.
Прис пульа́нътъ, прис гульа́мътъ,
Прис кури́ікътъ, пъзарли́ікътъ,
При́с гро́биштътъ, гьаурджи́іскити.
Стуіанум те́іну іутпуди́ріъ ви́къ:
Върни́ съ, върни́, си́нку Стуіа́не!
— Не́мъ съ вѣ́рнъ, ми́личък те́іно:
И ти си дуве́л ма́ікъ ма́штиъ,
Тиіа́ і дуве́лъ мума́ Дени́цъ,
Мума́ Дени́цъ, баш убъви́цъ,
И іа́с іъ и́мъм зъ ми́лъ систрѣ́;
И іас и́ ду́мъм: Тудо́ру сестро,
Тиіа́ ми ду́мъ: Стуіа́не ли́бе;
И іа́с пруіо́ждъм пу іувче́рити,
Пу іувче́рити, пу друга́рити,
Пу друга́рити зъ со́л, зъ брашно́;
Тьа ни пруіо́ждъ ни со́л, ни брашно́,
Налъ пруіо́ждъ ви́тити венци́
Ви́тити венци́, че́рнъ купри́нъ,
Че́рнъ купри́нъ, че́рнъ и́ църве́нъ.

Разградско.

12.

Ма́лкъ мума́ грат гръди́лъ,
Еі ко́лъделе, моі ко́лъде!
Грат гръди́ла и нъри́чълъ:
— Коі ръзби́іи мо́мину до́ри,
Тоі шъ зе́ми ма́лкъ мума́.
Нъіе́лу съ і лу́ду мла́ду,
Чи нъпра́іи ме́діън тупу́с,
Чи ути́ди към исто́къ,
Чи зъме́тнъ с ме́діън тупу́с,
Чи уда́ри мо́мину до́ри,
Чи разби́лу мо́мину до́ри,
Чи ути́ди при ма́лкъ мума́.
Чи пухло́пъ, чи путро́пъ:
— Ти што ре́чи и ас нъпра́іих.
Чи изльа́злъ ма́лкъ мума́
Нъ че́хълцъ і нъ ри́зицъ:
— Ле́льо ва́ре, лу́ду мла́ду!
Ни съм ре́клъ, чу́лу ти съі.
Іас съм ре́клъ, коі нъсъди́,
Коі нъсъди́ пу муре́ ло́зи,
Пу муре́ ло́зи и льа́кум дьу́ли.
Наіе́лу съ і лу́ду мла́ду,
Чи нъсъди́ пу муре́ ло́зи,
Пу муре́ ло́зи и льа́кум дьу́ли.
Дне́скъ съди́, зарънь бра́лу,
Чи набра́лу ко́шник гро́зди,
Ко́шник гро́зди, кърпъ дьу́ли;
Чи ути́ди у мо́мини дво́ри,
Чи пухло́пъ, чи путро́пъ:
— Іа ми изле́с, ма́лкъ мо́ме,

Ти што ре́чи і ас нъпра́іих.
Чи изльа́злъ ма́лкъ мума́
Нъ че́хълцъ і нъ ри́зицъ:
— Ни съм ре́клъ, чу́лу ти съі.
Іас съм ре́клъ: коі нъпра́іи,
Коі нъпра́іи лѣкум стріълкѣ,
Дъ уме́ри іъсна́тъ звіъздѣ,
Тоі шъ зе́ми ма́лкъ мума́.
Наіе́лу съ і лу́ду мла́ду,
Чи напра́іи лѣкум стріълкѣ,
Чи си ути́ди у мо́мину дво́ри,
Чи пухло́пъ, чи путро́пъ:
— Іа ми ізле́с, ма́лкътъ мо́мніъ.
Чи изльа́злъ ма́лкъ мо́мніъ.
— Іа ми къжи́ іъсна́тъ звіъздѣ,
Дъ си уме́ріъ іъсна́тъ звіъздѣ,
Дъ си зе́мъ ма́лкътъ мума́.
Ма́лкътъ мума́, чи ми ка́звъ,
Чи ми ка́звъ іъсна́тъ звіъздѣ.
— Лу́ду мла́ду, ни ми міъри́,
Ни ми міъри́ іъсна́тъ звіъздѣ,
Іами міъри́ ма́лкътъ мума́.
Ма́лкътъ мума́ ф клито́ту сърце́.
Чи удари́ ма́лкъ мума́,
Ма́лкъ мума́ ф клито́ту сърце́.
Те́біъ пе́ім, Бо́гъ сла́вим
И у дружи́нъ до́бър ве́чър.

13.

«Сла́въ ва́м, дружи́нъ! Къде́ пѣтъ пътува́хми, къде́ ста́нъ стъну-ва́хми, тъмни́ нушти́ прибива́хми, кални́ дру́ми нъідо́хми, всѣде худи́хми, всѣде убидо́хми, ту́къ дудо́хми ф на́шъгу бра́тъ, ф по́-ста́ръ, ф по́-мла́дъ; тоі іъде́ши и пиіе́ши на Бужа́ ца́рскъ трипе́зъ с пулъме́нъ лъжи́цъ, с пусрибре́нъ ча́шкъ ви́нци пиіе́ши и за́м Бо́гъ мо́ліъши: дъ му до́дът дубри́ го́сти, дубри́ го́сти кулежда́ни. И ни́іе тос час присти́гнъхми, тъ утидо́хми, тъ му пуньа́хми, тъ гу пувесіъли́хми, и тоі съм си ут Бо́гъ бе́ши ве́сіъл. Чи ско́чи, чи съ ура́двъ и убра́двъ, тъ зъсу́къ злъти́ ску́ти и зъпре́тнъ бе́ли ръце́, тъ ни дари́ дубра́ да́ръ: нъ иште́тнъ трипе́зъ ведро́ ви́нци, нъ ведро́ту і припра́н миса́ль, нъ миса́ліът привит кръва́і, нъ кръва́іъ кръз дука́ту, нъ дука́туту же́лтъ бьа́лъ припи́рицъ, нъриде́нъ и убриде́нъ, у су́ху зла́ту нътупе́нъ и нъ се́ бра́тіъ дружи́нъ нъриче́нъ. Тьа румо́ни, тьа гуво́ри: «шту съ зрѣ́нцъ, брѣ́нцъ притри́ти, примле́ни, пут си́ту пудліъте́ни?» — «Те му съ дубри́ дъштерки́; сино́вци му прино́сіъхъ, дъштерки́ му утно́сіъхъ, тъ гу ста́русва́тихъ и гу ста́руку́михъ пу диве́ту и дисе́ту се́лу. И тоі съ не́си, ни подне́си, кътý дулнине́ с бьа́лу жи́ту, кътý гурнине́ с си́ви стъда́, кътý суко́л въф вишине́, кътý ри́бъ в дълбине́. Ъку́ му бѣ́ди тъс чес, нъ гульа́мъ му ни́въ жѣ́твъ съ же́ни, нъ дѣ́лгъ нивъ кръсци́ клъдьа́хъ; ъку́ му бе́ши туі дука́ту, ма́ли му съ гуве́дъ; ъку́ му бе́ши туі зла́ту гъіта́ну съ агѣ́нцъ, бе́ли му съ уфце́, чърве́ни му съ куби́ли, ме́дни му съ куша́ри, дѣ́лги му съ ни́ви, ф ни́въть му ки́чъстъ кру́шъ, нъ кру́шътъ му і льу́лчицъ, у льу́лчицътъ му і мумче́нци, кътý іа́сну звънче́нци; нъ ле́въ му стрънѣ́ мъна́ркъ, нъ по́іас му і цъфа́ркъ, нъ ра́мци му путкува́н кърли́к. Бъшта́ му ги го́ни та́тък го́ріъ пу зи́ленъ гурѣ́, дълбо́ки до́ли: о́фци дъ па́зи, кузи́ дъ брести́. То си бьа́гъ, ниште́ о́фци дъ па́зи и ниште́ кузи́ дъ брести́. Ве́чър бьа́гъ пу то́пли зимни́ци,

Іоттова́рья, мо́мне ле, ма́лка мома́:
— Ше растърса, мо́мне ле, де́вет ри́ски,
Де́вет ри́ски, мо́мне ле, копри́нени,
Десе́тата, мо́мне ле, си́рмо зла́то,
Ше улова, мо́мне ле, дре́бен моле́п.
Іоттова́рья, мо́мне ле, Иван чоба́н:
— Кат ги спаса, мо́мне ле, ше избегна.
Пофали се, мо́мне ле, Иван чоба́н,
Де си има, мо́мне ле, де́вет стада́,
Де́вет стада́, мо́мне ле, бе́ли ру́ди,
Десе́тето, мо́мне ле, ва́кли о́вни.
Іоттова́рья, мо́мне ле, ма́лка мома́:
— Ше припа́дна, мо́мне ле, іо́вчом чаир,
Іо́вчом чаир, мо́мне ле, дре́бен мети́л,
Ше изми́та, мо́мне ле, де́вет стада́,
Де́вет стада́, мо́мне ле, бе́ли ру́ди,
Десе́тото, мо́мне ле, ва́кли о́вни.
Іоттова́рья, мо́мне ле, Иван чоба́н:
— Ше си ду́хна, мо́мне ле, те́нак вьа́тър,
Ше ораньа, мо́мне ле, дребен мети́л,
Ше напаса, мо́мне ле, де́вет стада́,
Де́вет стада́, мо́мне ле, бе́ли ру́ди,
Десе́тото, мо́мне ле, ва́кли о́вни.
Іоттова́рья, мо́мне ле, ма́лка мома́:
— Ше си стана, мо́мне ле, мрьа́нка ри́ба,
Ше припа́дна, мо́мне ле, іовчом сова́т,
Ше размъть́а, мо́мне ле, іовчом сова́т,
Ше измора, мо́мне ле, де́вет стада́,
Де́вет стада́, мо́мне ле, бе́ли ру́ди,
Десе́тото, мо́мне ле, ва́кли о́вни.
Іоттова́рья, мо́мне ле, Иван чоба́н:
— Ше напра́вья, мо́мне ле, тенка мрежа,
Ше премрежа, мо́мне ле, іо́вчом сова́т,
Ше улова, мо́мне ле, мрьа́нка ри́ба.
Че премрежи, мо́мне ле, іо́вчом сова́т,
Че улови, мо́мне ле, мрьанка ри́ба;
Не ми било, мо́мне ле, мрьанка ри́ба,
Но ми било, мо́мне ле, ма́лка мома́.

Варненско.

18.

Дели́ Андриіа́шко дели́ Ма́рко ка́же:
— Ле́ле бра́іно, дели́-баша́ Ма́рко!
Аіде д и́дим по по́ле широ́ко,
О'ран да оре́ме, ко́пан да копа́іме,
Да са, бра́іне, два́ма опи́таме,
Кои ште да изле́зе іуна́к над іуна́ка
Отговори дели-баша Марко:
— Ле́ле бра́іно, дели́ Андриіа́шко!
Ни мои д и́дим по по́ле широ́ко,
О'ран да оре́ме, ко́пан да копа́іме,
На ората адет да ни вадим;
Наі да и́дим по Ста́ра—пла́нина,
Да пу́дим два́ дни́ опте три́ дни,
Да пу́дим до ца́ла ниде́льа,
Два́мка, бра́іно, ка́ул да вѣ́ржиме:
Не́ту льа́п да іаде́м не ви́нце да пи́іеме,
Да са, ба́іно, два́мка опи́таме,
Кои ште да изле́зе іуна́к над іуна́ка.
Послу́ша гу де́ли Андриіа́шко,
Па напра́ви ко́нче Докати́нче;
А па Ма́рко ко́ньа Ша́рколиіа.
Изльа́ле са по Ста́ра—пла́нина;
Пу́дили два́ дни, опте три́ дни.
Андриіа́шко ви́нце му са допи́,
Андриіа́шко за ви́нце науми́;
Тоі изва́ди са́бьа дамаски́ньа,
Та си бо́де ко́нче Докати́нче,
Та си бо́де фъф іуна́чки пле́шки,
Проли́ва му че́рните кѣ́рвове,
Па ги пи́е на ви́но намьасто.
Съгле́да гу дели́-баша́ Ма́рко,
А тоі ви́ка, бла́ги ду́ми ду́ма:
— Ле́ле бра́іно, дели́ Андриіа́шко,
Ни мои бо́ди ко́ньа Докати́ньа,

Ни му леі че́рните кѣрвове,
Да ги пи́еш на ви́но намьа́сто;
Ни моі мѣрси на́шта чи́ста вьа́ра,
Коги́ ти са а теб ви́нце допи́ло.
На ти, бра́те, тѣзика жълти́ца,
Па пугле́даі в по́ле Арбана́шко,
Де са гле́да дѣрво суора́шко,
Под дърво́то бе ла́дна меана́;
Та́мо и́ма ви́но и раки́іа,
И'ди, бра́іно, ви́нце да си пи́еш,
Ала, бра́іно, от кон да ни сльа́ваш;
От кон да ни сльа́ваш, в миана́ да ни фльа́ваш,
Чи там и́ма мома́ маджарки́ньа,
О'ште и́ма три́ста іаръмли́и:
Изма́мьат та три́ста іаръмли́и,
Та ти зи́мат ру́са ру́іна глава́.
Наі пуви́каі от кон Докати́нче,
Да изле́зе мома́ маджарки́ньа,
Да изнесе́ една́ ча́ша ви́но,
Ви́нце пи́іни, в пѣтьа да си ми́ниш!
Къ му ре́чи тѣзи добра́ ду́ма,
И тоі наду́ ко́нче Докати́нче;
Къ гу наду́ из бу́іна клису́ра
Околу му гора́та засви́ри.
Ка́ту па́дна в по́ле Арбана́шко,
Развьа́ват гу ви́хрите вьа́трове.
По вън о́ди мома́ маджарки́ньа,
По вън о́ди и из дру́ме гле́да,
Чи виде́ла дели́ Андриіа́шко.
Тьа пови́ка три́ста іаръмли́и:
— Еі ва ва́зе, три́ста іаръмли́и!
Изльа́ваіте вѣнка на дворо́ве,
Пугле́даіте како́ добро́ и́де,
Како́ добро́, какѣ́ф добѣ́р іуна́к!
Іа са дрѣ́ште, глава́ да му зе́мем,
Про́сто да е, шту по не́гу но́си;
Ме́не да́іте по́фта пузлате́на,
Да е ту́ра в бѣ́чова на дѣнто,
Да ми све́ти ка́ту іа́сен ме́сец.
Доде ду́мъ, ду́мъ да изду́ма,
Тоі долитьа́ дели́ Андриіа́шко,
И пуви́ка от кон Докати́нче:
— Аі та те́бе, мома́ маджарки́ньа!
И'зниси ми една́ ча́ша ви́но,
Ви́нце жъ си пи́іна в пѣтьа да примина
Отгово́ри мома́ маджарки́ньа:
— Аі та те́бе, незна́іна гиди́іо!
Азе ви́но с пари́ ни пруда́вам,
Ас пруда́вам на іуна́чка вьа́ра;
Коіту іуна́к от ко́ньа си сле́зе,
От кон сле́зе, фъф миіана́ фле́зе,
Ме́не зали́би, ки́тка да ми зе́ме,
Ви́нце не́ка пи́е, в пѣтьа да прими́не.
Изма́ми са дели́ Андриіа́шко,
Та отсе́дна ко́нче Докати́нче,
Па гу вѣрза отвѣ́н за дръвни́ка,
Та па фле́зе фъф ла́дна миіана́.
Сре́шнале гу три́ста іаръмли́и,
Да́ле му са се по ча́шка ви́но.
Тоі ни мо́же уста́ да расква́се,
Тоі ни мо́же сѣрце да загаси́;
Наі пуви́ка мома́ маджарки́ньа:
— Еі та те́бе, мома́ маджарки́ньо,
На́точи ми една́ ча́ша ви́но,
Уста́ да ра́сквасам, сѣрце да за́гасам.
Усе́ти гу мома́ маджарки́ньа,
Чи е іуна́к фъф ви́нце дели́іа.
Тьа нато́чи една ча́ша ви́но,
Нату́ри му би́лки афио́не.
Тук ги испи́ и ту́ка са упи́,
Та па ле́гна іуна́к, та заіу́сна.
Тьа пуви́ка три́ста іаръмли́и:
— Іа ста́ните, глава́ му зи́маіте,
Та ни мо́іте аде́т да направим:
Мома́ іуна́к іуна́к да погу́бьа!
Ста́нале съ три́ста іаръмли́и,
Отзе́ле му ру́са ру́іна глава́,
Па іа фѣрльат іа́бълка намьа́сту.
Оти́де си дели́-баша́ Ма́рко,
Па поча́ка дели́ Андриіа́шко,
Чи гу не́ма от ла́дна миана́:
Тоі пруду́ма на ста́ра ма́ічица:
— Аде, ма́ле, да пувиче́раме,
Не́ма оште дели́ Андриіа́шко.

Па се́днале със ста́ра ма́ічица,
Се́днале съ два́ма да вече́рат;
Па е ле́гнал Ма́рко, та заіу́снал,
Чи услиньа́л ко́ньа Ша́рколиіа,
Услиньа́л е и със две́те си о́чи.
Тоі са тре́пна, от сън са сабу́ди,
И прицѣ́рка, и на ма́іка ду́ма:
— Ста́ни ма́ле, ста́ра устарьа́ла!
Ста́ни, ма́ле, добра́ ко́ньа пра́ви,
Чи ждъ и́дъ бра́тец да си ди́ра:
Погу́би гу мома́ маджарки́ньа,
Пугу́би гу тьа за ча́ша ви́но.
Ста́нала а Ма́рковата ма́іка,
Ко́ньа пра́ви, си́тни сѣ́лзи ро́не
И на ко́ньа молба́ са прима́льа:
— Аі та те́бе, ко́нче Ша́рколиіо,
Ти на Ма́рку на по́мош да му си!
Па са качи́ Ма́рко дели́-баша́,
Та изле́зе по Ста́ра-пла́нина,
Та пуди́ри дели́ Андриіа́шко.
Ни наме́ри дели́ Андриіа́шко.
А тоі наду́ ко́ньа Ша́рколиіа;
Къ гу наду́ из бу́іни клису́ри,
Се му ли́сте над глава́ сви́риіа.
Ка́ту па́дна в по́ле Арбана́шко,
Развьа́ват гу ви́хрите вьа́трове.
Тоі на ко́ньа Арбана́шки ду́ма:
— Еі та те́бе, ко́нче Ша́рколис,
Като и́дим на ла́дна миана́,
Жъ та вѣ́ржа врата́ за резе́ту;
А а́зе ште в мьаана́ да фльа́за,
Да по́играм о́ро калу́герско.
Ко́іту и́ска навън да изле́зе,
С уста́ ло́ви накъм ме́не фѣ́рльаі;
Ко́іту и́ска на вѣтре да фле́зе,
А ти, ко́нче, със за́дни но́зе биі!
По вън о́ди мома́ маджарки́ньа,
По вън о́ди и виз дру́ма гле́да:
Тьа видьа́ла дели́-баша́ Ма́рку.
Пуви́кала три́ста іаръмли́и:
— Іа изльа́сте вѣ́нка на дворо́ве,
Пугле́даіте како́ добро́ и́де,
Како́ добро́, какѣ́ф добѣ́р іуна́к!
Іа са дрѣ́ште, глава́ да му зе́мем,
Про́сто да е, што по не́гу но́си;
Ме́не да́іте по́фта пузлате́на,
Да іа ту́ра в бѣ́чова на дѣ́нто,
Да ми све́ти ка́ту іа́сно слѣ́нце.
Доде ду́мъ, ду́мъ да изду́ма,
Тоі долитьа́ дели́-баша́ Ма́рко.
Ка́ту видьа́л Андриіа́шку ко́ньа,
Чи ми седи́ за дръвни́ка вѣ́рзан,
Тоі пуви́ка мома́ маджарки́ньа:
— Не а ли іазѣ́к за тъс добра́ ко́ньа.
Де́ту седи́ за дръвни́ка вѣ́рзан?
И не́гу а іуна́к пуе́здил!
Отгово́ри мома́ маджарки́ньа:
Аі та те́бе, незна́іна гиди́іо,
Ако да ти, Бог да ти пумо́гне
И тво́іта ште ту́ка вѣ́рзан сидьа́.
Тоі отсе́дна ко́ньа Ша́рколиіа,
Па гу вѣ́рза врата́ за резе́ту,
Па е фльа́зал фъф ла́дна миана́,
Чи е видьа́л Андриіа́шку глава́,
Де е фѣ́рльат три́ста іаръмли́и.
А тоі ка́же мома́ маджарки́ньа:
— Еі та те́бе, мома́ маджаркиньо.
Іазѣ́к не а ли за тос добѣ́р іунак,
Де му фѣ́рльат ру́са ру́іна глава́?
И не́гу а ма́іка пура́нила!
Отгово́ри мома́ маджарки́ньа:
— Еі та те́бе, незна́іна гиди́іо,
Ако да би, Бог да ти пумо́гне,
И тво́іта штът така́ да пуфѣ́рльат.
Расѣ́рди са Ма́рко дели́-баша́,
Та изва́ди са́бльа дамаски́ньа.
Кръсто́са ги на ле́во на де́сно,
Та пугу́би три́ста іаръмли́и,
Сал оста́на мома́ маджаркиньа,
А тьа пла́че, на Ма́рку са мо́ле:
— Про́сти ме́не, незна́іна гиди́іо!
А тоі отзе́ Андриіа́шку глава́,
Та а ту́ри Андриіа́шку на тру́па,
Па а пульа́ с една́ жи́ва во́да,
Па му че́те три́ дни и три но́шти.
Испра́ви гу на іуна́чки но́зе.

А тоі́ ка́же дели́-баша́ Ма́рко:
— Ле́ле бра́іне, дели́-баша́ Ма́рко,
Како́ си бьаа азе сла́тко заспа́л,
А ти до́іде от сън ма сабу́ди.
Па улови́ мома́ маджарки́ньа,
Нама́за іа Ма́рко с че́рен катра́н,
Запа́ли іа Ма́рко дели́-баша́:
Тьа горе́ше, гори́, о́ште пишти́
Ти́іа по́іат с дели́ Андриіа́шко.

19.

Загиналу. мале, чу́здинче ф селуту,
Чуздинче ф селуту, чузду ебанджиіче,
Немалу е, мале, кої да гу жельае,
Кої да гу жельае, кої да гу бульае.
Жельала гу, мале, де́оікьа ф селуту
За гудинъ врьаме гла́въ не умилъ,
Главъ не умилъ, плиткъ не уплела
И за три гудини ф градинка не фльала,
Ф градинка не фльала, китка да набере,
Киткъ да набере, китка босилькува.
Маіка хи е пита, пита, распитова:
— Уде́ ти е,ште́ру, тва чузду чеду?
Та си гу жельалу съга́ три гудини.
Ми тва ми е, мале, пъруту ми льубе,
— Пъруту ми льубе, пъру дръговниче.

Одрински вилаетъ, Малко Търново.

20.

Адин цар има́л едноа даштеареа́, та хо́дила наштеа, каде́ту хо́дила и ут хо́деаньеа зди́рала пу де́веат чи́фта папу́цеа за адноа ноаш. Млузи́на іуна́ци еа и́скали, ала́ ца́реат еа да́вал сас у́лук: ко́іту еа изди́ри и ва́ди каде́ хо́ди наштеа́, не́му штеа еа даде́. Деавеадеасе́ и де́веат ду́ши еа прийскали и ула́гали, ала́ ни́кутри ут теах ни мужил да еа изди́ри, и ца́реат вру́тьчеака хи пугу́бил ади́н пу ади́н. На адно́ меа́сту има́лу ади́н уфчеа́р, та са нау́чил за та́еа мума́ и си реакоал; «ме́неа да еа и́нак, ниште́ ми са па́днеа ца́рьува даштеареа́, ами́ га еа соаі, еа шта да еа по́ишта, и шта са по́мачеа да еа и́здиреа; та пак ни е́ пи́леа да фоарка». Ади́н ден уфчеа́реат душьо́л, излеа́л упреа́ш ца́реа тук и му реакоал: «Еаі соаі, соаі сам чьул, чи и́маш мума́ за же́неаньеа, та сам душьол, аку́ еа мунаси́п и аку́ ма беаньди́суаш и са касме́т, чи ми еа даі».— «Ху́бавеа» да́ ти еа шта, реакоал ца́реат, ала́ мо́еа мума́ ф ноштоа зди́ра пу де́веат чи́фта папу́цеа, та аку́ мо́жиш да еа изди́риш каде́ хо́ди, чи шта ти еа дам; пак аку не, чи у́треа шта ти зоама главоата. Виш, аку́ са наймаш, чи тоаі; пак ку не, чи нимоі са хич зафа́та, зеареа́ деавеадеасе́ и де́веат ду́ши еа са прийскали, та ни́кутри ни мужи да еа изди́ри, и врутьчеака хи сам пугу́бил». Уфчеа́реат приста́нал и сто́рили ка́улеат: чеа утишьо́л, та сто́рил на царву́леата и на крила́та на дуламоана си же́леазни га́чьувеа (ко́тьки), и веачеароа ле́гнал на прагоат на ца́рьувитеа по́рти и са приcто́рил чи спи. Пу гулеа́ма ве́чеареа иско́кнала ца́рьувата мума́ и прикра́кнала уфчеа́реа тук, че га гу ви́деала чи спи, реакла́ си пульо́кичька: «спи, уфчеарьу, спи, у́треа сас те́беа стути́на штат да ста́нат.

*

Пак кану́ да прикра́кнеа мума́та, зака́чила хи са по́лата за уфчарьувитеа ко́тьки и хи са удра́ла адноа парчи́ца ут не́еа, ала́ та са не сасе́тила. Ага́ пудьминоала, уфчеа́реат скрил парчи́цата, чеа тоарнал пульо́чька след не́еа да е́а слеа́ди и са уви́вал ф тьо́внуту, та ни мо́гла да гу ви́ди мума́та. Не́хи и на іум ни духо́далу, чи тоеа уфчеа́р штеа да еа слеа́ди, та си варвеа́ла бис кахоар. Варвеа́ли, варвеа́ли, чи сти́гнали ду адно́ мо́реа. Ца́рьувата даштеареа́ тоарнала прис вудоата кату́ пу су́ху и са загу́била. Уфчеа́реат туга́ва ви́деал, чи то́зеахи мумеахи ни мо́жеа са на́ кула́і да са изди́ри каде́ хо́ди, та са уплашил и фа́налу му са веа́ра, чи вутриноата и не́гу штат да пугу́беат, та си реакоал: «то́ са ви́деа сига́ чи и ме́неа еа било́ пи́сану ду у́треа да жи́вам. ами́ боареак да и́ма де́ да о́савнам.» Пуразгльо́дал са нах туф, нах там, га чи ви́деал еаі соаі на одноа барчи́на чи гури́ о́ган. Соавнулу му са ф учи́теа, та си реакоал «но́еа о́ган ни ште́ да еа бис льу́дьеа; не́ка боареак да и́дам дъ ви́деа какви́ са льу́дьеа и до по́здеа ду у́треа», и утишьо́л. Ага́ душьо́л ду оганьеат, нашьо́л труи́ца бра́тьеа чи са ка́рат. «До́бар ве́чеар!» – «Даі Бу дубро́».—«Чи о́ти ви́еа соаі са ка́ратеа?»—«Ех, пубра́тимеа! Умреа́ бубаі́ку ни, та нимеа́ дру́гу какво́ да ни уста́ви, ами́ ни уста́ви еаі со́еа кили́аф, тавоаса и еаі са́еа камши́еа, чеа сига́ ни мо́жим да си ги раздеали́м.»—«Чи бе́льки ви́еа за со́лкува ра́бута са ка́ратеа и ни мо́житеа да са згуди́теа?«—«Чи тоаі, ала ни іо касу́ ви́каш ти: килеа́феас га гу надеа́неа чилеа́к на главоана си, та са загубеа́ва, ни гу еа по́зна, чи еа чилеа́к, и пак га си гу свали́, ста́нува си чилеа́к; товоаса льу га еа чьу́кнеа чилеа́к, изли́за ади́н ара́пин и какво́ту му пуи́штеа поарву, нахо́да и пра́ви; пак камши́еаса, ага́ еа еа́хнеа чилеа́к, ста́нува фарка́т кон и льу каде́ту и́штеа удьни́са гу», реакли́ льудье́теа. Уфча́реат ага́ ви́деал, какво́ еа има́лу то́ фаф теа́еа ра́бути, реакоал хми: «чи га ни мо́житеа ви́са сами́чьки да са згуди́теа, еа ви хи шта раздеали́, аку́ ма пра́витеа кабу́л». — «И, пубра́тимеа, как да ни сме каил? то́ льу Го́спот та еа дуве́л десу нас; ни́еа та пра́вимеа веаки́л и смеа разѣ на те́беа, сти́га да на згуди́ш», реакли́ льудье́теа. Уфчеа́реат тува́ и троасил; тоі хми реакоал: «га еа тоаі, и́дитеа ви́еа пу ади́н пу на барчи́на, о́ставитеа ми лишее́ньчеак ут фсеа́кеак, еа шта да ви ги ра́здеалеам: и чеа́каітеа, га ви ру́кнам: іо́латеа, и коі на кутро́ту си на́ідеа беалеа́шьката, не́гу да си зьо́меа». И труи́цата уста́вили фсеак пу беалеа́шька и утишли́ пу на барчи́на. Уфчеареат туга́ва зоал и три́теа ра́бути, пак ти́еа уста́нали на барчи́нитеа, да чеа́кат да хми ру́кнеа. Уфчеа́реат льу ут там душьо́л пра́веа нах деани́зеат, дуде́ту бил дуслеа́дил ца́рьувата мума́. Ага́ душьо́л на тува́ меа́сту, еа́хнал каминіеата и та́ ста́нала на фарка́т кон; бу́тнал гу прис деани́зеат и льу еаі то́еа саха́т са нашьо́л утьоа́дна стра́на на су́ху, и льу на бреагоат сти́гнал ца́рьувата мума́ чи си варвеа́ла, каде́ну си ми́слила. Слеал си уфчеа́реат ут ко́неат, та си ста́нал пак камши́еа, чеа надеа́нал килеа́феат, та са загу́бил-- ни гу еа било́ по́зна ни́как за чилеа́к. Сига́

тої тоарнал да слеади льу ду нéеа цáрьувата мумá. Варвеáли, варвеáли, душлй ду адноа длибóка пéштеареа; флеáли ф нéеа, чи имáлу гулеáми жéлеазни вратá заклью́чеани; пубу́тала ги мумáта утвóрили са, флеáли воатреа и вратáта са пак затвóрили. Воатреа билó дру́гата диньó: зеалéни льувáди, кйтьки тьурлйи, тьурлйи пилцеа, бралá,—сйчку кáматну, да са заниса чилéак. Мумáта тоарнала прис аднó льувáдьеа. Варвеáли, варвеáли, чи залеáли ф адноа гóра, вруть ут злáту. Льу га залеáли и гуроата пугармеáла. Приминоали нéеа, чи залеáли пак ф барчйни, вруть ут сребру, леаштеáли са. Агá да миноат и теах, чи и тйеа пугармеáли. Мумáта са укахарйла млóгу ут тóеа гоармеаш. Варвеáли óштеа, кóлкуту варвеáли, чи душлй ду адйн гулеáм сарáі, кату́ слоанцеа утгреáвал. Пучью́кала цáрьувата даштеареá на вратáта, чи излеали млóгу мóми, вруть аднóчьни, кату́ пйсувани ут кáматну, утвóрили вратáта, фáтили цáрьувата мумá пу за роака и еа фавéли ф одноа гулеáма фудаіó, нареадéна, пустéлеана и ушеáреана чью́ду! Уфчеáреат са ни удеáлеа ут цáрьувата даштеареá, алá нйкуі ни мóжеа да гу вйди! Сидеáли, лафовали и пйли ракйеа ф срéбарни чеáши и шишé. Пу аднó вреáмеа принéли еáдьуву; чи какво́ еа билó тó, ут вруть тьурлиитеа мáньжи и хлеап, кату́ ут снеак пéчеан! Соаднали вруть на суфроата да еадоат, та чеа принéли ф алтоанеани чóтри вйну, та пйли. Наеáли са и фдйгнали си суфроата, та чеа устáвили еаі соаі ду угнйштеату ут чеáшитеа вйнеани и ракйеани. Уфчеáреат зоал аднoа ракйіува и аднoа вйнеана чеáшеа, та ги скрил. Вруть мóмитеа вйдеали, чи чеáшитеа са льу загу́били, пак ни мóгат да вйдеат нйшту ду теах. Цáрьувата даштеареá са óштеа пó млугу укахарйла и реаклá другеамтеам мóмеам: «сувá ни іо теакйн! И поареан, ага минóвах прис злáтнана гóра и срéбарнинеа барчйни, пугармеá и гуроана и барчйнинеа. Еі и сигá пак чеáшисеа лйпцаха ут учйсеа ни. Мéнеа лижй неáкву за главоаса, амй ни знаеам какво́ ли штеа да é»! И дру́гитеа мóми хми не душлó ху́баву ут тувá лишеáньеа. Цáрьувата даштеареá пу пеатлеáну вреáмеа си тоарнала и вру́тьчеака еа испратйли. Агá да минé пак прис теáеа си барчйни и прис гуроата, чи пак пугармеáли. Душлй ду вратáта, пубу́тала ги, та са утвóрили, чеа га си излеáли, пак си са затвóрили. Излеáли ут пештереата и душлй пак краі деанйзеат. Мумáта си тоарнала прис вудоата, кату́ чи ни варвй прис вóда. Уфчеáреат, га пудьминоала мумáта, свалйл си, килеáфат, та си стáнал пак чилеáк, кату́ и напрéш; чеа еáхнал камшйеата и та стáнала пак фаркáт кон; бу́тнал гу прис деанйзеат и привáрил мумáта. Тугáва утишьóл та си лéгнал пак на прагоат на вратáта, кату и напреш и са припрáвил чи спи. Напреáш зáбеала душлá и мумáта и пак гу прикрáкнала и реаклá пульóкичька: «спи, уфчеáрьу, спи, óштеа мáлку и с тéбеа стутйна штат да стáнат.» Соавналу са и пу прóгима цáреат пувйкал уфчеáреат и му реакоал: «Е! мужй ли ти да вйдиш моеа мумá кадé хóди наштéска?»—«Мóлеам ти са цáрьу, пóвикаі вруть меажьлйшеа днéска и тугáва упреáш теах шта да

ка́жеам, каквóту ка́жеам, ала́ и даштеареа́на ти да излеазе упреа́ш меажьлѝшеан», реакоал уфчеа́реат. Ца́реат прис деаньóт збрал вруть меажьлѝшеат, извéл и даштеареа́на си, чеа пувѝкали и уфчеа́реат. Уфчеа́реат ту́гава упреа́ш вру́тьчеака реакоал: «Ца́рьу, ка́улеа наш сос тéбеа, дéту фчéра пра́веахмеа, ка́ул ли си ти еа?»—«Ду́мата си зна́еам, уфчеа́рьу, и ка́улеат, ка́ул си ми еа. Ка́зваі сига́, каквó штиш да ка́зваш», му реакоал ца́реат. Уфчеа́реат туга́ва зоал да пѝта ца́рьувата даштеареа́: «Сна́шта ти пу сува́ вреа́меа излеа́зеа ут дума́ ти; еа беах заспа́л на прагоат на врата́на. Ти ма прикра́кна, чеа ре́чеа пульóкичька: «спи, уфчеа́рьу, спи, у́треа сас тéбеа стутѝна штат да ста́нат» и пóлата си зака́чи на мéнеа, та ти са удра́ еаі са́еа парчѝца, ут нéеа (уфчеа́реат пука́зал удра́ната парчѝца). Еаі соаі ли беашеа́?»—«Истина, тоаі беашеа́», реакла́ ца́рьувата даштеареа́. Уфчеа́реат пак зафа́тил: «Чеа ми ти туга́ва ни стѝгна ли ду деанѝзеан, та чеа миноа утвоадна стра́на, кату́ пу су́ху? ни флеа́зеа ли туга́ва ф адноа пéштеареа, имеа́ на дóнуту хи адноа жéлеазна врата́, ти еа пубу́тна ма́личьку, та са утвóри, чеа га флеа́зеа, пак си са затвóри? Там беашеа́ дру́гата диньó: имеа́ ут вруть тьурлѝитеа кѝтьки зеалéни льува́ди, фсеа́какви пѝлцеа—и сѝчьку ху́баву, да са занѝса чилеа́к; ни тоарна ли да варвѝш, и га минóвашеа прис зла́тната гóра и по сéтьнеа прис срéбарнуту барчѝньеа, ни пугармеа́ха ли?»—«Тоаі беашеа́ ѝстина», реакла́ пак ца́рьувата даштеареа́ упла́шеану.—«Ни стѝгна ли туга́ва ду адѝн сара́і, кату́ слоанцеа утгреа́вашеа, и там га почьу́ка на врата́та, ни излеа́заха ли млóгу мóми, кату испис ка́матьни, та ти фа́наха пу за роака и та вавéдаха ф адноа еа́цеа ушеа́реана фудаіó? Та́му ни пѝхтеа ли ракѝеа и вѝну фаф срéбарни и алтоанеани чеа́ши? Чеа сéтьнеа принéсоха и ут вруть тьурлѝитеа ма́ньжи, еадьуву, та еа́дахтеа, чеа ги си фдѝгнаха суфроата и чеа́шитеа беахá уставили еаі соаі пра́зни, ни лѝпцаха ли еаі саеа вѝнеана чеа́шеа и еаі саіа ракѝіува (уфчеа́реат изва́дил и пука́зал упреа́ш меажьлѝшеат чеа́шитеа) и туга́ва ти са укаа́ри? Ни ре́чеа ли ти дру́геамтеам мумеа́м: «са́еа ра́бута́ ни é теакѝн: сóлкува поати как духóдам нах ту́ва, нѝкуга зла́тнана гóра и срéбарнинеа барчѝни ни бьóха пугармеа́вали; соаеа поат га́ миновах, пугармеа́ха; еі сига́ пак и чеа́шисеа лѝпцаха; мéнеа лижѝ за́ глава неа́кву, амѝ дéзна каквó штеа да излеазé. Ни лѝ беашеа́ еаі соаі?»—«Истина, су́штуту беашеа» реакла́ ца́рьувата даштеареа́ и зоала да са треасé óт страха».—«Чи ми га си са воарна и га минóваше пак прис срéбарнуту барчѝньеа и зла́тната гóра, пак ни пугармеа́ха ли? Еаі сóеа ка́меаньчеак и еаі сува́ лѝсту ут там ли са? (Уфчеа́реат бил зоал ут срéбарнитеа барчѝни ка́меаньчеак и бил уткоацал аднó лихцеа ут зла́тната гóра ага́ са вра́штал, та хи изва́дил и теах и хи пука́зал).—«Тоаі беашеа, и ка́меаньчеакас, и лѝхцеасу пузна́вам чи са ѝстина ут там» реакла́ мума́та.—«Чи ми ут там га миноа пак прис деанѝзен, кату́ и напрéш си, и си дóідеа туф, ни на́ідеа ли си ма пак чи спьóм на прагоан на врата́на, и ти ма пак прикра́кна и

ре́чеа: «спи, уфчеа́рьу, спи, о́штеа слеад ма́лку, и сас та́беа стути́на штат да ста́нат» и си фри́пна нах воатреа?»—«Си́чкусу еа пра́ву, де́су ка́зваш и и́стина беашеа, реакла́ ца́рьувата даштеареа́ и жеа́лну пугльо́дала уфчеа́реатук. Ца́реат и вруть меажьли́шеа са сбоаркам ут уфчеа́рьувуту ка́званьеа и утсеа́кли да му дадоат мума́та. Ала ца́реат и́скал о́штеа да гу пу́деаінеади́са, та реакоал уфчеа́рьутуму: «Еа́ ви́деах а́ртак, чи те́беа еа била́ касме́т моеа мума́ и шта ти еа дам, ала́ шта ти ка́жеа о́штеа адьни́чьку неа́шту и аку́ гу сто́риш, чи тоаі штеа ми ста́ниш зьо́т. Шта ти дам у́треа три чьо́рни, адно́чьни за́іци да ги пасе́ш и у́треа ве́чеар да си ми ги дука́раш пак вадноаш». Уфчеа́реат приста́нал. На дру́гата вутрина ца́реат пу́снал три чьо́рни, адно́чьни за́еака и ги дал уфчеа́рьутуму да ги пасе́. Уфчеа́реат ги забра́л да хи ка́ра нах баи́реан да хи пасе́, и о́штеа не утишьо́л там и за́іцитеа пи́льнъли нах три стра́ни и са загу́били. Пак ца́реат и́скал сами́чеак да ви́ди какоаф еа то́еа уфчеа́р, та са припра́вил на про́сеак и утишьо́л та нашьо́л уфчеа́реат ф баи́реат чи спи, пак не́ма ни за́іци, ни ни́шту. Пу адно́ вреа́меа са еа разбу́дил уфчеа́реат, и про́сеакат му са замо́лил да му даде́ хлеа́беац и соаднал де́ну не́гу. Уфчеа́реат му дал. Про́сеакат гу запи́тал: «Чи ми гльо́дам чи си уфчеа́р, пак кату́ не́маш о́фцеа саде́ва?»—«Еа́ ни па́сам о́фцеа, ами́ па́сам за́іци», му реакоал уфчеа́реат. Про́сеакат пак зоал да гу пи́та: «Чи как штеш да пасе́ш за́іци! Хич за́іци пасоат, ли са?» Уфчеа́реатму ка́зал си́чката ра́бута, де́ту пасе́ заіци. Про́сеакат гу чьувал ца́льеа ден и га зоалу да са удьвеачеареа́ва, реакоал му: «Чи ниште́ш ли да си и́диш? Сбе́ри си сига́ за́іцитеа, та ха́іда да си и́дим вадноаш, сас лаф». Уфчеа́рьуту му кату́ пудушло́ на́ іум, да ни би то́еа про́сеак да гу еа прувóдил ца́реат да гу бла́зни и да гу ви́ди какво́ пра́ви, ала́ пак не́ си веа́рувал еа́цеа. Уфчеа́реат реакоал про́сеакутуму: «Ага́ и́штиш да си и́дим вадноаш, по́сиди ти еаі ту́ва, та ма по́чеакаі; пак еа́ да по́дам да си сбе́рам за́іцинеа и да си варви́м».—Чеа пу издеалеачи́л еаі соаі ф адно́ хра́стеа, чьу́кнал тавоата и изри́пналу льу еаі туга́ва адно́ ара́пиништеа и му реакло́: «Какво́ и́штиш?»—«Ца́рьувитеа упу́трашьни три чьорни́ за́еака; льу еаі сига да ми дувеаде́ш пу за у́ху», му реакоал уфчеа́реат. Ара́пиништеату льу еаі то́еа саха́т ги дуве́лу пу за у́ху и ги да́лу уфчеа́рьутуму. Уфчеа́реат ги фа́тил и пуру́кал про́сеакат, та си тоарнали. А́га́ да флеазоат ф касабоата, про́сеакат са скрил и привари́л уфчеа́реат, та си утишьо́л ф сара́еат; си сва́лил про́сеацкитеа дри́пи и са преамеани́л ф ца́рцкитеа си, и уфчеа́реат дука́рал за́іцитеа и ги при́дал ца́рьутуму. Ца́реат туга́ва какво́ дру́гу да му сто́ри, душло́ му на́ іум, та реакоал уфчеа́рьутуму: «Оштеа адни́чьку неа́шту шта да по́иштам ут те́беа, и аку́ сто́риш и не́гу, чи а́ртак мума́са еа тво́еа туга́ва. Пет кила́, про́су, пет кила́ роаш и пет кила́ пчини́ца́ разбоаркани, ду у́треа аку́ ги ни удеали́ш пу на башка́ да си са и да ги прибруи́ш, пу ко́лку зарна́ и́ма ф теах, чи главоата шта ти зоама». Уфчеа́реат приста́нал. Ца́реат му намеа́рил пу пет кила́ роаш,

про́су и пчини́ца, разборкал ги ху́бавеа, чеа му ги дал. Уфчеа́реат ги зоал ф адноа фудаіо, чьу́кнал тавоата и ара́пиништеату пак излеа́лу и му реакло́: «Ка́зваі, какво́ и́штеш ут ме́неа?» – «Еаі сува́ про́су, роаш и пчини́ца, льу еаі сига, и да ги удеали́ш, и да ги прибруи́ш и хаса́пеа да ми ка́жиш», му реакоал уфчеа́реат. Ара́пиништату льу еаі то́еа саха́т ги удеали́лу пу на башька́, прибруи́лу зарна́та хми и хаса́пеа хми ка́залу. Вутриноата уфчеа́реат удьне́л жи́туту и хаса́пеа ца́рьутуму. Ца́реат туга́ва исте́р истеаме́с, му дал даштереа́та и уфча́реат ста́нал ца́рьув зьот.

Ахъръ—Челебийско.

21.

Прольакь, куга закукува кукувицата, аку іа чуі чълек на гладну сорцъ (дордѣ не е закусилъ)—жда бодъ гладан пръз цалуту лету; пак аку іа чуі на ситу сорцъ (когато е закусилъ)—чъ жда бодъ сит пръс цалуту лету.

Прольакь, куга доідат наі напреш лестувицътъ и лълецътъ (щъркелитѣ), коіту хи видъ наі напреш, казува: «та ве са излезъ и таіа гудина на лету».

Гарагашка (сврака), кугату грачъ упръш коштата на будин чълек, дава хаберь (извѣстие), чъ ф таіа кошта жда доідъ незнаіан гось.

Слаимчатата (жълтункитѣ) зимъ куга суга са збират млогу на іадно месту фаф куп и зьопат да пьаіот: «син, син», дават лъшен (знакъ) чъ штъ да лъти (вали) снек боржъ (скоро) и млогу гулем.

Гаргитъ (вранитѣ) ага са збърот вечъру млогу на іадно месту фаф куп и зьомат да грачат врьо фьаднош, пуказуват, чъ жда станъ глакь пу ихсанъ.

Кукувицата, ага кукува вечъру, геч, (късна) пуказува, чъ жда станъ глакь и суша пу ихсанъ.

Кукувичиниіа брат (чухалътъ), аку чухка наште, геч, пуказува, чъ жа станъ курак (суша).

Скаклътъ, аку пьаіот наште, пуказуват, чъ жда има глакь и суша.

Два гарвана, ага форкат варх некву селу, та са бахтот и грачат, пуказуват, чъ жда умре некав чълек ф тува селу.

Пътелат, ага пьае вечъру, геч—жда има скапье за житъту и жда станъ мор пу льудетъ. А пак наште, ага пупьае пу сраде нош, ф никутроту времьа (когато е тихо всичко)—тоі вигьал девулат, та пьае да гу уподъ.

Чълек, аку торнъ наште да варви, дуде са не пупелъ пътлитъ, жда уредиса пу покьа, заштокту наште хогьат пу покьоветъ девулитъ и теіа маіки, та аку са лаха на чълека, да видъ ут тех некву, чъ да съ льо малчи, да нема да хмъ пръдумва ништо, заштокту, аку хмъ пръдума, чъ жда гу чарптисат и жда са разбулеі, та нема уздравеі никуга; пак аку съ льо варвъ фаф покьат, та нема да хмъ вика ништу, нама да му

сторат ништу, нъ чарптисуват; илъ пак чълекат, аку носи ваз негу огниву и кремъкь, та всекнъ огань, жда са изгубат льо, като хмъ бльоснъ оганьат. Девулътъ и теіа маіки са пръказуват на теіа льудъ, кутриту хиі еци (много) страх.

Урли и гарги, куга са виіот варх неква гора, пуказуват, чъ има некав леш.

Кукошка, ага снъсе іаце сас две жалтъла—жда има зарар (загуба) ф таіа кошта; пак аку снъсе млогу малку—жда умре некву илъ ут льудетъ, илъ ут добитакат хмъ.

Кукошка, ага зьомъ да пьае кату пътел, пуказува, чъ жда станъ зарарь ф таіа кошта, илъ жда умре будно.

Гувьодата, зимну времьа, ага зьомат да руво и да пъштоват, дават лъшен, чъ жда са развалъ хавота—жда лъти снек. Млада живънка аку са заколъ, е гулем грьех.

Куга са руди на будин чълек некву жъвотну хубаву и каматну (красно) и му завигьат врьо, казуват, чъ нъ ште да му і за хубаву—жда гу спулътъ некву лошу.

Ага са руди неква живънъ сас по млугу, или със по малку частъ фаф снагата, кату, іегньа с две главъ, тельа сас три ноги и др то жда даде Госпукь некву наказанъе на льудетъ чъ са станалъ нъфилитъ илъ—жда има кавго.

Ага са пуіавот пилцъ, кутриту нъ жъвот ф тувашнитъ места—жда станъ гулем глакь пу льудетъ.

На день Егусь (1-й Августъ) нъ бива да са рабутъ никаква вонкашна и нетръшна рабута, а да са тачъ (празднува) за оганьа и валкьо, заштокту ф тоіа день аку рабутъ чълек, чъ жда гу стигнъ лоша сътнъно: илъ жда му са запалъ коштата, илъ валкьо жда му изьаде некав дубитак.

Кугату влизат месъцитъ (въ 1-ия день на сѣкой мѣсецъ), нъ бива женътъ да шиіат, да пръдот, да ткаіатъ, ножъцитъ да растварат, а тревува да тачат за валкьо, заштокту; аку рабукьат ф теіа денъ, валкьо жда мъ изьаде некаф ут дубитакат.

Фаф пьотак и ф среда нъ бива да пръдот и шиіат женътъ, заштокту ф пьотак тревува да са тачъ за свъта Пьотка, та аку шиіат, спишкуват хи учитъ; пак ф среда нъ бива да са пръде прелу, заштокту сенкьа е лошу за москитъ.

Сращту пьоток и среда нъ бива мажот и жъната да лъжот на іадно месту и да са пръгинат, заштокту і гулем грех ут Госпугьа, и чълек нема вера, можъ да са измамъ да направъ неква рабута сас жената съ. Льудъ, коиту нъ тачат тува, аку бъ женъ тъ да хмъ станат кьошки (трудни), раждат хми са сакатъ дъца.

Зъмьота съди на іадно месту, та нема да са клатъ хич, и е путпрета удолу на іадин пътел и то кугату съ пуклатъ крълата, зъмьота зьоми да са тръсе.

Слонцъту, ага са закьовни—жда станъ лошу за хръстенътъ: илъ жда хи кольат, илъ пак жда станъ мор и глакь.

Месъчината, ага са закьовни—жда станъ лошу за Турцътъ: жда хи кольат хръстенътъ.

На стара месъчина нъ бива да са сьае бел лук (чесанъ), заштокту гу іаде чорфь; нъ бива да са сьае пъту грахъ, нъту льошта, заштокту нъ могат да увират, ага са варьот, а тревува да се севат на нова месъчина и тугава увират млогу хубавъ На стара месъчина са сьакот дарве за граденъ коштъ, заштокту исохнуватъ хубавъ и нема да хи іадот чорвъ, кугату са турат на бънота.

За сѣнкитѣ въ мѣсечината. които ставатъ отъ планинитѣ, се приказва това: «іадин агуптън (циганинъ), кату гльодал нах месъчинана, сторулу му са і, чъ нъ можъ да светъ хубаву, за това то хи ръкло: «іа светъ, іа жда доіда да свекьа!» пакъ месъчината нъ съ пръмьанила ходегьа. Пак нелу са расардилу, та льо рипналу нагоръ агуптънъштъ, та са пукачълу, дету неіа и влелу ф нетръ, та зьолу да светъ, и ут тука секньа съ съди ф неіа. И ага станъ полна, позна гу і ф сраде неіа».

Куга станъ месъчината нова и котроту іа водъ вечъру, извада кисьота, пуказува іа нах неіа и вика: «каку са полнъ месъчинана, теі да са полнъ и моіаса кисьо с пари».

За звѣздитѣ се приказва: «чъ колкуту има льудъ на дъньоса, толкува има и звездъ: на ката чълек съ има и пу іадно звезда. Ага са руди декьа и нему Госпукь дава звезда; пак ага умре чълек, чъ звездата му пада варх гроба.

Звездътъ аку свекьат не ачик—жда са развалъ хавота; аку і зимъ, жда лъти снек; пак аку і летъ, чъ жда лъти дош.

Окулу месъчината ага станъ кьован облак, като сорп и са убъгради всекадъ на окулу—жда са развалъ хавота.

Слонцуту ималу две очъ. Іаднаш слелу на зъмьоса да са напъе вода. Като съ пилу, ималу ф вудота змиіа, та рипнала, та му испила іадноту оку и съга і сас іадно оку. За това, ага са прибиі змиіа, то са пузапира от драгусь, да іа пугльода. И чълек, ако прибиі змиіа правъ гулем хаирь.

Куга торнъ чълек на покь, аку са лаха да гу срьошнъ змиіа за хубаву і: тревува да съ варви пу покьа, да нема да іа бара; пак аку са лаха да гу прътъче, чъ да іа пръбиі и да си са ворнъ назак заштокту і за лошу.

Чълек не бива да са пъкаі срьошту слонцуту, чъ і голем грех и порстътъ на ракитъ, ду крьаі нъхтетъ жда му са пуджульат.

Пут стару дорву наште нъ бива да са лъжи, чъ пут негу са сбират девулитъ, да са сдумуват, каде да идат, да мамьат льудетъ, и аку са лаха да легнъ чълек, жда урадиса (ще се разболѣе).

Пръз сметъ нъ бива да са мънова, чъ урадисува чълек: пак аку

са лаха, да нъ можъ да са даіандиса да нъ мъне, чъ за да нъ урадиса, тревува да пльуіни варх негу на триш. И на карсту-покь нъ тревува да са лъжи наште и да съде чълек, чъ са сбират девулъ, та урадисува.

Кугату пие чълек вода ф чужду месту илъ селу, тревува да уставъ на неіа билешка ут негу, ут поіаса іадно жичка, да гу нъ фанъ рема (кашлица), илъ да урадиса; пак аку му са лаха да гу фанъ рема, илъ да урадиса, хогьат на таіа вода, та наточуват ф іадин сод малку вода, сбират укулу неіа сушки и камънъ, та кагьо сас тех болниіат чълек и нему станува хубаву.

Ут пьотак вечър нах собута нъ бива дъцата да рьокат и да хогьат удвон пу кьовну и пу капкитъ, чъ хогьат теіа маіки, та жда урадисат. Куга са вдигни суфрата, трохитъ нъ бива да са мътот назакь, чъ бъркекьа ф таіа кошта жда зьомъ да излиза нахвон, а да са замитат нахпреш, нах угништъту.

Орахитъ ага ругьот ецъ, жда има гулема зима, сас гулемъ снегувъ, мразувъ и ледувъ и гудината жда бодъ бирекетли.

Пу елуту ага има бол шикалки и пу бучету желак—жда има гулема и кьошка зима.

Пръз малкина (февруарий) аку пугарми, чъ жда бодъ хубов гьольат (ягнението на овцитѣ).

Вечеру ага пръвали слонцъту, ако са пуіавьот след негу чървени облацъ—жда лъти скору дош.

Куга торнъ чълек да идъ да казандисува, жда идъ будно ут коштата му, да наполнъ іадно бела хоркума сас вода и жда гу пусрьошнъ упръш коштата, ага заизлиза, и казува: «касу і полна харкумаса сас вода, теі да ти са наполнъ и кисьота сас пари».

Кугату са купъ кукошка за дамазлок, жда іа внъсот фнетръ фаф коштата и іа завортат три пот варх оганьат и викат: «касу са варти турпаса укулу коштаса, теі да са вартиш и ти укулу неіа». Привират іа и пръз пръскьота и викат: «касу са пръвираш пръз пръскьоса, теі да са завираш фаф стрехисъ и ф дупкинъ, ага доідъ урел да та вдигнъ.

Вугьанъчер, коіту уима по млогу, утколкуту му і упригьалилу селуту, кугату умре, жда идъ праву фаф жъндема и жда му наврот на шсіата вугьаничиниіа камън.

На сон чълек аку извадъ прешан зоб—жда умре будно ут вотръшнетъ льодъ; пак аку извадъ ут заднътъ, чъ жда умре будно ут руднинътъ му.

Кутроту развальа главилка, е гулем грех.

Рупчосъ.

Зарантá на Варвáра (4 декември) мáнечкьите момльáчета и мáшкьи децá се збúрат от 3, 5 или 7 кáшти на нéкоі смéтлúк. Сéкоіе си донóси по іедúн каджáк дрѣва и по іеднá—две шáпи бубурчé; збúрат го нáіедно, па накладáт óгьин, да си вáрат чорбá.

Кога́ у́ври бубурче́то, доде́ка оште не му іе ту́рано сол и лук, іедно́ дете́, коіе́ е истрашо́к, ва́ди с лажи́ца нис грънето и ту́ра по три зрѣна на коле́нце на си́чките деца́, и не́му си, да ги изру́чат. Коій и́мат о́фци одгреба́т пак тога́іа по една́ лажи́ца бубурче́, та ту́рат у кръми́лото им, че било́ лепенде́к за офци́те—ле́сно прекарва́ле отъ си́паницата, и не умира́ле.

Като́ си сва́рат чорба́та, деца́та ручат там од не́іа, а та́а што оста́не, де́лат си а, па тога́а се́ко ото́жда на дома́та си.

Заранта́ прет слѣнце на Игна́т жени́те мета́т коми́нете (оджаците) и са́ждите, за́іедно сас метла́та исфрѣльат на не́коіе ме́сто одѣват дво́ро си—да не е у дво́ро им.

Като́ свръшат то́іа изме́т, зафа́нат да ме́сат кола́ци: избрѣкат тесто́то, па го че́кат ма́лку да вози́де (да се вкисне) и по́сле сас че́тка и дара́к зе́мат ма́лку те́сто од ноштови́те, и од не́го оме́сат іедно́ мане́чко колаче́, да го ди́гат на не́коіе ме́сто, да се ису́ши само́, од вре́мето, та да се наме́ри не́когаш, рече́т, за «кади́іа». По́сле зе́мат сас два прѣсти ма́лкучку те́сто, та одбележа́ват на не́коа гре́да у одеіа́та крѣс, на тога́іа чак растра́іат кола́ците. Прѣвнно кола́к оста́вьат за ба́дни ве́чер, а дру́гьите—ру́чат.

Така́ е оста́нало отъ старинья́.

На мане́чкото ко́ледо, о́саран, деца́та, се́ко сас връсни́ците си, се зби́рат да и́дат на ко́ледо; се́ко си зе́ло по една́ коледа́рка, и о́дат от ка́шта ф ка́шта.

Кога́ до́дат до ка́шната вра́та, сапи́рат се и там іедна́ жена́ ги посре́шта сас си́то, плѣно сас жи́то, та сас ша́па расе́ва жи́то врѣз них (пресипва ги сас жи́то), а коледа́рете чу́кат сас коледа́ркьите си на земьа́та и ви́кат: «тѣкъ, тѣкъ, тѣкъ, тѣкъ, тѣкъ, тѣкъ»! «Да се ро́ди, да се ро́ди де́ка ра́ло оди, и де́ка не о́ди»! Дада́т им по іеди́н кола́к или по еди́н превита́к, они́ ги нави́рат на коледа́ркьите си, па тога́іа си ото́ждат.

Софійско, село Барлево.

22.

Ете́ има́ло едно́ момче́; па него оште от мѣнечко се́ го праща́ли п' о́вци, а па овци́те лежа́ли на іагре́ци, скра́іа на польето; за това́ ни оди́ло некъде у́ льугье да ви́ди, што се чи́ни; ни знаіа́л да работи нешто дру́го, ни па разбира́ло, што іе ве́ра. што іе цръква и Бого́молство. Оно́ саде́ си па́сло овци́те и се́ка ве́чер като гьи дока́ра на коша́рите, затвори гьи: и у іагре́ко, де́ка лежа́ли овци́те, има́ло чети́ресе подпо́ркьи, та се́ка ве́чер и се́ка дза́ран чи́нило на ти́іа четиресе потпоркьи на сека по де́вет мета́нии; оно́ това се моли́ло на Бо́га. Оно́ се́ тека́ прави́ло, за това́ било́ мло́гу праве́дно прет Бо́га, та Го́спот го благослови́л: деньа́м на польето, кога́ ожедне́іе во́да, като ту́пне със тоіа́шката си у́ земи и оно́ и́зре во́да, та се напиіе́. Па като́ стана́ло ве́че гуле́м мъш, зе́ли дома́шните да

го ўча на вѐрата, да му казўіа: да иди у крѣква кѝко да се крѣсти, да се мóли на Бóга, а онó гьи не слушáло што го учѝли, нелó си карáло това, што си знáіе. Па іеднѣш смислѝло се и рѐкло: «чекаі и іа іеднѣш да отѝдем у крѣква, да вѝдим, што се чѝни тáмо». Еднá дзáран, когá билó прáзник, премѐнило се, уредѝло се, кико сѝчкьи човѐци, оставѝло овцѝте и отишлó у крѣква. Ка улезнáло от вратáта, видѐло сѝчкьите: човѐци билѝ осѐдлани; етѐ на секьи човѐк имáло на грѣбо му самáр, а онó ваднѣк се връдзнáло надзáт и продумало си: «А! тука билó адѐт да си тўри човѐк на грѣбó самáр, па тогáі да улезне у крѣквата». За товá отѝшло при овцѝте, та везѐло самáро от магáрето, оседлáло се и отѝшло у крѣквата. Като улезнáло у крѣквата със самáр на грѣбо, човѐците, што билѝ там, се зачудѝли и реклѝ «онó іѐ лўдо»; за тóва зѐли та го искарáли на двóрка и ванáли да го распѝтуіа, óти текá чѝни. Тогáі онó им приказáл іедно пó друго сичко: кикó си пáсло овцѝте, кикó чинѝло сѐка дзáран и вѐчер по дѐвет метáнии на потпóркьите, какó деньѝм, когá іе жедно вóда, тупне със тоіáгата си ў земи и онó му излезне вóда, па сегá се наканѝло да вѝди кикво́ іе товá крѣква. Сега прѣв път, като улезнало у крѣквата, видѐло: сѝчкьите човѐци били осѐдлани със самарѐ, та за товá си наметнáло самáро от магáрето. Тогáі онѝ разбрáли, дѐка овчарчѐто билó млóгу прáведно прет Бóга, за товá, като улезнáло прѣв пѣт у крѣквата, онó іе видѐло греовѐте на човѐците: билѝ му се претворѝли прет очѝте на самарѐ.

Пóсле прес денó овчарчѐто, като си пáсло овцѝте, ка ожеднеіáло вóда, тўпнало със тоіáшката у земи, а онó—нѐма; тўпнал ошт іеднѣш—нема; тўпна трѐкьи път—пак нѐма вода: - онó билó съгрешѝло, дека ишлó у крѣквата, та видѐло греовето на човѐците, за това Госпот му недáл вóда. Тогáі онó се развикáло и вече не престъпѝло у крѣква, а сѐ си чинѝло дзáран, вѐчер, метáнии на подпóркьите и тека си останáло да живеіе садѐ само със овцѝте си.

23.

Етѐ имáло трѝма брáікьа: па онѝ билѝ млóгу сиромáси, та нѝшто си немáли. Па іеднѣш сдумáли се дѝда да пѝтаіа Бóга;—отнапрѐш Гóспод бил одѝл пó земи,- -та да го пѝтаіа: да ли и нѝма че им дадѐ нѐшто да се поминўіа. Па тръгнáли, тá ишлѝ, ишлѝ, и гьѝ сретнáл іедѝн стáрец. «Добрá срѐшта, дѐдо»!—«Дáл ви Бóг добро, дѐца»! рѐкъл стáрецо и гьи попитáл: «бре, дѐца, на къдѐ Бог помáга»?—«Е, дѐдо, реклѝ онѝ, нѝіе сме троіѝца брáікьа, па сме млóгу сиромáси, та нѐма със што да се рáниме; за товá сме пошлѝ, да пѝтаме дѐда Гóспот, да лѝ и нáм че ни дадѐ нешто. да се поминўіеме»! Тогáі стáрецо попитáл наі голѐмиіо брáт: «е, когá отѝдеш при Бóга, што чѐ да му сáкаш»?—«Че му сáкам, дѐдо, да ми дадѐ іедно стáдо óвци, да напрáіим іеднá бачѝіа; па сѐкьи коі мѝне на бачѝіата, че

го нагóстим бес парѝ». Тáмо имáло іедѝн бо́льу́к чáвкьи, били нападáли пó земи, и стáрецо му рéкъл: «пóмами тѝіа чáвкьи»! и он гьи помáмил, и чáвкьите туку́ станáли на óвци, млóгу—цáла бачѝіа. Наі голéмиіо брат останáл на товá мéсто, направѝл си бачѝіа и ванáл да си пасе овцѝте, а а двамина́та пó млади брáікьа тръгнáли да питу́іа Бóга Ишлѝ, ишлѝ, и дошлѝ у іедна́ гóра, па минувáли нис іедна скалá, а от тáіа скалá тéкло гулéма вóда, и гьи сретнáл пак іедѝн стáрец. «Добрá срéшта, дéдо»!— «Дáл ви Бóг добро, сѝнко»! рéкъл стáрецо: «А, брé» дéца, на кѣде Бóг дава»?—«Ете, дéдо, нѝіе двáмата сме брáікьа, па сме млóгу сиромáси, та сме пошлѝ да пѝтаме Бога да ли че ни дáде нéшто»! А он попитáл срéдниіо брáт: «сѝнко, ка отѝдеш при Бóга, што чé да му сáкаш»?—«Че му сáкам, дéдо, да ми дадé іедна́ меана́ и сéкьи пѣтник, коі ми свръне на меана́та че го напóім бес пáри».—«Е тáіа скáла, та си нáправи меана́»! рекѣл стáрецо и он, като се обрънáл, видéл, че нис скала́та не тéкло вéче вóда, а тéкло винó и ракьѝіа. Срéдниіо брат и он остáнал на товá место, да си прáви меана́ и станáл меанджѝіа, а наі младѝіо тръгнáл сам да питу́іе Бóга. Он одѝл, одѝл, и дошéл до едно пóлье; на това пóлье имáло млóгу у́бави жѝта, а іедна́ момá жньáла тѝіа жѝта; амá кикó жньáла: жнье, та се льу́льа прет нéіа житото,—текваіа билá жетвáрка. На товá мéсто сретнáл го іедин старец: «Добрá срéшта, дéдо»!—«Дáл ми ти Бог добрó, сѝнко! На кѣде Бóг дава»? рекѣл стáрецо. «Е, дéдо, нѝіе сме трѝма, брáікьа, па бехме млогу сиромáси, та тръгнáме да попѝтаме Бога, да ли и нам че ни дадé нéшто да си помину́іеме. Па на брáікьа ми дáде им Госпот, што сакáіа и останáіа на пѣто, а па іáзека тръгнáх сáде сам.»—«Е па, сѝнко, когá отѝдеш при Бóга, што чé да му сáкаш»?— «Дéдо, нѝшто друго не бѝ му сакáл; сакáм да ми дадé іедна áрна момá», да си се задóмим, па кикó мóжеме, че се раним със нéіа. Тогаі рекѣл му стáрецо: «Е, таіа момá, што жньé жѝтото, зéми іа; онá іе áрна за тéбе»! и он послушáл стáрецо и се оженѝл за нéіа.

Тóіа стáрец бил сам си Гóспот. Дéда Госпот се препраіѝл на іедѝн сиромáх човéчец, на іедѝн дрѝпав прóшльак, и тръгнáл сегá да заобикóли трѝмата брáікьа; да вѝди кѝко живéіа и да гьи испѝта стоіá ли си на дýмата. Отишéл нáі напрет при нáі старѝіо брат на бачѝіата му, а он станáл бáчь: имáл гулéмо стáдо óвци, кáци със сѝренье, мáсло, млéко — сума! «Помóдзи Бог, сѝнко»! рекъл Госпот.—«Дал ти Бог добрó, стáрче»!— «Сѝнко, іазе съм пѣтник, гладен съм, мóже ли да ме погостиш мáлку, да ти іе жѝва стóка»! А он му казáл: «е, дéдо, іáзе áку текá да гоштáвах сéкьи, што мѝне, нéмаше нѝщо да остáна от бачѝіата! «Он незнаіе дéка тóва іе сам си Гóспот. Тогáі Гóспот рéкъл: ча! ча! ча! и овцѝте туку́ станáли на чáвкьи сѝчкьите и литнáли у óблаците. От тáмо дéда Гóспот отишéл при срéдньиіо брат, на меана́та му: «помóдзи Бог, сѝнко»!—«Дáл ти Бóг добро, дéдо»!—«Сѝнко, іазе съм пѣтник, па евé съм сиромáх Гóспот да ти дáва берекьéт у дукьáн; чéш ли да ме нагóстиш малку, да

ме пóінеш»! рекъл деда Госпот.—«Е, дéдо»! казал му срéдньиіо брат, «іазе áку текá да рáнех и пóіех бадьевá, коі кикó мúне, от тóіа дукьáн нéмаше нúшто да остáне! Тогáі дéда Госпот рекъл: «шóр! шóр! шóр!» и тукý станáло скалá, и ванáло да течé нис нéіа вóда, кикó пó напреш. Нáі после дéда Гóспот отишéл и при наі младúіо брат, а он бил живеіáл със жената си у іеднá колúбка и бил млóгу сиромáх, та нúшто си немáл дé. Ка ошéл Гóспот у нúх, он със невéстата си излезнáли, та го посретнáли, ама го непознáваіа коі іе; зарадýвали му се, дека дошéл и у них човéк и рекли: «Е, дéдо, добрé си дошéл! Нúіе станá тóлку врéме от кá сме се задомúли, па евé дека сме сирóмаси, та не нніе човéк пристъпúл у къшти; нúкоі не доóди у нас да ни вúди, што чúниме»! Е, они радували се на стáрецо, дека им дошéл, вече тóлку; увéли го у колúбата и му турúли стол, та седнáл. Па нáі-младиіо брат ванáл да се сговáрья със женáта: што да понагóста стáрецо: óти сиромашúіа,—немáли си нúшто за ручáнье. Па онú били си имáли садé іеднó мъшко детéнце. А старецо, като гьи дочýл, он им рéкъл: «Сúнко, іазе съм пътувáл, та съм млóгу глáден! аку нéмате што да ми принесéте да рýчам, закольете ми детéнцето си, та ме погостéте! А они му казáли: «а, дéдо, нúіе сме сиромáси, та нúшто си нéмаме да те погóстиме; па у тóлку врéме сáде тú си ни дошéл у къшти, па да те испрáтиме глáден, не бúва;—нели сáкаш че ти закóльеме детéто си, па Гóспот нам дрýго че ни дадé»! Баштáта заклáл детéто, а мáікьа му измúла го исчистáла му цревáта па го турúла у вýрньата да се печé. Минáло се мáлку, а стáрецо, Гóспот, рéкъл на женáта: «іа вúш, сúнко, да ли се іе испéкло детéто, та да порýчам малку»! И онá ошлá да види да ли се іе испéкло детéто. Ка отворúла—детéто си живо, седнáло у вýрньата и пот него куп жлътици, та си играіе със жлътúците; мешкáло гьи със ръчúца. Онá се зачудúла и повръщала се у колúбата, та казáла на мъжо си, а старецо штýкнал—немало нúкаков.

Та етé текваіа ти рáбота: коі прáви áрно, он áрно наóди.

24.

(Щастисто на оногова, който ходилъ при Бóга и земалъ посочената отъ Него жена).

Етé имáло іедúн човéк; па он се работúл, се мъчил и не мóже нúшт да искáра, да се прерáни. Он, човéко, врьти, рабóти, катó сви дружúна кóлку пóвече се трýди, пó зиіáн имáл, а не ваідá! Па еднъш тýку рекъл: «Онó посéга, ч ідем, дéка се срéкьа дéли, да вúдим, далú іа се текá че живеіém, или че úмам нешто прéдобив»! Тека си продумáл човéко и трьгнáл, та ишéл, ишéл, та отишéл млогу далéко. На іедно мéсто бил пáсъл іедúн овчáр двéсте óвци, ама ни іеднá немáло здрава: се коіá билá кьóрава, коіá крúва, коіá кьéлава—сúте билú недъгави. Човéко свръзнáл при нéго: «Помóдзи Бог, овчáрко»!—«Дáл ти Бог добрó! отговорúл му

овча́ро и го попита́л: «къде́ си поше́л, побра́тиме»?—«Бре, бра́те, іа́зе отка́ съм човѐк, се́ се трудим, се рабо́тим и ни́що не мо́же да иска́рам, бере́ колку́ за хлѐбо; затова поше́л съм, дека се срекьа де́ли и ч и́дем вече додека ме но́дзе не́са»! - «Бре, бра́те! ре́къл овча́ро, а́ку ти Го́спот помо́гне да оти́деш, де́ка се срекьа де́ли, че ти се мо́лим, да попи́таш и за ме́не: іа́зе еве́ и́мам две́сте о́вци и, како́ гьи види́ш, не́ма ни іедно́ здра́во: коіе́ кри́во, коіе́ кьо́рово, коіе шу́гаво,—се́ са кусурли́і. Човеко му се обре́къл, че пи́та и за не́го, и тръгна́л, та ишел оште мно́гу наделѐк. Дошѐл до іедно́ ме́сто, има́ло мос на іедна́ ре́ка, а до не́го има́ло іедна кру́ша. По това́ време сичко по́ свету било́ зборува́ло: ди́вьач, ка́мик, дрѣ́во,—си́чко има́ло іази́к. Ка човѐко свръна́л при кру́шата да си поопчи́ни, а она́ го попита́ла: «Побра́тиме, къде́ си поше́л, та си се то́лку умори́л»? А он іу преказа́л текваіа работа: «Мо́ре, іазе съм іеди́н сиромах човѐк, та па се́ ради́м, се́ рабо́тим и ден и ношт, па си ни́што не́мам; затова́ поше́л съм д и́дем, де́ка се сре́кьа де́ли, туку да пита́м, дали́ и іа́зе че и́мам не́што пре́добив, или не» А крушата го замоли́ла и рекла́: «Че ти се мо́лим, кога оти́деш та́мо, да попи́таш и за ме́не, зъшто́ іа́зе се́ка про́лет цъвти́м, и съм зелена́, а па ни́какво зрѣ́но плот не мо́жем да завръ́жем», и он іу се обе́штал, че да пи́та и за не́іа. От та́мо отише́л оште мло́гу дале́ко и на пѣ́то срешна́л го свети́ Іова́н, бил се претвори́л на човѐк и го попитал: «Къде́, Бог пома́га, побра́тиме»?—Бре. бра́те, сиромах съм, та ни́што си не́мам; па у мѣ́ка съм поше́л, де́ка се сре́кьа де́ли»! Тога́і свети́ Іова́н му каза́л: «Побра́тиме. ва́ни е, по то́іа пъ́т, та по не́го, по не́го, па и́ма іедна́ пла́днина: като́ оти́деш у не́іа. та́мо че ви́диш іеди́н белобра́т ста́рец. ко́па ло́зье със две мати́кьи и у две́те рѣ́це по іедна́ мати́ка дръжи́. Ти́ като оти́деш при не́го, та́мо у ло́зьето. и́ма колиба а ти у́лезни у коли́бата, та зе́ми іедна́ мати́ка, па и́ди ко́паі по ста́рецо и си млѣ́чи: саде́ ко́паі, што си ка́дър и ни́што не мо́і да му проду́маш, а он не́ма да те оста́ви гла́ден». Човѐко вана́л по пѣ́т, по пѣ́т, та пра́во та́м у пладнина́та, де́ка му каза́л свети Іова́н. Ка отише́л та́мо, он наи́стина виде́л іедин белобра́т ста́рец, копа́л ло́зье със две мати́кьи и у две́те рѣ́це. Он разгледа́л ната́м, нава́м и више́л іедна́ коли́ба у ло́зьето. Отише́л у коли́бата. наше́л іедна рѣ́джава мати́ка, везе́л іа, та и он вана́л да ко́па по ста́рецо. А ста́рецо копа́л, та му те́кло пот от очи́те. като во́да и човѐко и он се копа́л по не́го и си мълча́ли: ни ста́рецо не́што му продумал, ни па човѐко. Кога́ се стевни́ло, ста́рецо отише́л си у коли́бата, седна́л у нетре́ у те́внина, ни́мало ви́дело, нима́ло ни́што: а човѐко и он оше́л по не́го у колибата. Ста́рецо зел да вече́ра сух леп и солчи́ца и да́л от него на човѐко, та ручал. ама ни́што не му продума́л. Ка руча́ли, ко́лку изеда́ леп, он се си то́лку. не свръ́шуіе се! На ста́рецо легна́л да спи: простре́л се на го́ла земньа бес пости́лкьа, а згла́вье тури́л дръжа́льите на две́те мати́кьи, што ко́пал със них. Тамѣ́н ста́рецо се сложи́л да спи́ и не́коі изо́кал от къде́ краі ло́зьето. о́тдалеко:

«Е, ста́ри! дне́ска умре́іа 300 душ, а се родиіа 301—ка́жи киква че им бѣ́де сре́кьа за живо́т»! А ста́рецо му се отгласи́л: «Кико́ іа́зе сега́, тека́ они́ до века́»! и си заспа́л. На іутро́то, като се съвна́ло, ста́рецо пак зема́л двете́ мати́кьи: една́ у таіа рѣ́ка, друга у она́іа и вана́л да ко́па ло́зьето. Чове́ко и он отише́л, да ко́па по не́го. Копа́ли цал ден и се́ си млъча́ли, никоі ни́куму не продума́л. Кога́ ста́рецо седне да руча, чове́ко и он се́дне при не́го, даде му да ру́ча, што има прет него и си млъчи́. Ка се стевни́ло ста́рецо пак си отише́л у колибата, а оно́ вечем не била то́лку ло́ша коли́бата, а била́ по ульу́дена и седе́ли, та вечера́ли леп и нешто ма́нджица зго́твено. Ста́рецо та́іа ве́чер не лежа́л на го́ла зе́мльа, а има́ло не́што пости́льчица. И таіа вечер, тамън туку́ што се сложи́л да спи, а не́коі изо́кал: «Е! ста́ри! дне́ска умре́іа 300 ду́ш, а се роди́іа 301;— ка́жи киква че им бѣ́де срекьа»! а он каза́л: «кико́ іа́зе сега́, тека́ они́ до века́»: Тре́киіо ден пак тека́ ста́рецо копа́л ло́зьето, чове́ко и он се ко́пал по не́го и си млъча́ли. На тре́кьата ве́чар ста́рецо вече́ нема́ло коли́ба, а улезна́л у іедна́ у́бава къ́шта, било́ сичко у не́тре добре́ наре́дено, по́слано. Има́ло тръпе́за със гозби и пи́іенье и седна́ли, та вечерали: ста́рецо и чове́ко на тръпе́зата и ко́лку изеда́ испиіа́, а оно́ се тека́ си седи пла́но и ра́вно— не се позна́ва. Таіа вечер ста́рецо легна́л да спи на у́баво, по́слано и пак не́коі изо́кал из ло́зьето: «Е! ста́ри! дне́ска умре́іа 300 душ, а се роди́іа 301; кажи киква́ че им бѣ́де сре́кьа. А он каза́л: «кико́ іа́зе сега́ тека́ они́ до века́»!. Тека́ ста́рецо копа́л ло́зьето ца́ла неде́льа със две мати́кьи у две́те рѣ́це; а чове́ко и он копа́л по не́го, се ише́л по не́го и ни́што не си продума́ли. Се́ка ве́чер, като се мръкнува́ло, старецо отива́л да спи се у по-убава и по-дуздисана къ́шта; се по́-млогу іа́денье и пи́іенье има́ло на тръпе́зата му и се лега́л на по́-вече у́бава пости́лькьи и сека вечер кога ле́гал да спи, не́коі ока́л из ло́зьето: «Е! ста́ри! дне́ска умре́іа 300 ду́ши, а се роди́іа 301—ка́жи киква́ че им бѣ́де сре́кьа!» а он се отгова́рал: «кико́ іа́зе сега́, тека́ они до века́»! Наі после се́дмата ве́чер, като се мръкна́ло, ста́рецо улезна́л у іедни́ дворо́ве, у іедни гуле́ми чарда́ци; оти сека ве́чер къ́штата му се променьа́вала на по́-убава. У ти́іа ча́рдаци било́ си́чко укра́сено, си́чко по́слано, наре́дено, та све́тело от у́бос. Седна́ли да вечера́іа ста́рецо и чове́ко, а тръпе́зата била пре́убава, на не́іа пани́ци и саха́не́ саде́ от зла́то и сребро́! По тръпе́зата има́ло мло́гу и се́къкви ма́нджи и пиіалѣ́к. Седе́ли, та вечера́ли, колку изеда́, оно́ си па́ толку. Ста́рецо си легна́л да спи на душеци, пости́лькьите му били́ саде́ свила и злато, та свете́ли. И та́іа ве́чер, кико́ дру́гите, не́коі изо́кал: «Е! стари! дне́ска умре́іа 300 ду́ши, а се роди́іа 301—ка́жи киква́ че им бѣ́де сре́кьа»! А он каза́л: «кико́ іа́зе сега́, тека́ они́ до века́»! На дзаранта́ било́ пра́зничен ден, та ста́рецо се напрмени́л и си поше́л д' и́де у цръ́ква, а чове́ко и он поше́л по не́го. Тогаі он се обръна́л и го попита́л: «къде́ си поше́л по ме́не! – Ка́жи ми зъшто́ си доше́л ту́ка»? Тога́і чове́ко си приказа́л алове́те и каза́л:

«іазе се ради́м се рабо́тим, и ни́што пре́добив не́мам; не мо́жем да иска́рам бере́ колку да се прера́ним. Па казу́іа ми, оти се ту́ка сре́кьа де́ли; за това от мло́гу дале́ко ме́сто съм доше́л и ти се мо́лим, аку́ ти́зе де́лиш сре́кьа на чове́ците, ка́жи ми за напре́т: че ли и́мам нешто пре́добив или се тека́ че съм си! «А ста́рецо го попита́л: «ти кога́ доіде́ при ме́не прѣвньата ве́чер, виде́ ли киква́ вече́ра іа́дох и на кикво́ лега́х? Ти́зе у та́іа ве́чер си се роди́л и затова́ не че ни́кога да мош, да запеча́лиш: ко́лку и да рабо́тиш, се тека́ че да си си! Ама́ ти́зе и́маш сре́кьа у венча́ньо: затова́. да оти́диш на това́ и това́ село́ и да се оже́ниш за таіа и таіа мома (он каза́л му по и́ме у коіе село́ и за коіа́ мома́); та жената, што че ти бѣде, она́ се іе родила у тре́кьата ве́чер, та със неіа и ти че поми́неш. Ама́, што и да запеча́лите, за ни́што да не казу́іеш; моіе́ іе, нело́ да ду́маш: на жена́та ми іе.» Тогаі чове́ко попита́л ста́рецо и каза́л: «іа́зе, кога и́дех нава́мо, на пѣто наідо́х іеди́н овча́р, пасе́ше 200 о́вци и не́маше о́вца здра́ва, си́чките беіа: коіа́ кри́ва, коіа́ кьѐлава, коіа́ шу́гава, та за́ръчи. да те попи́там: зъшто́ му са текви́іа овци́те». А старецо му каза́л: «ка се врѣнеш, да ка́жеш на то́іа овча́р: овци́те затова́ не са му здра́ви, о́ти он кога́ іе до́бър-ден, избе́ре на́і-лошата овца́ и не́іа зако́лье курба́н. Он на текви́іа пра́зднични дни не́ка избі́ра да ко́лье коіа іе на́і-а́рна овца́ и тогаі че са му здра́ви». По това́ чове́ко го попита́л и за кру́шата: «іазе кога идех нава́м, свръна́х под іедна́ круша, при іедна́ ре́ка, до іеди́н мос да си опчи́ним, а кру́шата ме замо́ли, вече́м то́лку, да те попи́там: зъшто́ она се́ка годи́на цъвти́, а немо́же ни іедно́ зрѣ́но да врѣже плот». А ста́рецо каза́л му: «ти кога́ се врѣнеш и до́ідеш до река́та, дека іе кру́шата, да си затво́риш очи́те, пак да претрѣчиш прес мо́сто покре кру́ша́та и да іу речаш: «кру́шо, и́свръльи што и́ма пот те́бе»! ама́ като іу ка́жеш това́, да жми́ш и да се необра́шташ къде́ не́іа, та тогаі, че ро́ди плот». Чове́ко като испита́л за си́чко ста́рецо, отише́л си надза́т. Тоіа ста́рец іе бил сам си Го́спот. Он седел на това́ ме́сто и от та́мо опреде́льал сре́кьата, те това, што ду́маме: късмете́те на чове́ците. Ве́чер тоіа́. што ока́л: «Е, ста́ри, дне́ска умреіа 300 душ и се роди́іа 301—ка́жи киква че им іе сре́кьа»; това́ било а́нгьело и тогаі на ти́іа, што са се роди́ли прес де́ньо Го́спот им отдельа́вал късме́то споре́т вече́рата у коіа́ самси он бил, та и они́ тека да живе́іа.

Па чове́ко, като се връна́л надза́т, доше́л до река́та дека била́ кру́шата, он кико́ што му ре́къл ста́рецо, затвори́л си очи́те, претръча́л прес мо́сто на река́та покре́ кру́шата и іу ре́къл: «кру́шо! и́свръльи това́, што іе под кореньѐто ти и че врѣжеш пло́дове». Он тръча́іечкьи іу ре́къл това и нито се обръна́л, а кру́шата туку́ исвръльи́ла нис кореньѐто си іеди́н каза́н пари́ и вадн'ѣк завръза́ла пло́дове. Она́ от това́ немогла́ да даде́ плот, оти има́ло пот не́іа пари́ и ста́рецо затова́ рекѣ́л на чове́ко да си затво́ри очите и тръча́іечкьи да іу ка́же, та да не ви́ди пари́те; о́ти он се іе роди́л у наі-сиромашката вечер и ни́што не му се пола́га да спеча́ли. От та́мо он свръна́л и при овча́ро и му каза́л: «тебе́ затова́ ти са овци́те нево́льни:

óти, когá кóльеш курбáн на нéкоі дóбър-ден, избúраш коіá іе нáі-лошата овцá та нéіа кольеш: затовá, когá бъде дóбър-ден, ти да избúраш и да кóльеш курбáн коіá овцá іе наі-áрна и тогаі че ти стáна здрáви». Овчаро, като чул това, он ванáл да кóлье за курбáн наі-добрúте овци и онú му станали áрни, оздравéли сúчкьите.

Нáі-после човéко отишéл у товá селó, дека му бил казáл стáрецо да се жéни; нашéл момáта, што се билá родúла у трéкьата вéчер и се оженúл за неіа. Не минáло се млóгу, а тоіá сиромáх чóвек по-лéка-лéка трудúл се със женáта си и сичко што работúли, се им ишлó на напрéд; здобúл се със пóминък и станáл чорбаджúіа. Онó женáта му нелú іе късметлúіа, покрé нéіа и он че помúне добрé. Па нéго когá го запитувáл нéкоі: «чиі іе тоіá кóнь»? а он казувáл: «на женáта ми іе!»—«Чúі іе тоіá вол?»—«На женáта ми іе.» Сичко, што да го питали за нéшто, он се казувал: «това іе на женáта ми», кикó што го научúл стáрецо. Ка іеднъш бил ишéл на пазар у грáт и като се враштáл със дружúна от пазáро, минувáли по крáі іеднá гулемá ньúва със жúто, амá кикво билó жито, онó се льульáло катó: нéкоіе мóре—тóлку било іýбаво; а дружúната-пазаркáти попитáли го «чиió іе товá жúто? а он казáл моіе іе и онó тукý плáмнал іедин краі жúтото на ньúвата, та се запалúло Тогáі човéко отръчáл на срéт ньúвата прет плáмико и рéкъл: «Бóже! товá што изгорé, бéше моіé; а товá натáм іе на женáта ми»! огьúно туку изгаснáл. От тогáіа он вéче за нúшто не казáл: «моіé іе», а се думáл: «на женáта ми іе.» Та теквáі ти рáбота: чóвек, аку си нéма от Бóга добрá дéлба, онó садé със гол трýт и рáбота нéма прокопсиіа. Софійско.

25.

Дедá Гóспот кога напрáил тóіа свет, бил створúл и некъкви дýове, да стóіа óколо нéго, та да не іе сам и да му слугýваіа. Па іеднú от тúіа дýове ванáли нéшто да наóда махнá на Бóга; за товá Гóспот се расръдил, та гьи проклéл: нúкоі да гьи не обúча и сéкьи да зборýіе лóшо за нúх и да се пáзи от них. Па гьи пóгнал да гьи изгóни от небесá, а дýовете побегнáли от Бóга и се скрúли: кой у вóда, кой у óблак, кой пó земи; а іеднú останáли да висá на воздýх и станáли на пáіак. За товá сега и пáіако висú на воздýх óти іе гьáвол, и човéк, штом вúди пáіак, трéбе да го утéпа, óти грех че добúіе, акý остáвьа жив іедúн протúвник на Бóга. Тиіа дýове сúчкьите станáли на гьáволе и за това днеска іедúн от гьаволéте гьи има пó земи, іедни по водáта, а іедúн по óблаците. Тиіа, што се скрúли по óблаците, там си и остáнали и чина пáкос на свето, когá іе гръмотéвица, трéскавица; тиіа, шта паднáли у водáта, они там си останáли и чинá пáкос на тиіа, што óда по вóда, а тиіа, што паднáле пó земи, они нóшкьам излáза у потáіно врéме и прáва штéта на човéците. За товá човéко требе цврьсто да се пáзи от гьáвола, да го не слýша, кога го мáми да прави нешто злó нешто лóшо: оти са прóклени от Бóга.

26.

Ўбава Елко, Елéно!
Когá поідóме за тéбе,
Вúшни черéши цафтéіа;
Когá се отáм врънáме,
Вúшни черéши узрéіа,
А, дéвере ги бéреіа
Éлки ги скýти тýраіа,
Па сú на Éлка говорат:
— Ўбава Éлко, Елено!
Кóлку се за тéбе маіáме:
Когá поідóме от дóма,
Вúшни черéши цафтеіа,
Сегá черéши узрéли.

Мáкьа Іáна на далéко дáва.
Іана плáче та нéке да úде,
А брáкьа úи по тúо говóрат:
— Иди Іáно, úди, наша сéстро,
Нúе сме ти дéвет мúли брáта
Чéсто ке ти на гóскье úдеме,
Сéки пéток и сáка сáбота,
Сéки мéсец и сáка недéльа,
У годúна сúте деветúна.
И Іáна е брáкьа послушáла,
Та е ошлá іáко на далéко;
Óште Іáна у двор не влезнáла,
Óште Іáна от кон не слезнáла,
Іáна се е с родá пофалúла:
— Іá сам момá од голéма родá
Іá си úмам дéвет мúли брáта,
Чéсто ке ми на гóскье дóдат:
Сéки пéток и сáка сáбота,
Сéки мéсец и сáка недéльа,
У годúна сúте деветúна.
Минáло се пéток и сáбота,
Іáни брáкьа óште не дóдат;
Минáло се недéльа и мéсец,
Іáни брáкьа óште не дóдат;
Минáло се годúна и дрýга,
Іáни бракьо óште не дóдат;
Минáло се дáвно дéвет гóдин,
Іáна са сé зóлви потсмеіáле:
Тúзе Іáно, тúзе нáша снáо,
Когá доідé у нáшата кáшта,
Óште, Іáно, у двор не влезнáла,
Óште, Іáно, от кон не слезнáла,
Тúзе, Іáно, с родá се пофалú:
Имáла си дéвет мúли брáта,
Чéсто ке ти на гóскье дóдат;
Онó станá дáвно дéвет годин,
Твой брáкьа óште не дóдат.
Іáни са се жáлби нажальúле,
Та се качú на висóки чáрдак,
Та плакала три гньú и три нóшти.
Етé úдат Іáнините брáкьа.
Іáна си е брáкьа посреснáла:
На пръвнио рáка цаливáла,
На фтóрио кóньа дофанáла,
На трéкио у скýти паднáла
Та е Іáна млáда преумрéла.

Откýпуі снáа дéвере,
Не é за фнóгу, дéвере:
Две кúтки бисéр, дéвере,
Трéкьата кúтка, дéвере,
Срéбро и злáто, дéвере

Лéком по лéком, дéвере,
Óште по лéком, дéвокьо,
Кáлове са дáждове,
Папýци не са кóвани,
Мéстове не са обувани.

Елúца се с гóра превúваше,
Момúца се с родá прештáваше:
— Прóсти, прóсти. рождéна родúце!
Іа ке úдем нерождéна родá:
Прóсти, прóсти, рождéна мáичице!
Іа ке úдем нерождéна мáкьа:
Прóсти, прóсти. рождéни баштúце!
Іа ке úдем нерождéни баштá:
Простéте ми, рождени братета!
Іа ке úдем нерождéни брáкьа:
Простéте ми, рождéни сестрúци!
Іа ке úдем нерождéни сестрú.

Самоковско.

27.

Óра, копá Нéно—детé мáло,
Ора, копá—тýрци изéдоа,
Офци пáсе—вýци изéдоа.
Почудú се Нéно—детé мáло,
Што да чúни, кадé да се дéне.
Он отидé у светá Софúа,
Та си купú еднó сивó кончé,
Та отидé Нéно—детé мáло,
По полéто джилúк да игрáе,
Сос дружúна джилик да игрáе,
И си пúле товá рýіно вúно.
У дружúна чáша поштукнáла
Дружúна се на клéтва удрúла,
Та да вúди чáша у когó е.
Сек се заклé, коі у што úма:
Кóі у брáта, коі у мúла сéстра:
Нéно нéма у што да се кълнé,
Он се заклé у кóньува грúва.
На кон му іе грúва опадáла,
Дружúна му клéтва не приіела:
— Лéле тéбе, Нено—детé мáло,
Не кълни се у дóбраго кóньа:
Кóньо тиіе кýчешка нарáна.
Он се заклé у óстрата сáбльа.
Дружúна му клéтва не приіела:
— Не кълни се, Нéно—детé мáло,
Не кълни се у óстрата сáбльа;
Сáбльата іе од льýто желéзо.
Он се заклé у старáта мáкьа.
Дружина му клéтва не приіéла:
Не кълни се, Нено—дете мало,
Не кълни се у църната зéміа:
У тéбе іе чáша ведренúца.
Разльутú се Нено—дете мáло,
Разльутú се сърце у іунáка,
Та си іанá своіé сивó кончé,
Отидé си дóма на дворóве
Да погýби негóвата мáкьа.
На на мáкьа по тúо говóри:
— Клéта да си, мáле, и прóклета,
Ка ме родú, та мú не породú
Да порóдиш іа брáта, іа сéстра,
Та да имам у што да се кълнéм!
Тогáі кáже негóвата мáкьа:
— Леле сúнко, Нéно—детé мáло,
Ти úмаше пó-старо братéнце,
По-стар брата—Михаúл воівóда:
И он оіде у гóра зелéна,
Казýіа го, по Витóш планúна.
Тогаі станá Нéно—детé мáло,
То си оідé у светá Софúа,
Продáде си своіе сивó кончé,
Та си купú еднá танкá пушка.
Заметнá си таіа танкá пýшка,
Та че д úде брáта си да дúри,
Дас и дúри Михаúл воівóда.
Та си фанáл воз Владáі клисýра,
На запоіá воз Владаі клисýра,
Дорú поіé воз Владаі клисýра,
Дочýл го іе Михаúл воівóда,
Дочýл го іе од връх од Витóша,
Од Витóша, от скалá голéма.
Он си пратú двамúна дружúна:
— Скóру вúіе, двамúна дружúна,
Скóру вúіе на Владáі клисýра,
Да лéгнете зад жълта ракúта,
Посочéте до двé тáнки пýшки,
Да зéмете гърло на іунáка,
Штото пéіе воз дервéн клисýра.
Еденио у гърло глéдаіте,
А онáі го у сърце гледаіте.
Скóру слéли двамúна дружúна,
Скóру слéли у Владáі клисýра,
Та легнáли зад жълта ракьúта.
Ка поіéше Нено—детé мáло,
Ка поіéше воз дервéн клисýра,
Пукнáли са до две тáнки пýшки,
Пукнáли са низ жълта ракьúта.
Еднó го іе у гърло удрúла.
А дрýга го у сърце удрúла.
Тогáі викнá Нено—детé мáло:
— Леле брáіно, Михаúл воівóдо,
Іа те, брáіно, по небесú трáжех,—
Ти ме удрú низ жълта ракьúта!

Ско́ру ошлѝ двами́на дружи́на,
Ско́ру ошлѝ на връх на Вито́ша.
Приказа́іа Михаи́л воіво́ду:
— Леле бра́іно, Михаи́л воіво́до,
Удари́хме то́іа голе́м іуна́к,
Што поіе́ше воз Влада́і клису́ра.
Една́ пу́шка у гѣрло го удри́,
Дру́га пу́шка у сѣрце го удри́.
А он викна́ коли́ко си мо́же;
— Леле бра́іно, Михаи́л воіво́до,
Іа те, бра́іно, по небеси́ тра́жех,
Ти ме удри́ низ жѣлта ракьита.
Туі час ри́пи Михаил воівода,
Туі час ри́пи со си́чка дружи́на,
Та іе слезна́л на Влада́і клису́ра,
Та іе слезна́л при не́гово брате́.
У бра́та му о́ште ду́ а и́ма.
Тога́і ка́же Михаи́л воіво́да:
— Ско́ру виіе, двами́на дружи́на,
Скору виіе у света́ Софи́а,
Доведе́те двами́на ики́ме,
Да донеса́ у́бави ле́кове;
Не жалье́те пари́, што даде́те:
И бро́ено, море, не бро́ено,
И кра́днато, море, не кра́днато
Са́деега́ ики́ме да до́іда,
Са́деега́ брат ми излеку́іа.
А што дума Нено—дете́ мало:
— Леле браіно, Михаил воіводо,
Не моі дава́ кра́дено има́нье.
Не кьем, браіно, да ме излеку́іеш:
На зло са ме пу́шки удари́ли,
Една́та ме у гѣрло удри́ла,
Та ми куршу́м у гѣрло оста́на,
Друга́та ме у сѣрце уда́ри,
И куршу́м ми у сѣрце оста́на:
Не кье, бра́іно, да ме излеку́іеш,
Не да́ваі си кра́дено има́нье.
Отърча́а двами́на дружи́на,
Отърча́а у света́ Софи́а,
Извади́а до два ики́мина,
Не жалья́а пари, што дава́а,
И бро́ено, оште не бро́ено
Дур да до́іда двами́на дружи́на,
Не́но се іе з ду́ша растави́ло.
Извади́л іе Михаил воіво́да,
Извадил іе по́таіни ножье́ве.
На дружи́на по тио гово́ри:
— Леле ва́мо, бре моіѝ дружи́на,
Широк гро́бо виіе иско́паіте,
На́едно ни с брата зако́паіте.
Па се болна́ у кле́тото сѣрце,
Та умре́а двами́ната бра́кье.

Самоковско.

28.

Има́л иди́н ца́р идно́ дьа́те. Нузи́ дьате бьаши ана́подо и нифе́лно. Ца́рьу гу кла́ди на идна́ удаіа́. У на́з удаіа́, шту гу кла́ди на апце, има́ши пара́фири. Пукраі кѣшчата, ут до́лу парафи́рите, има́ши иди́н кла́іанц. Ути́ваха мо́миньа на кла́іанцу. Нузи́ дьа́те фѣрльаши ко́калите шчу ги іадьаши, та му разби́ваши стомните. Ут та́м се́тньа, та́тку му гу изго́ни и му ре́чи: «ма́хни са, те ништа́м таквоз ченду». Ста́на дьа́тето и ути́ди. Хо́ди по дунгьа́та, ходи и отиди при идин беі. Но́з беі има́ши пу стредьа́ пуле́ту иди́н куна́ікь со де́вит уда́іа. Бе́іу усльапьа́, устарьа́ и седьа́ши на дво́ру на кона́ікьу. Бе́іу ре́чи на дьа́тету да гу сто́ри че́нду и да му пи́ши си́чку има́ни. Тесли́м му сто́ри усимтьа́х уда́іа, а идна́та удаіа́ іа ни отво́ри. Са обѣрна и ре́чи дьа́тету: «аку ми даде́ш и ут на́з удаіа кльучу. за ста́на тво́і дьа́те; ако ми ни даде́ш кльу́чу, ни ста́вам тво́і че́нду». Беіу фа́ти да пла́чи и му ре́чи: «от плачини са на тоз ренд. За ти гу дам че́ндум кльучу, а́ма за ста́ниш ка́ту ме́ньа—на то́з ре́нд». Му да́ди кльу́чу

и дьа́тету утѝди да утво́ри на́з удаіа, да ви́ди шчо има. Там ви́дьа идна́ **градѝна** сас транда́фили, идна виштѐрна и двьа мо́ми. Момѝтьа пубьагнаха и **утѝдоха** на дру́гиіу кра́і, за да не мо́жи да ги фта́са. Дьа́тету мира́к митна́ на момѝтьа. Ут та́м се́тньа тоі, как да сто́ри, как да пра́ви, фа́ти да пла́чи.

Двьа́тьа мо́ми бьа́ха се́стри на слѣнцету и светьаха кату негу. Момѝтьа отѝваха да са кѣмпьат ут у́трина на утрина и ку́га се кѣмпьаха, си изва́ждаха крила́та. Ут та́м се́тньа нузѝ дьа́те са скри у корине́тьа на транда́филу у баірлѣку. Момѝтьа ка́та у́трина утѝваха да са кѣмпьат и тоі си пу́сна ранка́та ут транда́филу и уткра́ди крила́та на идна́та. Идна́та си утѝди, дру́гата уста́на и ре́чи на се́стра си: «ха́іди, се́стру, о́стань сас здра́ви, па́к да са ви́дим сас ху́баву». Дьа́тету и ги скрѝ крила́та и іа зе́ за же́на. Мома́та пла́чиши да си ги ве́ни крила́та. Гу лѣнджиши на манджо́ и да си му вени крилата. Манджо́ и ги да́ди и тьа са васка́ци (оште си казва и пука́ци) го́рьа на висо́куту, да му ре́чи на манджо́ си: «О́стань сас здра́ви, остань сас здра́ве, іас и си по́іа при та́тку, ма́іка и се́стра. Нимо́і плачиш, іас и си по́іа на ме́стуту. Аку иштиш да до́ідеш, пи́тьаі де і кула́та, де угрьа́ва звьазда́та. Там е на́шта кѣшта, там да до́ідиш, да ма на́ідиш и да си сто́риш ско́рни и чума́к уд жильа́зу». «Дьа́тету ре́чи на бе́іу: «іа и си по́іа, на́і си чувьа́к». Бе́іу фа́ти па пла́чи и ре́чи на дьа́тету: «видьа как ста́на ка́ту ме́ньа, іаз ут те́з момѝ осльапьа́х».— «За по́іа да си брѣ́кам жина́та ми и за сто́рьа ско́рни уд жильазу чумак ут жильазу». Стори чумак ут жильазу и скорни да трѣ́гна ве́іки. Хо́ди, хо́ди ниможа́ да е на́іди. Чума́ку и ско́рнитьа са раска́паха. Утѝди при сестра́ си уженьанта на дру́г мемлеке́т за ца́рьу на мра́вкитьа. Утѝди на по́ртата да чу́кна и му утово́риха. Изльа́зи сестра му и ре́чи: «аку и́ наі (оште се казва и *ем*) ма́лкиіу бра́т, не́ка до́іди». Тоі и́ речи: «до́ідох, се́стру, да пи́там ца́рьу и да си ка́жам булѝката». Са обѣ́рна ца́рьу и гу пи́та: «ка́к си, ху́бавьа си»? Тоі си ка́за булѝката, и ца́рьу, му ре́чи: «іаз за ги субе́рам си́чки мра́ви, бе́лки зна́іат те. Пуідѝм што́ годьа́ ни зна́і. Ве́нь идна́ мра́ва, іахни́ іа и по́дь да брѣ́каш баджана́кот ми, маіму́нскиіу ца́р». Утѝди то́і при но́з ца́р, и гу пита́ха што́ му и́ зо́ру. «Еі така́ така́: жина́та ми ма оста́ви и си отѝди.»—«Е, іа́с за субе́ра маіму́ниту, да ги пи́там бе́лки зна́іат». Маіму́нскиіу а́скер ни зна́еши де і кулата. Царьу гу пусна́ при ца́рьу на дуга́ните. Тоі си утѝди при зе́нтьу. Ве́іке устарьа́л, брада́ ду по́іас. Ца́рьу субѝра си́чки дуга́ни. «Пуідин што-годьа ни зна́і, му са ре́кли: и́ма идѝн ста́р дуга́н, 120 год., аку зна́і то́і зна́і. Крилата му са ука́пали». Ста́риіу дуга́н іа́хна на идѝн мла́д и до́іди на ца́рскиіу кона́ікь. Му каза́ли, што́ ишти да му дада́т, да ка́жи де и́ ку́лата. де угрьа́ва звьазда́та. Тоі ре́чи: «ста́р са, гла́ден са, ни мо́га да по́іа». Царьу му ре́чи: «за ти даде́ми две іа́гнета и за іахниш на дру́г дуга́н—са́му паниіу́ да испра́виш». Кату набли́жи ду ку́лата, му каза де лѣска и де і жина́та му. Га отѝди та́му, дьатиньа уста́на ут не́го.

Солунско, село Сухо.

29.

Едно́ де́те и една́ се́стра зе́ли еди́н во́л и оти́шли на орма́нът. Като оти́шли та́м, го закла́ле на во́лът. Дошла́ ме́чката и посака́ла ме́со. Ти́е му рече́ли: «ако ни дадеш едно ме́че, кьи ти да́деме месо». Мечката му даде́ла едно мече и іе да́ли месо. Седне́ дошла лиси́цата и рекла: «дадеіте ми месо». Іе казали: «ако ни дадеш едно лиси́че, кьи ти дадеме месо». Она му дадела едно лисиче́ и іе дадели месо. Дошел и вълкът, и о́н сакал месо. Они му речели: «ако ни дадеш едно вѣ́лче, кьи ти дадеме месо.» Му дадели месо, а о́н му дадел и на де́тто и на сестра́та по едно́ вѣ́лче. От не́колку годи́ни мечката (мечето) се чини́ла ко́лку еди́н би́вол, а вѣ́лкът (вълчето) се чини́л ко́лку едно́ мага́ре; лиси́цата (лисичето) се чини́ла ко́лку еди́н вѣ́лк.

Детто, като и́ зел кучи́ньата (мечката, лисицата и вълкътъ), отишле да се ше́тат. Зел іа и на сестра́ му (си) и, като виде́ли та́м еди́н конак голем, іа качи́л на сестра му го́ре и зел о́н кучи́ньата и оти́шъл да шета. Като видел да ле́тат еди́н бульу́к ча́фкьи, се помоли́л на Бо́га: «Го́споди, Боже; ви́а да ми да́деш о́фце». И дор да іе́ изре́че лакарди́іта, чафкьите стана́ле о́фце. Седне то́і и пасе́л о́фците. Та́м, на конакът седел еди́ин кьеле́ш. Като видел мома́та, іе́ речел: «ка кьи до́іде брат ти́, да му речеш да и́ остави ту́ка кучи́ньата». Като до́шъл брат му (и́), момата казала: «остави ту́ка кучи́ньата». Де́тто и́ речело: «зашчо́ да и́ оста́вам? Го́спод ни да́л и о́фце». Се́дне и́ оставил кучи́ньата. Она и́ възза́ла со синджи́ре іа́кьи; му кладе́ле на ушите буба́к, за да не му се слу́ша.

Детто пак оти́шъл къде о́фцете. Кьелешът оти́шъл къде де́тто и му речел: «сега іа́с на те́бка кьи те іа́дам». Детто казало: «че́каі да о́дъм, да се помо́льам на Бо́га, да ми про́сти гре́ховете». Като оти́шъл до едно дѣ́рво, и викна́л: «ме́чко, вѣ́лк, лиси́це! кьелеш ме изеде́». Ти́іе, като чу́ли, скьинили синджи́рето и оти́шле, го изеде́ли на кьелешът. Седне детто пак речел: «Го́споди, Бо́же, шчо бехъ ви́іа, пак да се чи́нът». До́р да изрече лакърди́іта, о́фцете стана́ле чафгьи и летна́ле.

Седне детто и сестрата остави́ле конакът. Вѣ́лкът, лиси́цата и мечката казале: «ви́і мо́ми на тебка кьи те іа́де». Седне на не́іа іа́ направи́ле как го направи́ле и кьелешът. Детто си зел кучи́ньата и оти́шъл да шета. Като се приближи́л до една чешма, виде́л една мо́ма, да стои до че́шмата: іе́ казал на мо́мата: «зашчо́ сто́иш ту́ка?» В о́на му рекла: «ла́мьата катъ де́н іа́де по една мо́ма и за това́ и іа́с ту́ка сто́іъм, да ме іа́де». Детто іе́ казал: «фо́ди си се́а ти́». Момата му рекла: «не́ си о́дам», зашчо ламьата кьи за́тне чешмата и не кье и́ма да пи́ме во́да». Детто іе́ рекло: «ди́ль му не си о́диш, по́шчи ме се́а ти и, ка кьи до́іде ламьата, ка́жи ми». Като іа видела че и́де ламьата, зафати́ла да пла́че и му капна́ла на детто една сѣ́лза и станѣ́л. Детто іе́ рекъл на мечката, на вѣ́лкът и на лиси́цата: «а да ве ви́дам сега шчо́ пари вре́дите»! Като іе фати́ле на ламьата, іа изедели и си оти́шле.

Като чу́л царът че іе́ отепа́ле ламьата, рекъл: «викна́іте го то́, шо іа утепа́ле ламьата». Като оти́шъл детто при ца́рът, му казал: «іа́скъ іа́ утепа́х». И царът му іа́ даде́л кье́рката му и детто си оти́шъл.

Солунско, село Градобор.

30.

Едно́ вре́ме имало еди́н бога́т чове́к сос една́ шче́рка, а комшиіата му би́л сосе́м сирома́х.

Шче́рката на бога́тио се́едно му велела на та́тка си, оти на́шио комши́іа іе сирома́х са́мо от же́ната. И ка му веле́ла шчерка́ му се́ едно оти на́шио комши́іа от же́ната іе сиромах, то́і стана́л, та му а̀ остави́л же́ната на сирома́хио комши́іа, а му а̀ дал за же́на сфо́іата шче́рка без ни́шчо, за да ви́ди, дали сирома́хио сега́ кье се обога́ти. И, ка а́ да́л мома́та на сирома́хио комши́іа, ти́іа нема́ле со счо́ да се преранýват, та мома́та си извади́ла от ýшите обе́чките и му гьи да́ла на мъжо́ си, да гьи прода́де на паза́р.

Он отише́л на паза́ро и гьи прода́л, да ре́чиме, за петсто́тини гро́ша. Ка си кьинисáл да си и́де сос пари́те до́ма, на пѣ́то му испадна́л един ста́р чове́к и му ве́ле: «прода́вам еди́н ла́ф за 500 гро́ша; ко́і ке го ку́пи, и ко́і не кье го ку́пи, пишма́н кье би́де». Чове́ко му гьи да́л пари́те, петсто́тини гроша, на ста́рецо, и старецо му каза́л ова́і лаф: «се́коі са́м се аресáл». Го купи́л лафо и си отише́л дома́ без пари́.

Жената му видела, не видела, си даде́ла гьерда́но, да го продаде, за да преживе́іат. Тоі отише́л па́ на пазаро и го продал гьердано за 500 гро́ша На пѣ́то, ка се врънчал, па му испадна́л старецо и му ве́ле: «продавам еди́н лаф; ко́і кье го ку́пи и ко́і не кье го ку́пи, пишман кье би́де». Човеко па си гьи дал и ти́іе 500 гро́ша, а старецо му рече́л: «на мѣ́тна во́да да не вѣ́рвиш». От та́мка си отишел до́ма па без пари́.

Тре́тиіо пѣ́т искара́ла жената му пърстено алтанли́іа и го даде́ла на мъжо́ си, да го прода́де. То́і го продал на пазаро, си земал пари́те и си кьинисáл да си и́де до́ма. На пѣ́то па го стретел старецо и му веле: «продавам еди́н лаф: ко́і кье го ку́пи и ко́і не кье го ку́пи, пишман кье би́де». Човеко и сега си гьи дал пари́те, а де́дото му речел: «саба́р (търпѣ́ние) да чи́ниш». И ка видел оти и сега́ не́ма шчо́ да однéсе до́ма човеко бегал на дру́го ме́сто, на чужди́на. Тамка работи́л, де́сет годи́ни, и ка му текна́ло за до́ма, купи́л една́ кали́нка и а́ пушчи́л сос не́кого до́ма. Ка а́ скана́ла жената му, да ви́ди какфа́ іе, кали́нката би́ла пѣ́лна со бисе́р, и се зарудува́ла фно́го. От некоіа годи́на по́сле, па купи́л за некоіа а́спра еди́н чалѣ́н (колено) бори́на и го прати́л до́ма. Жената зела да го це́пе, и гледа ув нѣ́тре три́ джевайра. Пушчи́ла два джевайра и бисе́ро на пазаро, гьи прода́ла и земала фно́го пари́. Ка виде́ла то́лко фно́го пари́, зафати́ла да си пра́ве еди́н висо́к кона́к и на мъжо́ си му пушчи́ла да си до́іде.

Мъжо́ и́, ка земáл такáф хабе́р, кьинисал да си и́де. На пѣ́то му се

припи́ло во́да и то́і флезе́л ув еди́н буна́р, да се напи́е: апа, се́коі, ко́і фле́вал уф то́і бунар, не изле́вал векье. У бунаро, ка достигна́л до во́дата му испадна́ле три мо́ми—самови́ли от водата.—двете́ би́ле бе́ли, едната гру́ба, цѣрна. Моми́те му рекли: «ка́жи, ко́іа іе поху́бава од на́ска?» Не́му тога́ му текна́ло ла́фо, от ста́рецо, и им речел: «секоі сам се аресал». От това́ им се чини́л кьефо на си́те три мо́ми. Му а̀ зеле то́рбата и му а̀ напълни́ле сос джевайре.

Испадна́л от бунаро и търгна́л па да си и́де по пѣто. На пѣто стрете́л една ре́ка мѣтна и си́лна. Реката пред него́ а́ газа́л еди́н карва́н. Ка́рвано се удави́л, а човеко не флезел во реката; а, според лафо на старецо, исчека́л да прете́че и изми́не си́лата. После си поминал и то́і.

От та́мка си отише́л до́ма: кога гле́де конаци и зел да се качу́ве го́ре. А ка се искачи́л дури го́ре, гледе до жената му едно момче́ се́де. и си речел: «ах, жената ми и́ма льубо́вник», и зел пу́шката, да го уте́пе. А шчо́—туку намери́л на момче́то, му дошел на у́мо тре́тьио лаф, ку́пен от старецо: «сабар да си чи́ниш», и се запрел, та така не го утепал сино си, шчо беше се чини́л то́лко голем, дури башта му бил на чужди́на.

Гевгелия.

31.

Идно́ вреа́ми и́маши идно́ папу́ле и идна́ ба́ба. Папу́льто и́маши удо́л у кѣштта му идно́ дукьа́нче, и́ма́ши и три штѐркьи. Къ го научи́ха харми́ито, шо і иднамѣра за дрѣжъ́н, фати́ха ката ве́чер да му іи́дат и да му пльа́нат дукьа́нът. Уд неа́ко вреа́ми се́тне дукьа́нът му сосе́ си испразни́

Идно́ш наі гульа́мата штѐрка флизе́ у дукьа́нът и къ го виде́ такво́ пра́зън, много си нажали́, и му ве́ли на те́іко і: «те́іко, зашо́ і то́лко пра́зън дукьа́нът, и зашо́ си то́лко нажа́лън»? Те́іко і ми́лно а погледна́ и а рече́: «е, мо́мата ми, даде́ Го́спот по иднамѣ́ра алъш-верѣ́ш, зато́ і така́ пра́зън дукьа́нът». Дру́кь пъ́ть флизе́ среа́дната,—и на не́а така́ а одговори́.

Наі-се́тне флизе́ ваі-ма́лката и му ве́ли: «ми́лни ми те́іко, ти се мола, ка́ш ми правото: «зашо́ така́ си нажа́лън и зашо́ то́лко ти і пра́зън дукьа́нът?» Те́іко і со слѣзи у во́чити а погледна́ и а ве́ли: «жа́лна ми штѐрко, уд дру́сти ти се́стри искри́х, ала уд тебе ни моіа да искриіа: уд неа́ко вреа́ми дава́м, мо́мата ми, фати́ха да ми іи́дат харми́и и да ми пльа́нат дукьа́нът, зато́ і то́лко пра́зън, и зато́ така́ съм нажа́лън». Наіма́лката мо́ма, къ го чу́ така́, ско́ро ути́ди и каза́ на дру́сти і се́стри.

Три́ти се́стри сто́іат и се чу́дьат, шо да чи́нат, как да го фа́тьат на харми́ито. Наі-гульа́мата уд ни́х вели: «іа́ во́ ве́чър кье се́дна да бра́на дукьа́нът, а пък ви сидньаіти усреа́т у те́іко и растѣ́жъіти го по иднамѣ́ра». Се́стрити кандиса́ха. Навечеро́т наі-гульа́мата се́стра сидна́ узат у палхи́рът да бра́ши. Около полу́нош а фати́ дреа́мка и заспа́. Ала Го́спод даде́, да

оно́ ве́чър ни доідо́ха хармиіто. Дру́гіът вечър брани́ среа́дната, ала и со не́а така биде. Кра́ініът ве́чър доіде́ ре́дът на наі-ма́лката се́стра. Она́ зе́ іатага́нът и сидна́ уза́т у палхи́рът да ча́ка. То́кмо у полу́ношь палхи́рът фати́ да тро́пка, и мо́мата диіна́ іатага́нът и застана́ пра́фцом Идно́ си пъхна́ харми́іата гла́вата ме́гьу жиль́аста мо́мата го удри́ со іатага́нът и му го сиче́ пра́вото ву́хо. Да́ндервето бига́ и си ути́ди до́м му

Нау́тринта Да́ндервето пу́шта проксони́ткьи да и́ска наі-ма́лката кье́рка на папу́льто за же́на. Папу́льто, къ чу́ такво́ хабе́р, си хапна́ зи́кіът и рече́: «іа и́мам дур три́ штéркьи, уд двеа́ти погуль́амити на ко́і и́ска не́ка ве́зми, ала наі-ма́лката мо́ма не́ а да́вам». Проксони́ткьито со гуль́ами мъ́кьи го кандиса́ха. А зе́ха наі-малкатъ мо́ма и а занесе́ха у Да́ндерваата къ́шта. Мо́мата ка го виде на Да́ндервето со идно́ вухо, тре́ска а утресе́ и зафати́ да пла́чи.

Да́ндервето а ве́ли на ма́іка му: «ма́ле, ми́ла ма́ле! Хаі за́пали сига́ фу́рната, да чи́ними курба́н на Бо́га за но́вата навеа́ста. Ма́іка му го послуша́ и запали́ фу́рната. Нивеа́стта, къ а виде́ на сикърва і шо стъ́ка фу́рната, а ве́ли: «мале, ми́ла сикъ́рво! Даі, іа иднамъ́ра да стъ́кна, а пак ти се́дни да почи́ниш». Сикъ́рва і а остави́ да стъ́ка. Оште пръ́вното парна́рче ни митна́ ут фу́рната гла́с излизе́: «фу́—у, мла́да нивеа́ста!.... Кьи а испепе́клими»? То́ гла́с го чу́ саде́ нивеа́стта. Она ше́та у дво́рът и кръ́вави слъ́зи ро́ни, ни́коі не́ма ко́і да а раскакъ́ри.

Уд неа́ко вре́ами се́тне на сикъ́рва і а падна́ жа́ль и а ве́ли: «нивеа́ст мари канака́рко, зашо́ ше́таш у дво́рът и кръ́вави слъ́зи ро́ниш»? Нивеа́стта ми́лно а удговари́: «как да ни́ ше́там, ма́ле и пла́ча, кува́ съдби́нта ми е жало́вна»? Зо́лва і, къ чу ти́іа лакарди́и, мно́го си нажали́ и а ве́ли на нивеа́стта: «нивеа́ст мари, се́стро! Зашо́ ти і съдби́нта жало́вна? Дал ни́маш мъ́ш спроти те́бе или зо́лва като те́бе»? Нивеа́стта на зо́лва і а ве́ли: «се́стро, ми́лна божо́вна! Гулеа́ма жальбица си и́мам, ала виру́вам, шо ти́ кьи ми а уле́сниш: и́д по́мол а, се́стро, на ма́іка, да ни пу́шти уд го́рната че́шма за во́да: та́м има леа́к за мене.»

Ути́ди ми́лната і зо́лва при не́іната ста́ра ма́іка, мита́ньи чи́ни и а си мо́ли: «ма́ле, ста́ра маікьи́чко! Даі и́зан, ма́іко му, на мла́дата ни нивеа́ста, да по́іме за во́да, ма́іко му, уд го́рната че́шма». Ма́іка і сто́і да си чу́ди, шо да чи́ни, как да чи́ни, дал да а пу́шти или да а за́при. Мо́минти гулеа́ми мо́лби и нивеа́стинти ро́сни слъ́зи а кандиса́ха на ма́іката, да хи пушти́. Нивеа́стта ра́дна радо́сна си зе́ма нивеа́стинската си сто́мна, а зо́лва і—идно́ гулеа́мо ве́дро и тръіну́ват да по́іат за во́да уд го́рната студе́на че́шма. Идно́ стиіна́ха у че́шмата нивеастта ве́ли на зо́лва і: «се́стро, ти пъ́лни ту́ва сто́мнити, а пък іа́ ки по́іа да си раше́там».—«Ху́бе, рече́ зо́лва і и фати́ да си пъ́лни сто́мнити. Нивеа́стта сидна́ уза́д на идин цъ́р трън, си извади́ пишкьи́ рът уд гла́вата, го закачи́ у цъ́рніът трън и лаза́ікьи бига́ и си скри́. Зо́лва і, като напълни́ сто́мнити, фати́ да а ви́ка да хо́дат, чункьи фати́ да умръкну́ва. Ала ни́то нивеа́ста си ви́жда,

вито пък гла́с си чу́і. Стана́ зо́лва і и ути́ди та́м къдеа́ бильа́іши пишкьи́рът и: къ видеа́ шо не́ма ни́коі, си го уткачи́ ут трѣ́нът, си диіна́ сто́мната у ра́мото и си ути́ди пла́чешком до́ма і.

Бра́т кьи—Да́ндервето, идно́ а видеа́, усети́ каква́ і ра́ботта, собра́ веа́рната му дружи́на и тръіна́ на пъ́ть да а бъ́рка. Вървеа́ха шо вървеа́ха, стиіна́ха до идин дѣ́п, си закачи́ха паса́ткьито (пусата) на него и си леіна́ха. Нивеа́стта, биде́іки́ьи уго́ри каче́на, къ хи видеа́, замръзна́. То́кмо у полу́нош она сльа́ва поле́ка уд дѣ́бът и беа́га. Ала сливаі́кьи си го сиче́ ма́лкото прѣ́хче и ут страх забрави́ да го врѣ́зи, да къдеа хо́диши, тра́га чи́ниши. Она върве́ шо върве́, срите́ идно́ билобра́до папу́ленце, къдеа́ си ка́раши доби́чето, товаре́но со чети́ри вреа́чишта пльа́ва. Нивеа́стта кольни́чи пред не́го и фати́ да му си мо́ли: «папу́ле, ти си Го́спот, ти си Боіро́іца ма́іка! Мно́го ти си мо́льа, ра́стовари идно́ вреа́чиште со пльа́ва и клаі ме на ме́не нѣ́тре, за да ме куртули́саш уд льути харми́і.» Папу́льто кандиса на мо́минти мо́лби, растовари́ идно́ вреа́чиште со пльа́ва, а кладе́ на мо́мата нѣ́тре, си го товари́ доби́чето и пак тръіна́ да въ́рви.

На у́тринта харми́іто стана́ха и, къ видеа́ха іатага́нът раскървавен, заидно́ш усети́ха, каква́ і ра́ботта, си натокми́ха ху́бе-ху́бе и пак тръіна́ха да въ́рват. Въ́рвеа́ха шо вървеа́ха, го фати́ха на папу́льто и му ве́льат: «до́бра сре́шта, папу́ле! Ти толко рано шо си стана́т, ни срите́ а́джиба неа́каа мо́ма по пѣ́тът?»—«Ни срите́х, ефе́ндилер, ни срите́х!» удговори́ папу́льто и пак фати́ да си ка́ра доби́чето. Харми́іто, къ въртеа́ха, въртеа́ха, пак го срите́ха на папу́льто. Ала то́ хо́ф му го растовари́ха добитъкът за да а бъ́ркат мо́мата; ама Го́спод даде́ да оно вреа́чиште, къдеа́ беа́ше мо́мата, неа́ го растовари́ха. Папу́льто пак си товари́ доби́чето и за ско́ро вреа́ми стиіна́ у гра́дът. Идно́ си а продаде́ пльа́вата, а изваді́ на мо́мата да а продаі. Си научи́ ца́рьууто деа́ти, шо си прода́ва мо́ма—Дунья-гьузе́ль у чарши́ата и повеле́ да му а доне́сат да а ви́ди. Папу́льто су гульа́ма ра́дос му а донесе́. Ца́рьууто деа́ти, идно́ а виде́, у́мът му штукна́ уд хубави́нта і и си а зе́ за же́на, а пак на папу́льто го кладе́ прѣ́вен вези́рь.

За да ни даі, Да́ндервето да укра́ди мо́мата, ца́рьууто деа́ти даде́ повели́а да врѣ́зат на сеа́каа ска́ла по идна ме́чка. И така́ направи́ха. Мина́ вакъ́т, мина́ зама́н, Да́ндервето се научи́, оти как нивеа́стта му і у ца́рскити пала́тьки, соби́ра веа́рната му дружи́на и а ве́ли: «дружи́но, веа́рна зго́во́рна! сеа́коі по идин бра́ф возьма́іти и ки по́іми у ца́рскити пала́тьки да а уткра́дними мо́іта нивеа́ста.» Дружи́нта му зи́мат по идин бра́ф и хо́дат у ца́рскити пала́тьки. На сеа́каа ме́чка по иди́н браф фѣ́рльат и си качу́ват удго́ри при нивеа́стта. Нивеа́стта ка го видеа́ на Да́ндервето, скокна́ затрепе́рина ут тро́нът и му ве́ли: «Да́ндерве, ми́ли мѣ́жу! толко вреа́ми и́ма шо ти ча́кам и дур сига́ ти видеа́х: на мене ми уткраде́ха харми́и и ту́ва ми продаде́ха. Ха́іде, ста́ни, мѣ́жу, да си беа́гами. Тръіна́ха да си беа́гат. Ала, ка стиіна́ха до во́нкашната: ска́ла, там къдеа́ беа́ха ме́чкьити. Да́ндервето ве́ли на невеа́стата «же́но, царьаа же́но! іа на́веди

си да ти іáхна: на тéбе ти знáіат мéчкьити.» Невеáстта на Дáндервето му вéли; «зашó, мѣ́жу, си гльу́миш со мéне? Хич прилеáга—мъш женá да іáхне?» Дáндервето кандисá и си наведé упреáт у скáлата за да го іáхне нивеáстта, áла óна го пъхнá утазáд, го грабнáха мéчкьити и го изьадéха.

с. Айватово, Солунско.

32.

Стар свит Никола и свити Петър
Збор си збуруват и си гуворът.
Петър му веле на свит Никола:
— Никола брате, мои другару,
Аі ки да оіме на друга века,
На друга века бела ламника,
Бела ламника ем ненаситна,
Да и убидме нашите маіки:
Да и убидме неіни сърциіна,
Дали ми мисльът за друга века,
Дал приглидуват слепи и криви.
Тогаі тръгнале и кинисале
Свити Никола и свити Петър
Да одът в друга века ламника,
Да и убидът неіните маіки.
Петър си вързал десната ръка,
Та ми се сторил криву сакату;
Никола вързал двете си очи
И ми се сторил слепу, биз очи.
Свити ми Петър наприт ми оде,
Свити Никола пу негу върве.
Ми утидоіа в Николва маіка,
Му притрупаіа на неіни порти:
— Оі мила бабу, оі стара маіку,
Дал ки приглéдаш слепи и криви,
Ние сме гладни, ние сме голи;
Аку си имаш некуі парталче,
Даі ни и ние да се пукриіме:
Ако си имаш косичка конци,
Даі ни за да се призакърпиме,
Даі ни и никуі кумаче лебиц!
Николва маіка веле, гуворе:
— Оі іабанджии слепи и криви,
Ветку парталче немам да дадъм,
Конците ошче не съ придени,
Брашнуту ошче не ми і милену,
Оіте, палаіте на друга куікьа.
Петър гуворе на свит Никола:
— Никола брате, мои другару,
Аі ки да оіме на нашче порти,
На нашче порти при моіта маіка,
И ми утишле в Петрува маіка,
Му притрупале на неіни порти,
Му притрупале и му викнале:
— Оі мила бабу, оі стара маіку,
Іа даі за Бога, за твоіа душа
Никуі парталче на слепи льуде,
Даі ни і брашненце и малце конци,
Оти сме гладни, оти сме голи.
Петрува маіка му пруговоре:
— Оі іабанджии криви и слепи,
Не ми се нашлу нишчу на мене,
Ниту брашненце, ниту парталче,
За да раздавам на слепи льуде,
Оіте, палаіте на друга куікьа!
Никола веле на свити Петър:
— Аі сега кь оіме на нашче порти.
Конците вике съ дупридени,
Брашнуту вике іе думилену,
И лебут ми іе дуиспичену.
Ми отидоіа в Николва маіка
И му трупнаіа на неіни порти:
— Оі мила бабу, оі стара маіку,
Іа даі за Бога, за твоіа душа,
Малце брашненце и малце конци,
Оти сме гладни, оти сме голи.
Тогаі ми ізвади Николва маіка
Косичка конци и самун лепче
И един партал да се ублечът.
И му говорът Никола і Петър:

— Оі мила бабу, оі стара маіку,
Сé шо ни даде, Бог да ти даде,
Бог да ти даде у друга века—
Партал да ти іе сенка дибела,
Конци да ти съ гулеми моста,
Лебут да ти іе за задушнина.
Напкун доідеіа в Петрува маіка,
Му притрупуват и му гуворьат:
— Оі бабу, бабу, оі стара маіку,
Іа даі за Бога, за твоіа душа
На сирумаси слепи и криви!
Ми излизела Петрува маіка
И на прусьаци пругувурила:
— Ни криви жальам, ни слепи плакам,
Ни голи льуде іас убличувам,
Ниту у Бога іас не вирувам,
Па и за душа ич не си давам.
И свити Петър му утгуворе:
— Оі бабу, бабу, оі стара маіку,
Дали не мислиш за умирачка,
Дали не мислиш за друга века
И какув джуап прит Бога ки даіш?
Му пругуворе неіната маіка:
— Оі сирумаси слепи и криви,
Іаска си имам син усвитену,
Син усвитену, син свити Петър,
Он ки са моле за моите грешки.
И сирумаси му пругуворът:
— Оі стара бабу, оі мила маіку,
Он ми се молил за неіна душа,
Он ми се молил и се усветил,
Ти шо ки дадиш за твоіта душа.
Оі бабу, бабу, оі стара маіку,
Дур не ни дадиш, не ки си оіме,
Дур не ни дадиш, кумаче лепче,
Малце брашненце и никуі кониц.
Му пругуворе Петрува маіка:
— Оі сирумаси слепи и криви,
Не ми се дава ниту брашненце,
Ниту парталче, ниту кунченце,
От не ми дава моіу ми сърце.
И свити Петър му пругуворе:
— От да не даваш, кога си имаш,
От да не даваш, кога ти сакат
Сакати льуде, слепи и криви?
Су кои очи, су кое лице,
Су каква уста тики испадниш
Прит Бога на сут в царству нибесну?
Іа даі ни, оти ногу си грешна!
— Ми се качила Петрува маіка,
Та ми търпнала паничка брашну,
Ми търпнувала и іа трисела,
За да не биде паничка пълна,
На них му дала, пишман станала;
Зела и конци за да му даде,
Не му іа дала цалата коса,
Зашчоту ръце му се триселе,
Зашчоту сърце не му давалу,
Туку му дала съл три кунчиіна,
Да се зашиът, да се закърпът;
На пкун му дала і залъче лепче.
Тогаі речаіа слепи и криви:
— Бог да ти просте, мила ни бабу,
Бог да ти просте живи і умрени,
Сé шо ни даде, да ти се наіде,
Да ти се наіде на друга века—
Три конци да т съ ду три мустови.
Лебут да ти іе за задушнина!
Къ ми ричеіа и си литнаіа.
Ми дошла коа, ми дошлу време
Николва маіка да се се разболе,
Се разбулела и си умрела,
И ми іа зеле свети ангели,
Іа заниселе в нибесну царству
И му вильале виіа збурови:
— Как си жальала слепи и криви,
Как си глидала голи и гладни,
Така и сега да се радуваш,
Тука на арну в царству нибесну.
Ми дошла коа, ми дошлу време
Се разбулела Петрува маіка,
Се разбулела и си умрела.
И ми іа зеле търни ангели
Іа заниселе у търни пекул
И му вильале виіа збурови:
— Не си жальала слепи и криви,

Не си глидала голи и гладни,
Ти сé за пекул си рабутала,
Шо си чинила и то наідуваш,
Место за тебе іе църни пекул.
Къ се научил син свити Петър,
Та ми утишъл прит Иісус Христос,
Паднъл прит негу и му се молил,
Паднъл прит негу су жешки сълзи:
— Оі мили Боже, Исус Христосе,
Ти си жаловин, ногу милуслив,
Іа пумилуваі моіата маіка,
Оти ми она ногу се мъче
У жешки огън, у църни пекул!
И Исус Христос веле, гуворе:
— Іа припалаіте, іа припулеіте,
Шчо е дадела за задушнина!
И, свити Петър ми припалува,
Ми припульува и ми наоігьа—
Маіка му дала ду три кунчиіна
И тиіа слаби и ногу куси,
И Исус Христос веле, гуворе:
— Вързаіте конци едно за едно
И припушчеіти і у църни пекул,
Нека се фате с десната ръка,
Да ми излезе ут църни пекул.
И свити Петър вързал три конци
И му привикал на неіна маіка.
— Оі мале, мале, стара ми маіку,
Ти шо си дала на бела века,
То ти се наіде и тука в пекул:
Дали ки стигнът трите кунчиіна,
Дали ки стигнът они ду тебе,
За да се фатиш и да излезиш!
Ми се фатила Петрува маіка,
Ми се фатила и кинисала
Къ ми дуідеха блиску да ізлезе,
Са закачиле ду триісит грешни,
Кои за ръце, кои за нозе,
За да излезът надвур су неіъ,
Та да ми одът в царству нибесну.
Му привикала Петрува маіка:
— Ним са държеіте, оі грешни души,
Бегаіте і не се за мен фаікьаіте,
От син ми Петър за мен се моли
Іас си гу гледах и гу пурастех!
Ошче збурови не ми дуречe,
И трите конци ми се скинаіа,
Та ми припаднъ Петрува маіка,
Та ми припаднъ наі-долу в пекул.
И свити Петър му пругуворе:
— Оі стара маіку, оі грешна душу,
Как си правила, така и наіди!
Пак оде Петър Бога да моле,
За да са смиле за неіна маіка.
И Исус Христос му пругуворе:
— Аі оі си, Петре, на твоіту месту.
Твоіта ти маіка нека се мъче,
Дур да си і просте съте гриови!

Воденско.

33.

Седнáл Мáрко во грáда Солýна,
Во Солýна, на лáдни меáни.
Іéде, пúе и Бóга чéсто мóле:
«Вáраі Бóже, мúли Бóже,
Іошч еднъж сáкам да óдам,
Да óдам, вóіска да воіýвам,
Да воіýувам со цáрска вóіска.
Со цáрска вóіска на сúлни Маджáре;
Сéдне, Бóже, ферáт кье си чúнам,
Бѣрза кóньа, кье напѣдам,
Остра сáбьа кье соскѣршам,
Бóіно кóпе кье создрóбам!»
Тáм, къде сéде Мáрко,
Къде сéде и Бóгу се мóле,
Му е дофтасáла кнúга,
Му е дофтасáла от цáра Костандúна:
«Што чúнеш, да чúнеш Мáрко,
За два-дéна, за трú дéна тýка да дóідеш;
Тýрска вóіска мнóгу насилéла,

А каўрска мнóгу намалéла!»
Кат чý Мáрко на лáдни меáни,
Станá дá си доідé прáво дóма,
Та си флезé ф тéмна коньарни́ца,
Та искарá сфóіа бѣрза кóньа.
От тáм престегнá Мáрко,
Престегнá сфóіа бѣрза кóньа,
И óн сáм си се оружи́.
Търгнá Мáрко кóньа на бинéкташ,
И спроти слѣнце се прекърсти́:
«Гóсподи! Дали кье помóжеш!»
Венá кóньа, та кьинисá.
Дури Мáрко на кóньа се намести́,
Оти до срéт пѣкь отсрéжби кье го сре́те,
Бéлчо, бели Бéлчо. нéговат побрáтим.
Тогáі му вéле Бéлчо и говóре:
«Дек си кьинисáл, Мáрко побрáтиме,
Да ми хóдиш тóлко си́лно?»
Тогáі му вéле Мáрко и говóре.
«Ни́м ме пи́таі, Бéлчо, да ти кáжем,
На мéн ми е кни́га дофтасáла,
Дофтасáла от цáра Костанди́на,
За да хóдам на си́лна вóіска,
За два дéна, за три́ дéна тáмо да се нáідам:
Зашчó Тýрска вóіска мнóгу насилéла,
А каўрска мóшне намалéла!»
Тогáі речé Бéлчо, бели Бéлчо:
«Да ме почéкаш мáлко, Мáрко,
И éзе кье дóідам другáр со тéбе.»
Тогáі вéле Мáрко и говоре:
Хáіде, Бéлчо, мóі побрáтиме!
Ез кье тѣ́ргнам во грáда Іани́на,
Кье канди́сам уф мóіата посестри́ма.
На утринтá доідé Бéлчо и му вéле:
«Хáіде, Мáрко, да хóдиме.»
Та венáа два добри́ іунáци,
Та венáа сфóіте бѣрзи кóньи,
Та излезóа вѣнка, на полето,
Удри́ха кóнье со чарклии махмýзе,
Та удри́ха по пъти́шча, по друми́шча.
По пъти́шча станáха прáове, ди́мове;
По плани́на мѣгли, тéмни мѣгли.
Не сé би́ле мѣгли, тéмни мѣгли,
Тук сé би́ле прáове, ди́мове,
Отидéа два іунáка на цáрска орди́а,
Та извъртéа со óстрите сáбьи,
Извъртéа на лéво, на дéсно....

Кукушъ.

34.

И́мало два брáта: тиіа били млóгу и́мотни льýдье. Кату хми би́ли уридéни рáботите и нéмали ихтизá от ни́шту, наéли са да испи́туват: касмéтьа на льудьéте от Бóга ли е, иль си е пáк от льýдье? Ади́н дéнь двами́ната са спрéчкали: по гольáмиа кáзувал, чи късмéтьа е от Бóга, а по мáлькиа, чи е от льудьéте. Тогá тиіа, за да испи́тат, котрó е прáуту, ету какó напрáвили: Тѣ́ргнали двами́ната да пътьóват, кату зéли сас тьáх си и млóгу пари́. Кату върьвьáли, върьвьáли, дошли́ до аднó сéло и тáм испи́тали, кóі е нáі сьуромáха и гу порýкали при тьáх. Кату дошѣ́л тóі и гу ви́дели, чи е гóл—голени́чък и нéма ни́шту, дали му двáасте жълти́ци, и му рекли́: «зéми тесь пари́, ама ни́коі пъть да ни кáзуваш: «сполáі на Богá», а нáс да прошта́ваш». Кату свѣ́ршили тузи́, отишли́ си. Сьурмáха, кату ви́дел на ръки́те си толку пари́, немóжал да са нарáдува и отишѣ́л тѣ́рчишкóм домá си, да са пофáли на женѣ́та си. Тиіá, намьáсто да са зарáдува, зéла да му са кáра, чи е бил глýпаф и е зéл чýзди пари́, дéто кат ги

похарджи́, ни ште́ има от де́ да ги вѣрне, и гу ка́рала да си вѣрне пари́те на льуде́те. То́і ни іѣ послу́шал, ам отишѣл на паза́рьа да ви́ди, што и́ма ньа́шту за про́дань, та да ку́пи и да пиче́ли. По пѣтьа кату въръвьа́л и си ми́слил, сти́гнъл до каса́пницата и, кату бил то́лку вре́ме сьу́ромах, рекѣл: «бъръ сега́ да зе́ма ади́н дро́п и да о́мърсіъм деца́та». Ку́пил дроп и навъръви́л да си и́де дома́. Кату въръвьа́л по пѣтьа, съзрьа́л, чи нат главѣта му въръви́ ади́н га́рвань. Поми́слил си, чи то́зи га́рвань и́ска да му гра́бне дробѣ, та за тузи́ то́і зе́л да гу кри́е пот дрехѣта си; ну кога́ приближи́л до къштъта си, га́рваньа са спу́снъл и му гра́бнъл ка́пата от главѣта, де́то би́ли скри́ени пари́те и са ни ви́дел ве́іке. Сьурма́ха зе́л да ви́ка ко́лку гу гла́с държи́, ну ни́шту. Ни му сти́гало тузи́, ам кога́ си отишѣл дома́ и распра́вил на женѣта си, како́ му ста́нъло, тиіа́ зе́ла да му ру́ка и да му крьа́ска, чи то́і бил такѣф, по́-накъф, и чи тиіа́ зна́ела, чи тоі шта похарджи́ пари́те по орли́ и га́рванье. Се́тъне зе́ли да ви́кат от іа́дове и двами́ната и са чу́дили отде́ шта вѣрнът пари́те кога́ си ги поте́рат.

Измина́ло са годи́на вре́ме и два́та бра́та дошли́ ф се́лото да ви́дізт, што е напра́вил сьурма́ха с пари́те. Пору́кали го при тьах и распи́тали како́ е напра́вил с пари́те. Тоі хми раска́зал таксира́тьа си и ти́іа тога́ му дали читри́есте жълти́ци и пак му зарѣчали: «Зе́ми и те́зи пари́ и пра́ви с тьах како́то зна́еш, ама па́к да ни споменóваш Бо́га, а на́с». Сьурма́ха зел пари́те отне́л ги дома́ си и, без да ка́же на женѣта си, скри́л ги фаф адно́ гѣ́рне, дето кла́вали три́ци, и отишѣл по паза́рьа да те́ра ньа́каква сто́ка да ку́пи сас тьа́х. Кога́ то́і бил по паза́рьа, по у́лицата мина́л іабълка́рь и деца́та зели да ви́кат за іа́бълки. Кату не́мало сас што да хми ку́пи ма́іка хми, зане́сла три́ците и зе́ла за тьах іа́бълки; ну кату не́мал іабълка́рьа де́ да ту́ри три́ците, дал на женъта іа́бълки и за гѣ́рнето, та зе́л и не́к с три́ците. Вечертъ дошъл мъжѣ и отишъл пра́у при гѣ́рнето, ну ни нашѣ́л ни́шту. Попи́тал женѣта си и тиіа́ му ка́зала, чи гу да́ла на іабълка́рьа за іа́бълки. То́і зе́л да ви́ка и да си кърши ръки́те, ну іабълка́рьа гу не́мало ве́іке.

Дне́сь-у́тре, дошло́ па́к годи́ната и два́та бра́та па́к дошли́ да ви́дізт, што́ е напра́вил сьурма́ха с пари́те. То́і па́к хми раска́зал, како́ му ста́нало с пари́те Тога́ ти́іа му да́ли два крошу́ма: ади́на за не́к, дру́гиа за женѣта му. Кату сти́гнъл дома́ си, ка́зал на женъта си, што му да́ли; ну тиіа́ от іа́т и гньа́ф, чи му да́ли крошу́ме, зафърли́ла ги ньа́іде ис поли́цата.

Кѣштата хми била́ краі рекѣта. Аднѣч мина́ли от там риба́рье и кату хми са окѣцали крошу́мите от мре́жата, попи́тали женѣта, не са ли нахо́де у тьах крошу́м, та да хми даде́ да си закѣрпіът мре́жата. Женѣта си науми́ла за два́та крошу́ма, поте́рала ги, нашла́ ги и ги да́ла на риба́рьете. Ти́іа, кату си закѣрпили мре́жата, ка́зали хи, чи шта́ фърлі́ѣт мре́жата ф рекѣта, и льу како́ са улуви́ от пѣрф пѣть, шта гу дадѣт

на нéа за крошýмете. Тогá фърлúли мрéжата и са уловúла льу аднѣ рúба и іъ дáли на женѣта и си отишлú.

Вечертѣ женѣта распрáла рúбата, за да іъ учúсти и згóтви за вéчерьа, ну за чýдо гольáмо извáдила от корéма хи аднó кáменьче што свéтилу кату слѣнце. Тúіа ни знáели чи тузú кáменьче е млóгу скѣпо и гу úмали на мьáсто свитúло.

Срешту тьáхната кѣшта жувьáл адúн чахýтин; тóі загléдал чи сьурмáшката кѣшта възнѣш свéти и са чýдил, од дé находе сьурмáха парú за свитúло, кату нéма за льáп и децáта по цáли дéнье гладьóват. Наі сéтне чахýтина, кату úскал да вúди, каква е рáботата, отишѣл аднѣ вéчер у сьурмáха и млóгу са зачýдил, кату вúдел, чи тузú што свéти, билó илмáс. От врéме сéтне чахýтина поúскал да гу кýпи и рекѣл на сьурмáха: «тéраі комшú, какó шта тéраш, льу ми дáі тузú кáменьче». Сьурмáха, кату ни знáел кóлку прáви кáменьчето и чи е скѣпо, одгуóрил: «Дáі ти кóлкото прáви». Чахýтина дал дéсеть жълтúци. Сьурмáха мúслил, чи чахýтина са шегóва, та му рекѣл пáк: «Дáі кóлкото прáви». Чахýтина дáл двáасте, пéндесе и нáі сéтне стó жѣлтици. Сьурмáха разбрáл рáботата, кату вúдел, чи му дáва тóлку пáри за кáменьчето, и ни гу дáл на чахýтина, а рекѣл да гу отнисé на цáрьа и на нéк дáр да гу дадé.

Стáнъл, отишѣл при цáрьа и му дал кáменьчето, кату му рекѣл: «Цáрьо, нáідох тузú кáменьче и кату испúтах и разбрáх, чи е млóгу скѣпо, помúслих си, чи льу на царь прильáга да гу úма, за тузú гу донéсох и гу дáвам на тéбе дáр». Цáрьа кату зéл кáменьчето попúтал гу, какó úска да гу подарú, ну сьурмáха ништьáл нúшту. Наі сéтне цáрьа му рекѣл чи трьáбува да зéме ньáшту за кáменьчето. Тогá тóі кáзал, чи льу какó му дадé цáрьа кабýли гу. Цáрьа гу испúтал, какѣф е от къдé е и му дал фріѣт нѣзи зéміъ на нéк, да е кату фтóр цáрь, да збúра даванúнъта за нéк си и да прáви льу какóто си úска. Тогá пáрьа прáтил сóи льýдье на нѣзи зéміъ, да раскáзът на мáлко и гольáмо, чи си úмат нóф цáрь и нéк да слýшат вéіке.

Сúчко тузú стáнъло фаф аднѣ годúна. Сьурмáха сегá бил цáрь на сóіта зéміъ. Двáта брáта кат дохóждали сьáка годúна да вúдьуват сьурмáха, што е напрáвьал с парúте, дошлú и тѣсь годúнъ да вúдіът, што е напрáвил с крошýмете. Цáрьа, кату стоіáл аднѣч на пéнджурата, вúдел чи минáли двата брáта и прáтил да ги порýкат. Тúіа ни úскали да úдът при цáрьа. ну ни мóжали до потъптѣт цáрцка дýма, та дошлú, поклонúли му са и гу помóлили да хми кáже заштó ги рýка. Цáрьа ги попúтал, познáват ли гу, кóі е, или нé. Тúіа, кату ни сú и нá ум клáвали, чи нóзи сьурмáх мóже да стáне цáрь, одгуóрили, чи ни гу познáват. Тогá цáрьа хми са открúл и хми кáзал: «іас съм нóзи сьурмáх, дéто вúе ми дáвахте парú, за да ма напрáвите дзингúнин бис Бóжа óліъ, ну нúшту ни напрáвихте; когá ми дáдохте двáта крошýма за да са убúеме сас женѣта ми, Бóг ма подúгна и ма напрáви какѣфто ма глéдате; за тузú и вúе сичко учáкуваіте от Бóга».

Тогá мáлкиа брáт си познáл грéшката, пойскал прóшка и повьáрувал чи сѝчко е от Бóга и чи бис нéгова óліъ нѝшто ни мóже.

Демиръ-Хисарско.

35.

Заарѝно мóри, малаі мóме!
Заарѝна фув градѝна,
Уф градѝна вéза визé,
Вéза визé, пéсна пéе,
И на пéсна нарéчова:
— Блазé, блазé, коі ме ѝма,
Тéшко гóрко, коі ме глéда!
На плет стоѝ лýдо млáдо,
Та ѝ слýша збóровете,
И на Заарѝна говорéше:
— Заарѝно, малаі мóме,
Зáкопчаі си питéльките,
Питéльките на илéко
И си врѣзи алтѣнито,
Алтънито на гръло́то,
Да се гръло ни билéе,
Да ми дýша ни припáда.
Іа Зáра мо говорéше:
— Преіди, лýдо, закопчаі ги,
И ми врѣзи алтѣнито,
Алтѣнито на гръло́то
Да ти дýша ни припáда.
Іа лýдо ѝ говорéше:
— Заарѝно, малаі мóме,
Да бех вóда, притéкал бих,
Да бех змѝіа, прилазѝл бих,
Да бех пѝле, прилитнáл бих,
Амá си сам пусти човéк,
Та ни мóга, што да чѝна.

36.

Помѝноваш, мóме, замѝноваш,
Та сус мéне, мóме, ни продýмоваш.
Изгорé ме, мóме, упалѝ ме,
Направѝ ме, мóме, сýо дрѣво,
Сýо дрѣво, мóме, іáворово;
Зéми балтáк, мóме, рáзцапи ме,
Рáзцапи ме, мóме, на два дрýпа;
Нáвали ме сѝлен óген,
Нека гóра, мóри, да ѝзгора,
Да се чѝна прах и пéпел,
Да ме збѝрат мáли мóми,
Мáли мóми ф скýтове,
Да ме фрѣльат на бунѝште,
Да ме нóсат ф сапунджии,
Да ме вáрат ракѝ сапун,
Да купýват мáли мóми,
Да си мѝіат бело лѝце,
Да си пирáт бели саѝ
И кушýли, бурунджýци.

Мелничко.

37.

Дѝмчице ле, мома Дѝмко!
Дѝмка бьалѝ бьáло плáтно
На рьáкана на іодáна (лъкана).
От тáм мѝнът киражѝи
Киражѝи Разлóжени,
На Дѝмка си отромóне:
— Мари Дѝмке, мóма Дѝмке,
Да ми дадéш от плáтното,
От плáтното пулвѝната,
Ста ти дадéм рóіно вѝно,
Рóіно вѝно и ракѝіа.
— Киражѝи Разлóжени,

*

Іа ви не штѣ ро́іно ви́но,
Ро́іно ви́но и раки́іа,
Іа ви ше́там о́нва мо́мче.
Де́то варви́ наі напре́ди,
Де́то ка́ра де́вьат ко́ньа,
Де́вет ко́ньа ро́іно ви́но,
Десето́но ба́ш раки́іа.
— Мари́ Ди́мке, мо́ма Ди́мке,
Тоі си ни́ е углаве́но,
За сва́дба му ви́но ка́раме.
— Киражи́и Разло́жени,
Ако си́ е углаве́но,
Здра́во, жи́у да са же́ни;
Льа́ ко ни́ е углаве́но,
Ваз пъ́т да му ду́ша бере́,
Сас но́жьуве гроб копа́іте.

38.

Зла́то льо, ма́ри злате́на,
Хо́ди ли гне́ска за іо́да?
Ви́дьа ли мо́ма за ме́не,
За ме́не, Зла́то, за те́бе?
— Ба́не ле, ба́іне Стоіа́не,
Не хо́дих гне́ска за іо́да,
Не ви́дьах мо́ма за те́бе,
За те́бе, ба́не, за ме́не.
— Зла́то льо, ма́ри злате́на,
Ага́ си и́диш за іо́да,
Да си налее́ш стомни́те,
Да ги опре́ш на ка́мине,
Да се огле́даш на сто́мните,
Сте ви́диш мо́ма за ме́не,
За ме́не, Зла́то, за те́бе.
— Ба́не ле, ба́іне Стоіа́не,
Ни́і си сме със теб родни́на:
Пъ́рви, вто́ри братовче́да
И повто́рни калта́товци!
— Зла́то льо, мари́ злате́на,
Ху́бава мо́ма ро́д не́ма,
Дре́бно кама́ни броі не́ма,
Су́гаръ іа́гне роі не́ма,
Дле́гата пъ́тъ ход не́ма,
Широ́ко поле краі не́ма,
Дли́бока іода блу́г не́ма,
Висо́ко дъ́рво сьа́к не́ма,
Іа́лова кра́ва грьа́х не́ма,
Ху́бава мо́ма ро́д не́ма.

39.

— Си́ну льо, бре, Стоіа́не,
Бре́ што ми́ си, си́ну,
Гла́вата си́ въ́рзал,
Въ́рзал и повъ́рзал?
Дали та гла́ва боли́,
Или́ та съ́рце ко́ли?
— Ма́іо, ми́ла ма́іо,
Ни́ ма гла́ва боли́.
Ни́т ма съ́рце ко́ли!
Хабе́р ми е доше́л
От главени́цата:
За дру́г съ і глави́ла.
За дру́г ста са же́ни.
— Си́ну льо, бре́, Сто́іане,
Пи́таі, распи́туваі
Дано съ пу́сти лъфа́.
— Ма́іо, ми́ла ма́іо,
Не́ съ лъфа́, ма́іо,
Ни чу́иш ли, ма́іо,
На мо́мини дво́ри
Двьа́ си сфи́рки сфи́рьат,
Три́ тъ́пани ду́мкат,
Нивьа́ста заво́дат.

Драмско.

40.

Ако се на́пиіеш во́да от ко́кошка каі што пи́іе, виде́лото кье ти се зело.

Накъ́лвано от ко́кошка ако ка́снеш, но́кье не́ кье си ви́гьавал како коко́шката—кьортау́клиіа кье би́деш.

Ако ка́снеш нешто накълвано от ча́фка, кье́ си о́слепел.

На де́те ко́си да не́ му пу́шташ (ко́са нат че́лото) да́ не оста́не ша́шливо.

Де́тето отпре́ку него да не́ го ла́жеш, кье о́стане ша́шливо оти.

По́надвор кога о́ди човек, ако се и́секне, пъ́рстите ме́гьу но́ктите кье́ му се и́сцепат.

Ако бъ́ркаш сас ра́ци у во́да, ко́кошкьи каі што пи́ле, пъ́рстите кье ти испу́каіат—жи́фци кье ти испу́каіат.

Обла́зено от глу́шец ако ка́снеш, кье́ ти и́злезат стру́піе на іа́зикот и на у́стата—веште́рица.

Ко́са кога ка́пе и му́стакьи кога ка́пат, от га́іле іе

Ко́кошкьи каі што пи́ле, да не́ мочал човек, оти кье огра́дисал.

Сърце коа го бо́ли чо́века, ви́ка: «не́коіа мра́ва су и́зел,» кога да блу́е—«му́ва су и́зел».

Ма́ш кога се мо́чал на́ сон, го те́рал не́коі, не́кои ма́ікьи.

Кога іа́де мно́гу не́коі чо́век, кье́ си ре́че: «да́ли бо́лен кье би́дам, дали бо́лен сум би́л», бе́з тоі да у́сетил.

Кога кье се стре́сеш, ка́ко сту́т да ти до́іде, а́нгьелот би́ло то́ва, те оби́дуіал, да́ли си ста́сал за смъ́рт.

Де́те кога хъ́рка, «е́те те, ма́іка му гла́ва от ри́ба іа́ла», ви́каіат.

Де́те ма́ло кога се смее у со́нот, му ви́кале «та́тко ти у́мре», та се раду́ело: кога пла́чело на́ сон, «ма́іка ти у́мре» му ви́кале, та жа́лело.

Кога пе́реш а́лашта, кога кье до́пере́ш, да си и́змиеш ли́цето на кори́тото, во́дата да не́ те кълнала, дека ве́зден си се бо́равил со́с неіа.

На чо́века кога му ста́ваіат ра́кьиіа и му пода́ваіат, ако се ди́гнела жа́бурка, у́рочен бил.

На не́кого му на́вър тел Го́спот сре́кьата, работи́чката си іа у́дисал на́ две, на́ три, на све́тот ви́каіат: «го нала́зиле ту́гьи во́шкьи! Се кре́на на го́лемо на́еднаш, не́ зборуе сос ни́кого, а по́-напрет—ка́ко а́рен чо́век си бе́ше!»

Со́н си со́нил, ако тра́еш да не́ го ка́жеш, кье́ се извърши́л; ако да го ка́жеш, не́ма да́ се и́звърши. Ако іе за ло́шо, да́ го ка́жеш тре́бе; ако іе за а́рно, да тра́еш са́ка.

Со́н со́нуеш ли, не́ можеш ли да́ го запа́метиш, то́ва се́ не́срекьа іе.

Спро́ти фто́рник и пе́ток што́м кье се сте́мни, ве́черта іе ма́ка го́лема. У поне́делник и са́бота през де́нот и́ма два са́ати ло́ши, ама се́коі не́ знае ко́и се.

Спро́ти пе́ток има све́т заре́чени, ка́ндила па́лат (о́двечер), У фто́рник и са́бота не́ било сре́кьа да и́злезе чо́век на́ пат.

Кога и́де не́коіа же́на отъ чешма со сто́мни в ра́ци, па не́кое де́те да по́сака да́ се на́пиіе во́да, ели ди́гнало сто́мната от пре́д неіа пи́іе во́да, му́ іа гра́бнуе сто́мната и му ви́ка: «не́ давам, не́ давам, не́ давам, квачката іа́іцата кье ми гьи и́спиіе».

О́ткоа кье пре́гори о́гьинот, гла́мньите да не́ гьи га́сим со во́да, оти іе гре́вота. За не́коіа што до́шла в ку́кьи, не́срекьа нале́гнало ку́кьата, кье ре́чат: «мо́ри, о́ткако до́іде о́на, ни ту́ри на о́джакот во́да».

Кога о́ди не́коі, ако по́влече не́што по́ себе, «стро́іници, стро́іници (водиш)» му ви́каіат.

Ако му о́стане за́лчето ле́п на ма́жот или же́ната, «на и́зеди ми́ гости кьсмедот», ме́гьу се́бе си пода́ваіат да́ не го и́зеде не́коі дру́к.

О́диш у не́кого на́ гости, гьи за́тече на ру́чокот, «ба́ба ти била жи́ва» ви́каіат и мно́гу се милу́іале; ако до́ручаш, «ба́ба ти у́мрела» ти ви́каіат.

Ако чо́век кьи́нисал но́кьно вре́ме со ба́с, за ви́стинско кье́ го на́іде не́кое злоче́стие.

Кога кье и́даш не́гдека, ако ку́че се вьрти нака́і те́бе, ду́шмани не́маш; со га́зот ако се вьрти нака́і тебе, ду́шмани и́маш.

Зе́тот кога о́тишол у ба́бата, ба́бата ре́кла, кьерката не́ рекла: «ка́і ни и́дат три́ците, а бра́шното го не́ма».

Си́пуеш не́кому у ча́шче да му по́дадеш ра́кьиіа, се о́ттури от ча́шчето ра́кьиіа: «а, а, мно́гу ти се пи́іело (ра́кьиіа)», му ви́каіат.

На чо́век, што се ра́ширил, му ви́каіат: «по́збери се ма́лку, та́тко ти не́ се же́ни, си за́фанал се́то ме́сто, чо́век не́ма ка́і да се́дне».

Кога не́ зборуіат два́іца, живу́іале на́прет, па се ока́рале, или кога два́іца биле о́ртаци, си прегле́дале ве́кье сме́ткьите и се разде́лиле, и́де ре́т запра́шуіат не́кого о́т ни, ви́ка: «прекьина́ме ко́нец ве́кье со́с него».— Не́коі па́т ма́ш и же́на кога да́ се оста́ваіат, прекьину́іале ко́нец на митропо́лиіа за оста́вачка.

Не́коі не о́тишел у не́кого не́колку вре́ме, кога да и́де, ви́каіат: «пре́върти ка́мен бе́, е́не го каі и́де».

У бо́і време, кога се би́іат ту́рци и ри́сіани, ако ду́ва се́верот, надви́ваіат рисьа́ните; ако ду́ва іу́гот, надви́ваіат ту́рците.

Кога и́ма не́коіа стра́на ка́вга, кога да за́веіе не́коі ве́тер си́лен, се у́дриле не́гдека то́гаі. Кога бе́ше во́іната (руско-турската) една но́кь е́ден си́лен ве́тер кога за́веіа, кьерами́дите от ку́кьата на Тиква́рица бе́ше гьи кре́нал ве́терот. Бу́лите, кога ви́доа, зави́каа: «ева́, ева́, моско́в гьеледже́к».

Кога да ва́ли ма́лце ро́са, ри́бата и́грае у Ва́рдар и по́векье у́дара на іа́дица. Кога ве́іело ве́тер, ри́ба не́ се фа́кьало—шу́мел ве́тер о́дгоре, и ри́бата бе́гала у дълбо́кьите ме́ста.

На́ лоф на́ риба кога о́диш, бе́с пат да о́диш, «со здра́вье» да́ не

ти рече некоі, оти риба не кье фанеш. Летно време, кога не върне дош, туладжиите закопуіале в земьа живо магаре, та затова не върнало. А Гъура, беа го кълнале (дека сал он туладжиіа тогаі у градот): «Бог да те убиіе. ти си закопал живо магаре, што не капнуе да върне», му нафърлуіале, на душа беа го зеле. Маската коа му умре, дури у Дурутовец іа закопал.

Кога върне грат многу силно, некое копиле било закопано, та да го откопало от земьата силно върнело—да доіде пороіница да го откопа. На скьеле, каі църквата свети Пантелем, една бабица беше закопала едно копиле. От Іаворче виделе деца, отишле го откопале. Грабнале едни една рака, другьи друга рака, играчка беше им станало и го носат, и църкаіат и викаіат по сокаци. Се собрале жени по портите и викаіат по ни и кълнат: «да ослепеіте, да пукнете, гревота іе; не ли ви іе гре, бре чапкъни; айрлии стокьи, едно со едно да не се видите, кумаши недни; маікьи ви по едно дърво и по еден камен да родиле, што ве родиле вам». И им го зеле по едно време жените од рани и го закопале на некое место в земьа.

Ламьа коа кье удри негдека, коа кье бъсне веда на некоіа нива, това место ногу берикьет кье дава.

Кога сечат лубеница, капакот, што іе озгора, го сечат на кърс, да се рагьаат лубеници и да не магарето се удави, кога кье му фърлат корупкьите от лубеницата да гьи іаде.

На дете до десет години не му пишуіал гре Госпот. От десет години после му пише, што нешто и да направи. Што и да направило детето до десет години, маіката се согрешуе—върс неіа остануіат греовите.

Четирисе дена човек ако не зел навора, не се слага у вората; за тоі човек викаіат: «гьаволот му влезуе у сърцето».

На свети Тодор да се причести човек, ногу било арно, за здравьето особито.

На дете, што пърднало на софра, маіка му му вика: «до четирисе дена ангьелот не кье прииде при тебе».

Деца кога се плукаіат негьу себе, «на тоі свет кье ме лижеш» му вика едното на другото.

Жена што дала сос раката на свет нешто, како: платно, чарапи, на тоі свет и бивало како сенка.

На прочка небото и земьата се простевале, а не човек да не се прости (со човека).

Турците риба іадат, а главата и іа върлаіат, не іа іадат, отсем на сом, оти на главата на друзите риби имало едно кохче како кърс.

Гьаволот на се нашел на векоф краіот, на жените не можел да наіде от ошто го острат ножот, оти от се нешто, што кье им падне, го острат: от капак (на земньано тенджере), от кьерамитка, от тула, от тенджере, от среп, от лакан, от прагот на плочите — от што кье им падне до рака, от това.

За пе́тли го́ли ви́каіат: «и́грал ко́мар та́ му гьи упти́сале али́штата» (пердувите). «Ви́ди го комарджи́іата, ако ти іе а́рно, уш е́днаш и́граі, за зи́моска зи́маі сега пе́рдуви со кьи́риіа. да не́ умреш», се се сме́іат со пе́тел го́л.

У па́зар саба́іле или спрема па́зар ко́і се бри́чи. бил мно́гу пу́ш (та́коф чо́век) и но́ф пиіа́ница.

Ако на не́коі чо́век Го́спот му зе́л у́шурот (са́кат да іе со не́што), у́гурсус чо́век би́л, за́това на та́коф ви́каіат: «то́і да бил хаи́рлиіа, Госпот у́шурот не́ му зи́мал».

Не́коі кога ка́жуе, оти ви́дел не́што у ку́кьата или на́двор от гра́дот да́ му се присѣ́лнуе не́што, му ви́каіат: «сла́ба ти іе звѐздата, та́ка ти се причи́нуе».

До́ш кога вѣ́рне, де́цата ви́каіат:

«Вѣрни, вѣрни, до́ш,
Ма́іка ти іе пот ко́ш,
Си на́іде е́ден карагро́ш,
И то́і се пого́ди ло́ш».

Кога се́дат не́кои де́ца, кога ста́нуіат за́ да бе́гаіат, или за́ да ста́нат. ко́і кье ста́не на́і-после, то́і іе мѣ́рзлиф.

Ве́чер кога дои́груіат де́цата, се уда́раіат со ра́ка мегьу́ се́бе и ви́каіат «пе́че!» Едно со дру́го се уда́раіат и на́і-после ко́і кье о́стане ви́ка: «ма́іка ти се вле́че по цѣ́рно ме́че».

От ста́ро време се наво́гьаіат вѣ́рчви, у вѣ́рчвите іа́гленьа пѣ́лни, и ко́і што іа на́вогьа, ви́ка: «па́ри биле, се сто́риле іа́гленьа, оти не́ се мо́і кѣ́смет». Не́коі на́шел е́дна вѣ́рчва іа́гленьа и му го и́стурил низ о́джакот на е́ден каі што са́л се гре́іал на ка́тот, не́ работила и́ч и се́ си ви́кал: «кади́іата не ра́боти и іа́ не ра́ботам. іа кѣ́смет, іа кѣ́смет, іа кѣ́смет!» о́воі и́стурил іагле́ньата, и низ о́джакот гѣ́рр се сто́риле а́лтъни.

Ко́н коа кье́ се пре́пне на не́кое ме́сто, «не́коі ка́зан па́ри и́ма на то́ва ме́сто зако́пани», ви́каіат све́тот.

Де́те кога се ра́гьа сос зна́ци, сос ни́шан по́д мишка, то́ва го ка́жуіат зме́і било. До идина́ісе ме́сеци кье сто́и у пеле́ните. от идина́ісе ме́сеци па не́ стои—кье и́злета от пеле́ните. От же́ната зме́іе што ра́гьала, како ве́да се мѣ́скало.

Велесъ.

41.

Еден сиро́машец си и́мал пет дро́бни де́чиньа. Де́ньe, нокье ра́бото́л и па́к гла́ден мно́гу ве́чери бе́ше си ле́гнуал.

О́тишол е́днаш на жни́енье, се на́редил со арга́тите да жни́ет и си́те а́ргати те́раат ре́т, си́те кье исте́раа на дру́гиот краі и кье се́днеа него да го че́каат. Мло́гу се стра́мел сиромаиот, де́ка та́ка поста́нуал во жни́еньето, жи́ва во́да се чи́нел, кое от работе́ньето, кое от стра́м от дру-

гáрите. Вéзден аргáтите се сó него мезе си прáиіа и се шегýаа. Вéчерта си тѝргнаа аргáтите за в село и сиромáиот си одел пó нив. Кога дóшле дó село, се пóбарал сиромáиот нá рамо за сѣрпот, да ли му стоит, кóга глéдат—сѣрпот си го забóраил нá нива, вéднага се врати за да го бáра, оти ýтрото пáк кье му трéбало да жнѝет. Дýри óтишол нá нива се смрáчило. Глéдал во нѝвата éден чóек, кої тýку збѝрал клáсіе, пóлека, пóлека дошол до éндеко и се зáцкрил да слýша што кье збóруат чóекот, што збѝрал клáсіе. «Доста ми ет мáката, што му и збѝрам клáсіето от моіóт стóпан, што сý му кѣсметот, рéкол кѣсметот, што збѝрал клáсіе; сам со себе, па и от сиромáиот, што ѝмат пó іак óт мене кѣсмет, што му сéди сé нá колк и со тáмбура да свѝрит, а не да му порáботи, како што му рáботам іас на стопáна ми».

От коа го ѝслуша сиромáиот кѣсметот, рѝпнал прекý ендек и го дóбаил. «Кої си тѝ бре, што крáдиш пченѝцата?» му рéкол сиромáиот.— «Мóре іас сум кѣсметот от стóпанот на нѝвата, му и збѝрам клáсіето, што се растýрени óт вас дéнеска. Тýку ти штó бараш сéга, да се вракьáш óд дома, тáмам кога кье вечéраше?»—«Мóре, брáте, сѣрпот ми зáгина в нѝва, дóідов да си го нáідам» рéкол, сиромáиот.—«Мóре, áми етé ти го сѣрпот нá рамо, бре дýшко!» му рéкол кѣсметот, тýку грéот да ти го бéрит твóіот кѣсмет, штó те дóнесе до óвоі ал, да нé можиш да се сéтиш, оти сѣрп ѝмаш нáрамо; тоі нéка си лéжи нá колк и нека си свѝрит со тáмбура, и тѝ лéжи катá вечер глáден. Ами да ти кáжам дéнеска што вéлеше, кóга сéдеше на éндеков и кьéв прáеше, дека ти нé можеш да жнѝеш тóкмо со сѝте áргати, за ýтре штó сака да тѝ нáправит: Утре, кóга кье си жнѝеш ти, тоі (кѣсметот) кье се престорит на éден зáіак и кье ти пóминит по мегьý нозе, да тѝ да мáвниш со сѣрпот и дá си прéсечиш нóгата, та да нé можиш да рáботиш и ýште да осиромáшеиш,— тýку ýтре да си зéмиш éдна врéкьа и да іа вѣрзиш со отвóрена ýстина за обетé нозе, та кóга кье дóідит за да помѝнуат кѣсметот, на зáіак стóрен, кье се шýкни вó врекьа и вáти го, та ýдри му éден кьóтек со пирáлката и пóсле да вѝдиш, како кье те обóгатит».

Ýтрото нáправил тáка, и ти го вáтил кáко нéкоі зáіак вó врекьа, та го крéнал нá рамо и си óтишол дóма. Зáтворил врáти, пенджéриньа, та кога зéл една пѝралка, та кóга му лéгна да мáат, што да мóжит, ýдри гѝди, ýдри и іудри го: «али тáмбура кье ми свѝриш, бре пéсу éден! и нá колк кье сéдиш? Заіак кье се чѝниш, да ме лáжиш, да си прéсечам нóзете! А да вѝдам сéга, свѝри ти тáмбура, óти іас кье бѝіам тáпан нá тебе». Така го сýдеше и мáаше, и му се вáлеше да го вѣрли во нéкоі бýнар, да го ýдаи.

Вѝкал, пѝскал сѝромав кѣсмет, му се мóлел и му се кóлнел, дури мéсата си и іáдал, óти кье го обóгател от мéрата нáдвор, сал да не го ýбиет, и тамбýрата кье іа óкършит, што свѝрел, та кье рáботел гологлáечки, за да го обóгатит.

От ко́а го на́тепа чи́сто, го о́твърза от вре́кьта и го курдиса на па́тот. «Еі се́га кѣсмете, ка́жуі не́коі ма́ривет, да ви́диме што кье ми́ кажеш да се обо́гатам? ре́кол сироманот, о́ти и́наку не́ма да те пу́штам от врата на́двор, о́вде кье те дѣ́ржам е́дна не́дела, да тѣ́рпиш со́ мене за́едно, да ми ви́диш моіата сироманштиіа, што су́м ле́гнуал многу ве́чери бе́з леп со се моіте де́чиньа!» Така му збо́руал со го́лема лу́тина сироманот. Ва́ка го су́деше и со пира́лката в ра́це ту́ку на́маал да го би́ет, иньа же́ната му бе́ше би́ла жало́ита, ти́кьи таіа не го оста́ала да го у́дира со пира́лката, чу́нкьи на се́кое намавну́анье да го у́дри, та́іа чи́ни вати му іа и примоли́ му се да не го у́дира. Беше се стре́сол кѣсметот като не́коі прат от страв. — «Аман, госпо́даре моі, бе́ше му се ра́сплакал кѣсметот и му ре́кол, не́моі, не оте́пуі ме, оти ви́стина и́ іас кье у́мрам, а́ми и ти па́ си́ромав кье си о́станиш. Аі про́сти ми жи́вотот, и у́тре ра́но да ста́ниш, та да по́иди на о́наа пла́нина е́-е́і, на за́і со́нце, и тамо и́мат еден мно́гу го́лем о́рев, под о́реот и́мат еден и́звор, за́леі от то́і и́звор во́да и по́иди каі ца́рот, пока́жи се е́кьим и поту́ри іа со во́дата ца́реа кье́рка, и ве́днаш кье оздра́веит; е́те ти па́ри да зе́миш от ца́рот, ко́лку да са́каш. Прика́жи се за е́кьим, да ле́куаш се́какви бо́лести, се со та́іа во́да, е́то ти па́ри со то́ари да до́биеш. А́ма и едно дру́го да ти ка́жам: кога кье о́биш каі не́коі бо́лен да го лекуаш, а́ко го ви́диш а́нгѣелот каі но́зете, нава́кьаі се да го ле́куаш; а́ма ако го ви́диш каі гла́ата, не нава́кьаі се, оти кье у́мрит. За о́ва што ти кажу́ам, а́ко не ме ве́руаш, у́тре по́иди каі ца́реа кье́рка и о́биди, да по́сле пу́шти ме».

На то́а зго́ра, ста́виіа да вече́раат и го кла́де и него да ве́черат. Кла́доа ле́п на търпе́зата ѣ́ржен, цѣ́рн како кьу́тук, о́пален, дека не́ било се́ано бра́шното, ти́кьи са́де со о́силкьи бе́ше ле́бот; са́де ре́чи: «Го́спод да го у́множит, чу́нкьи в у́ста не се́ клаал, а не́ да го іа́диш, ту́ку пу́ста гла́дос кье іа́ди и дърво и ка́мен. Кла́доа троа со́лца во едно ва́ганче на ме́сто ма́нджа, та му ре́кол сироманот: «де́ по́вели се́га ле́п и сол, ле́ли те́лку ми се та́кса, да вече́раме, да у́тре іа́с ова што ве́лиш, кье го о́бидам, а́ко е ви́стина кье те и́спратам со че́с, ама ако ме и́злажиш, кье те у́биіам како пе́с!» Зава́тиа да іадат ле́п и со́л, а́рно а́ма и от со́лта по ма́лку да ма́каат си и ка́раше сироманот дечи́ньата, о́ти не́мал па́ри и со́л да ку́пит. «Е́і кѣсмете на́ш, му ре́кла же́ната от сироманот, а́ли ви́де до ко́лко сиромаштиіа не вьа́внала! Аман, ба́рим за дечи́ньава нажа́ли се, да ко́і гледа за нас!» — «Аі не́ плачи госпо́даркье, не́ бери га́іле, мно́гу било, ма́лку оста́нало, ако не́ умрам но́кьеска от пу́стиов кьо́тек, што го іа́дов, кье ви́диш у́тре, о́ти е́ден тоа́р па́ри кье доби́ете. О́т се́га за на́пред ве́кье іас не́ма та́мбура да сви́рам, кье іа о́кършам на три́ста па́рчиньа, о́ти заради не́а о́воі кьо́тек го іа́дов іас», Ко́га кье си легну́аа, го затво́риіа кѣсметот во́ една о́даіа, да не му по́бегни но́кьта.

У́трото уште от ра́но о́тишол сироманот, та за́леал во́да и тѣ́ргнал по ма́ало да ви́кат: е́кьим, е́кьим!» Но́минал пред ца́реа по́рта и е́дно го

чу́ле, го ви́кнале, да іа ви́ди кьє́рка му, дали кье мо́жи кра́стата да іа излє́куат, што іа и́мала. Едно виду́анье іа по́турил со во́дата. За чу́до го́лемо ве́днаш се слу́пила кра́стата и па́днала, како некоіа це́роа ко́рупка.

Кога се ви́дела ца́реа кьє́рка оздра́вена, со го́лема ра́дос го о́днесла прет ца́рот, и ца́рот му да́л е́ден тоа́р па́ри, та го и́спратил.

До́шол до́ма си и расто́арил то́арот со па́ри, та о́тишол в ча́ршиіа и на́купил се́ што тре́бало за іаденье и пиенье, та си го на́гостил кьсметот со си́те уба́инье и му да́ле да́р еден бо́вчалък, та го испра́тиле, от коа се испро́стиле.

От тоі са́ат ве́кье сирома́иот ра́ботел со екьи́млъкот и мно́гу па́ри до́бивал, а от дру́га стра́на ра́ботел и късметот денье, нокье, чу́нкьи іа о́кършил пу́стата тамбура, што не го оста́аше на́пред да ра́ботит, чу́нкьи ме́рак бе́ше вѣрлил на свире́ньето. Прилѣпъ.

42.

Бе́ше про́лекье. Во́лкот сле́зе по по́лето да си ба́ра іа́денье, да крадѝ да іа́ди. По па́то стре́ти е́дно ма́гаре.—«Кье те іа́дам, ма́гаре», му ре́че во́лкот. Мага́рето му ре́че: «іа́ди ме, а́ма іа́ди ме на́д село. По́-напред качѝ ми се на́ мене и кье о́іме та́мо, кр́ьфта ми іе бла́га, каі кье ка́пни, се́ да ли́жиш». А тоі во́лко се и́злага, го вьа́на мага́рето, а́іде ни́з село. Та́мам влє́гоа в се́ло, сру́ка мага́рето, се со́браа села́ните коі со ста́п, коі со васта́гарка, коі со пу́шка се спу́штиіа по во́лко. Тоі тре́шти да бе́га и го о́стаі мага́рето. Се́дна над се́лото да се по́чини та́мо на е́дно ту́мбе. Коа се́дна, се при́близа е́дна ли́сица до́ него и го пра́ша.—«Во́лчко, што́ си то́лку по́станат?» И тоі у́дри да и́ ка́жуват: «е, мо́ри ку́ма ли́со, да зна́іш ма́ката, што́ си іа па́тиф со е́дно ма́гаре, Го́спод да те чу́ва!»—«Ка́жи, волче́», ре́че лиси́цата, «ка́жи ми, што́ си па́тил?»—Е́во што, се́стро: на́ідоф е́дно ма́гаре по́д село, са́каф да го и́зеам, то́а пък ме и́злага и ми ре́че: «вьа́ни ме ти, да те о́тнесам на́д село, та́мо кье ме іа́диш». Іас се и́злагаф, го вьанаф, то́а ко́а сви́ка сре́д село, кье ме оте́паа у́ште тро́а, о́дваі ку́ртулиф от пци́те и от села́ните.—«Е мо́лчи, во́лко, о́тсеа кье се ва́тиме побра́тими, два́та кье кра́диме, кье іа́диме!» И тоі се за́верва на лиси́цата.—«Е́ла, во́лчо, со́ мене во о́наа водеі́нцата та́мо и́ма гу́скьи, и́ма па́ікьи, ко́кошкьи, ти іа́ди гу́скьи и па́ікьи, іа́с са́де ко́кошкьи».—«Та́мам, ре́че то́і, а́іде». Кьини́саа да о́дат во водеі́нцата, ту́ку вле́зе то́і на́тре да ба́ра гу́скьи, та́ му іа за́твори вра́тата и сви́ка лиси́цата: «У-у-у, водеі́нчаре, во́лкот ти и́ и́зеі гу́скьите, у-у-у!» И водеі́нча́рот се ра́збуди о́теднаж, ко́а зе́де ло́сто от водеі́нцата, па́те-кьу́те, па́те-кьу́те, па́те-кьу́те, му и и́скърши ко́скьите на во́лко. Си́ромаф во́лчко о́дваі ку́ртули и о́ттука. Ку́ма ли́са па́к го стре́ти на па́то.—«Шчо́ сторѝ, побра́тиме, ка́мо да до́несиш не́коа гу́ска?»—«А ку́ма ли́са, водеі́нчарот ме и́зтепа от кьо́тек»—«И ме́не ме о́тепа», ре́че лиси́цата, «ви́ди ми мо́зоко каі ми те́че!»—«Ла»,

ре́че во́лко, «ти ла́жиш, се́а кье те іа́дам, до́ста ме ма́ти». И та́а ре́че: «іа́ди ме, ди́лми си сто́рил ни́іет, а́ма а́іде да ме о́тнесиш каі о́ноі тѣрно». Та́мам до́ідоа до тѣрно, та́а—лиси́цата—о́теднаж ри́пна и се скри́ во ду́пката сво́іа.—«Уф», ре́че во́лко, «пуста́ гла́а мо́іа, ка́і се на́іде о́ваа сле́пота мо́іа, да ме и́злажи о́ваа!»

Не́ісе, о́ди, о́ди во́лко по́-горе и гле́а, каі се би́іат два́ бра́ви со рого́іте. Му ре́че во́лкот: «е-е, се́а кье ве іа́дам ве́кье!» Ти́іе му ре́коа: «іа́ди не, а́ма да ти ка́жиме, о́ти сме два́ бракьа́, за́што ни іе ка́вгата, за́што се те́паме. Оваа ни́вата ни оста́нала таткоі́на; са́каме да си іа де́лиме, а́ма се ска́рафме и не мо́жиме да си іа разде́лиме. Ти за́стани стре́де да ни іа по́делиш по́-напре, ни́іе кье се иста́іме по-да́леку, та се́тне кье не іа́диш!» Во́лкот се и́злага и за́стана стре́де; ти́іе, ко́а се иста́іа е́ден о́ттаі дру́ги о́ттаі и ко́а се изтѣрчаа пра́во во во́лко со рого́ите, ко́а го у́дриіа во ре́брата, то́і в о́рман ва́ти. Ти́іе ви́каі: «че́каі, де́ли ни ни́вата, бре во́лко!»—«Каі се че́ка, мо́ре, у́ште е́днаж да ма́вните, то́лку ми е жи́вото».

О́ттуа, то́а кача́рдиса от бра́вите, о́іде се́тне по́-горе на вѣрво на плани́ната да се по́чини и са́м со́ себе ва́ти да си ве́ли: «пу́сти у́м мо́і! на́іде ма́гаре, іа́ди; шчо о́диш в се́ло да те те́паат?! на́іде ли́сица, іа́ди: шчо о́диш во воде́інцата да ти скѣршат ко́скьите?! на́іде бра́ви, іа́ди: шчо ти́ треба́ да де́лиш ни́ва?! Да и́ма не́коі се́а, да ме ва́ти за о́пашка де́сет па́ти да ма́вни, е́днаж да бро́і...» Та́мам прого́ари то́а, се по́годи та́мо е́ден о́рач, го сдо́баі за о́пашка и му вле́зе со копра́жката, два́ісе па́ти ма́вни, е́днаж бро́і, вѣрти-у́дри, вѣрти-у́дри, му іа скьи́на опа́шката, и во́лкот о́стана ку́ш. На́іди го друга́рите-во́лците, сви́каі му, «ку́ша ку́ша, ку́ша». Ка́і стаса́е сви́каі му, и тоі не мо́жеше да кра́ди о́вци и ви́де не ви́де: «е чуму́ ми іе́ о́ваа пу́ста жи́вот да ми се сме́ат си́те!» И то́гаі на́іде е́дна ви́сока спи́ла, ко́а ри́пна о́т не́а, та́мо о́стаи ко́скьи.

Битоль.

43.

Би́ле два бра́та. Си и́мале кра́ва. една изме́кьарка и еден ко́ш жи́то. Едниов ве́лит: «бра́те, аі да іа зако́лиме кра́вана и ара́пкана да іа опе́риме и жи́тото да го изго́риме». Сто́риле та́ка. Се́га кье бе́гат.

О́диле, о́диле до една іа́сика. Са ка́чиле згора. И́мало една стра́чка, іа фа́тиле да іа о́биждат од іа́іца. Обижда́ешчем, та́ и́ ту́рнала и па́днале.

Су́трента о́диле, о́диле, до́шле во е́дна ку́кьа къі една ба́ба. «До́бро ве́чер, ба́бо!»—«Дал ти Бок до́бро, синко».—«У, ба́бо, ма́іка да ни си!»—«У, си́нко, син да ми си!» Едниот іе ре́кол: «даі ба́бо една во́да!»—Да ти да́м, ту́ку се́кьи ме́сец іе да́ме на ла́мьата по една чу́па, та да ни пу́шчат во́да. Утре е ре́дот на ца́рот кье́рка му, ту́ку затво́рете вра́тата да не ни до́ідит ла́мьата.

Брат му, голе́миот, ле́гнал. Тои клал три ка́меіне в о́ган. Ето ла́мьата и́дит да го и́зеит. Тоі ка́менот о́д о́ган іе го фѣрлил в у́ста, та́ го изваела: дру́гьиот іе го фѣрлил пра́во в у́ста и него го изва́ела. Іе го фѣрлил и дру́гьиот в у́ста и та побе́гнала. Тоі се спу́штил по не́іа, іа фта́сал и іа за́клал, и но́жот го за́копал во зе́мьата.

Саба́ілето, ко пу́лат, ла́міата за́клана и во́дьето сте́кла. Ра́збрал и ца́рот, со́брал сето́ село да го о́ткачит но́жот и коі кье го о́ткачит, кье му іа да́ит кье́рка му. Ни́коі не можит. И́злегла ба́бата іа о́питват: «да неи́мат не́коі къі те́бе?» Та ре́кла: «и́мат два́ица». О́ди до́неси и. Та го ско́рнала голе́миот, бра́т му на тоі, што іа о́пра ла́мьата, го о́ткачил но́жот дополо́іна. Та го ви́кнала и дру́гьиот, тоі го фа́тил го о́ткопал. Ца́рот му ре́кол: «кье ти іа дам кье́рка ми! Што кье іа іа́деше ла́мьата, зе́ми іа ти».

Рѣсенъ.

44.

Свети Три́фун бил пиіѣ́ницъ. Кога о́дела Богоро́іцъ да си пе́ит мо́литва во еден ма́настир, іе стретил то́і и іе ре́кол не́шчо. То́га та́ го проко́лнълъ да си го пре́сечит но́сот. И нави́стина, ко о́шол ло́зіе, ма́фнъл со со́рот и си го пре́секол. Богоро́іца іе стре́тила же́на му и іе ре́кла: «Три́фун си го пре́сече но́сот, ама ни́шчо не́мат: и́згори ма́лу во́лна и о́ди залепи́ му го». Ко ошла Трифу́ница, нави́стина си го пре́секол но́сот. То́гъ нъпрѣ́іла, како шо іе ре́кла Богоро́іца, и му го зале́пила. То́га и свети Три́фун тѣ́рнъл со Богоро́іца и то́і о́шол на мана́стирот.

По́ път іе бѣ́ркъле Богоро́іца е́врei. Стре́тиле еден го́ідар и го опи́тъле: «али не по́минъ о́товде една же́на со едно де́те?» Тоі ка́зал, оту поми́нъла. Биде́ешчем іе пре́дал, та́ го проко́лнъла: «ни́кога да се не́ здружват гоеда́та едно со́ друго, ни́кога на́ кьуме да ти се не со́берват, ами да ти и фа́шчат штѣ́ркьелот и едно со́ друго да се не́ вижджът!» И нави́стина та́ка се се́га гоіа́дата. По́тамо евре́іте нашле еден ко́зар. И́ него го опи́тале, и́ тоі ка́зал, оту поми́нъла. То́га и́ него го проко́лнъла, та зато́ сега ко́зите се ка́чват по наі-ви́сокьи ка́мчишча по чкѣ́рьине и ни́како не се бе́рет на́едно. Наі-сетне на́шле еден о́фчар. Ко го опи́тъле и́ него, тоі ре́кол, оту не поми́нъла: а та́ била скри́іана во една тѣ́рнка. Тога та́ и блосо́іла (благословила) о́вците, та за то́ се́га се́ на́едно о́дет».

На 29 юни е Пе́тров день. Пе́тре и Па́вле би́ле побра́тими. Се́къде за́едно о́деле; е ама Па́вле бил се́ бо́лен. Пе́тре си ре́кол: «овѣ́і чоек кье у́мрит; іа аі да му и́скопъм гро́бот». Ко фа́тил да му го ко́път, до́шол Ри́стос и го о́питал: «шо́ копаш, бре Пе́тре?»—«Ами Па́вле іе бо́лен, ре́кол, та му го ко́пъм гро́бот».—«Іа аі ле́гни да ви́диме, али чи́нит за́ тебе?»

Петре лéгнъл и нé стънъл вéкье. Ето затó рéкле: «нé кóпъі ґрóп за дрýгьего, за да нé влезиш сáм вó нéго». Пéтре кóцаше гроп за Пáвлета, ама сáм ýмре вó него; а Пáвле си óстана ýшчѐ да си жúвеіт».

Имало некоі цáр и сáкал да се жéнит за снáй си. Свети Іóн не го óстал и нóгу збóрвел, за да не сé сторит таква стрáмота. Тóга цáрот го зáтворил во апцáйна и го държел тáму. Óвъ—снáй му—úмала една кьéрка нóгу лúчна. Цáроф іе вúкнъл éднуш да му пóиграт едно óро—да му се пóкръшит како чéнгьиіа, и іе рéкол: «кье ти дáм, шо кье сáкаш—и éднó цáрство да ми пóсакаш, и тó кье ти дáм». Мамúчкава ошла и іе кáзала на мáіка си. Тá, бидéешчем била льута на свети Іóна, іе рéкла на кьéрка си: «пойграі му и, ко кье ти рéчит, «шó сакаш да ти дáм», ти да му рéчиш «от свети Іóна глáйта». Овъ—мамúчкъвъ—била нóгу аджáмиіа. Ко іе рéкол «шó сакаш да ти дáм», тá му рéкла «от свети Іóна глáйта»: не знáела клéтата, зъшчо іé рекла тáка мáіка іе. Тóгъі цáрот прáтил джéльати и на сáтот му іе прéсекле. Во тéпчишче іе клáле и іе зáнесле гóре. Е ама на свети Іóна вéднуш му пóрасла друга».

На 12 декември е «свети Спирýндиіа». Тоі іе нóгу гѣрд, зъшчо се дóбил отъ мѣш. Си бúло едно личнó дете, та éден го фáтил, да прóшчаáш, и го стрáмил. Тó с избрúсало со кóлчишча и іе фѣрлило на мýтлули. Потем девет мéсеци фáтило да плáчит и да пúшчит дéте.—«Море шó іовъ, кáко іе, како кьé бидит, али не іе кóпиле?» Ко вúдело дéтево оту се крéнала гьурýлтіа, се предýмало и рéкло: «шо не пóкриват Гóспот и іáс не пóкривам. Вáка и вáка: овѣі чоек ми стóри таква рáбота, іас се úзбрисаф со кóлчишча и іе фѣрлиф на мýтлули. Бéльки іе от тó?! Та за тó свети Спирýндиіа іе нóго гѣрд.

Свети Васúлиіа и дрýгьите, ко óделе да и дéлет вéрите, сó ним одел и свети Спирýндиіа. Бидéікьи бил гѣрд, не го сѣкъле со себе и го остáйле и бéгале пó-напрет. Е ама тóі сé и фтáсвел. Една ýтрина си рéкле: овѣі чоек сé не фтáсвит; аі да му закóлиме мѣскънъ и кóінон и да побéгниме. (Свети Спирýндиіа úмал úзмекьар и една мѣскъ и еден кóін). На ýтрото му вéлит на измéкьароф: áіде, тóри и добúците до тѣрниме. Тоі óшол во áрот и шо дá видит—биле зáклани и глáіте нá стърнъ. Тóга се врáтил и му кáзал. Свети Сп. му рéкол: «нúшчо; клáі им глáіте и тѣіе кье стáнет». Сторил тáка и стáнале. Е ама, тóі нъместо да іе клаіт глáта от кóінот на кóінот, іа клáл на мѣскътъ. Исто тáка и со глáта от мѣскътъ. Тѣрнъле пó път и вéднуш и фтасъле. Тúіе, ко вúделе тó чудо, рáзбрале, оту свети Спирýндиіа не іе прóс чоек, го прúбрале и не се дéлеле вéкье».

Охридъ.

45.

Забило́ ми се́ си́ноно мо́ре,
Се зака́зала си́лнана ла́мьа;
Ката ден іа́дит п една де́воіка:
Ре́т ми іе́ до́шол за ца́реа кьє́рка,
Ца́реа кьє́рка, едино́родна;
Ца́реа кьє́рка да ми іа іа́дит!
Ми се со́брали сфи́те гра́ждјани,
Сфи́те гражданји по пирго́ите,
За да ми ви́дат ка́к кье се іа́дит,
Ка́к кье се іа́дит ца́реа кьє́рка,
Та ми іе до́шол Сфети Гьо́рьгиіа:
«Ха́і ти́, де́воіко, ца́реа кьє́рко!
Шчо ми си до́шла краі сино́ мо́ре?»
«Ха́і гьиди ми́ли Сфети Гьорьгиіа!
Излегла ми іе си́лнана ла́мьа;
Се́кьи ден іа́дит п една де́воіка,
Ре́т ми іе до́шол ме́не, си́рота!»
И му го́ворит и со́лдзи ронит!
«Ма́лчи, де́воіко, со́лдзи не́ рони!»
Іе́ се на́веди на скуто́ите:
«Ца́реа кьє́рко, да ме попошчиш;
Ко́га кье до́ідит си́лнана ла́мьа,
То́га ти ме́не да ме ра́збудиш!»
Како ми ле́гнал на скуто́ите,
Та́ка ми за́спал Сфети Гьо́рьгиіа.
То́га ми таіа си го по́пошчи.
Ми се за́било си́ноно мо́ре,
Се зака́зала си́лнана ла́мьа;
То́га си ре́че са́ма со́ себе:
«Се́кьи ден іа́дам п една де́воіка,
Де́нес кь и́зедам две́не де́воіки».
Де́воікье би́ло страм да го бу́дит,
Да го ра́збудит Сфети Гьо́рьгиіа;
Тук ми за́рона со́лдзи го́решчи,
Та му ка́пнаа на него́а гла́ва,
Му изго́реа руданѣ гла́ва.
На ча́сот тоі ми се ра́збуди,
На ча́сот ско́чи Сфети Гьо́рьгиіа:
«Ха́й ти́, де́воіко, ца́реа кьє́рко!
Ти шчо ми ро́нит со́лдзи го́речши?»
«Ха́і гьиди ми́ли Сфети Гьо́рьгиіа!
Ми се зака́за си́лнана ла́мьа!»
Ко́лку ре́ч у́шче не ми до́рекла,
Та ето́ ми іа си́лнана ла́мьа;
Колк се за́каза си́лнана ла́мьа,
То́і ми іа у́дри со злати́ мъздрак,
Ми иско́чиле сфи́те гра́ждјани,
Му́ждже да зе́мит от цара́того,
От курту́лиса ца́реа кьє́рка.

46.

Али саде ти́ се на́іде моме Е́лено,
Де́рвен да ми чу́ваш,
Ка́рван да ми бро́иш,
Гьу́мрук да ми бе́риш,
Жо́лти не ду́кати?
Лели ти ре́коф, Елено моме,
И пак ти ве́льам:
«Жо́лти ду́кати,
На́-гърло да но́сиш.
Од ма́лу вре́ме,
Іас шчо сум си ра́збрал,
Бьуль у́к-баша да би́диш,
Во Со́лунско по́ле?
Како ти се фа́лит,
Тоі Ни́шки па́ша:
Ако те фа́тит,
Кье те за́губит!»
То́га ми ве́лит, мо́ма Е́лена:
«Али ме чу́еш, ту́рче ко́лунче?
Не́-зборви, мо́ре, мно́гу збо́роі;
Да не и́звадам о́стра-ва са́бьа,
Да ти пре́сечам тфо́іа-та гла́ва,
Та да ми ви́диш и да по́знаиш,
Ко́іа іе, мо́ре, мо́ма Е́лена!

Хáі-гьиди тýрче, тýрче кóлунче!
Прáо да тѝргаш Нѝшка кáсаба,
И да му кáжиш на Нѝшки пáша,
Од-овде прáо тáмо кье óдам
И кье го фáтам тóі Нѝшки пáша,
Кье му прéсечам нéгова глáва.
Тоі да ми вѝдит и да пóзнаит,
Кóіа ми бѝла мóма Éлена!»

47.

Кѝде се чýло, вѝдело
Мóма вóівода да бѝдит
Со трѝста дýши сéімени,
Со стоіпéндесет дéлии,
Со седýмдесет сéизи?
Дéвоіка рáно рáнила,
Низ град Бѝтоља мѝнала;
Шчо бѝло жѝво, стáнало,
Дéвоікье сéљам стóрило,
Дéвоікља тéљал лѝчила:
«Слýшаіте, тýрци, кáури!
Дур да се врáтам óдвоіска,
Тýрци да вѝно нé-пиіат,
Кáури, љýта рáкьиіа;
Дéвоікьи да се нéмъжат,
Іýнаци да се нéженат!»

Охридско.

48.

Éдно врéме, кога гьáолот шéтал по зéмьата, Влáот се сприіáтелил сó него и се побратѝмиле. Сéдне двáіцáта се стóриле óртаци, да рабóтеет и да печáлеет зáедно. И пѣрво посáдиле крóмид (цървенъ лукъ). Кога ýздреал крóмидот и фтáсал за корченье, двáіцата óртаци се погóжджале мегьý себе, коі шчо да зéмит от посадéниіот óбшт крóмид. Нáіседне се погóдилé:—врáгот да зéмит рóдот (плодътъ), а на Влáот да останеет корнѝшчата,—сѝниот крóмид. И тáка Влáот зел крóмидот, а Врáгот—пéрьата.

Гьáолот, іáдосан за измáмата, нóгу се нáльутил на ортáка си приіáтельа. Тога Влáот му рéкол: «áіде, годинáава да посáдиме дрýго нéшчо, та ти зéми корéньата, а іас зéмам върфóите». Врáгот се сторил кáіл, тá посéале жито. Кога уздрéало жѝтото, Влáот спроти збóрот шчо си стóриле пóнапред, зел върхóіте—клáсьето, сáмото жѝто, а гьáолот, корéньата. И тáка гьáолот пак се ѝзмамил та ушчé поікье се рáзльутил на ортáка си и расѝпале векье ортакламата.

Нáіседне, за да се помѝреет, си рéкле: «áіде сéга да се вьáаме», и се узбóрвале: «сéкоі от двáіцата да пóвьаат на другáра си, дури вьахнáлиіот да ѝспеит една пéсма. И пѣрво врáгот вьáхнал Влакáтого. Вьáал шчо вьáал, дури си ѝспеал пéсмата, та му слéгол. Тога бѝло ношча, óдвечер. Пó него вьáхнал Влáот врагáтого и фáтил да си пéит пéсмана. Вьáал пéел, вьáал и пéел, а дьáолот сé го нóсел, ама вьáањето не се свѣршфело, зашчо и пéсмата от Влáот нѝкога не се доипéвьала. Гьáол-от пóд него му вѝкал: «Е, приіáтельу, ýшче не іа дóпеіа пéсмата?» «Сéга сум іа зáпеал!» И тáка гьáолот сфе туку го нóсел нá себе, а Влáот сé туку го вьáал и си пéіел. Пóседне на гьáолот му се здодéало носéшчем

го, та пак о́питал: «и́мат у́шче пе́смата? Ушче не се до́пеа?» — «Имат, имат», му отго́рил Вла́от, и гьа́олот се туку го но́сел. Кога приблизало да се за́зорват, кон рапска́ доба, вра́гот ра́зльутен пак го о́питал Влахатого: «у́шче не се до́пеіа та́іа пу́ста пе́сма?»—«У́шче тро́а», му ре́кол Вла́от; и потем малу вре́ме пе́тлите фа́тиле да пе́іееш: «кикирикуу». Фа́тиле да пу́кат зо́ра и гьа́олот пу́кнал под Вла́от. Така Вла́от го надолил враґа́того.

Охридъ.

49.

Ко́а Го́спот созда́л Ада́ма и Е́ва, тури́л ги да си живе́іат у една́ убава ба́шча; та́іа ба́шча се вика́ла ра́і. Дву́іцата ста́рци живеіа́ле, што живеіа́ле у ра́іо, една́ш згреши́ле на Го́спода и ги испуди́ле од ра́іо. Ко́а би́ле на́двор од ра́іо, Го́спот им да́л но́гу де́ца. Од де́цата едни́ би́ле но́гу а́рни, а едни́ но́гу ло́ши. А́рните остана́ле да живе́іат при та́тко си и при ма́іка си, а ло́шите избега́ле.

Од испудуа́ньето се измина́ле но́гу годи́ни. Една́ш Ада́м се разболе́л, и лежа́л бо́лен до́ста вре́ме. Ева видуейки, оти Адам не оздраву́а, прати́ла де́цата, што би́ле при не́іа да пра́шат Го́спода, одо́што ке мо́же да оздраве́е та́тко им. Де́цата тражи́ле Го́спода но́гу време, на́і после го нашле́ и му раскажа́ле ра́ботатаква́ е. Го́спот знаіа́л, о́ти Ада́м ке у́мре, ама́ да не́ ги вѣ́рне пра́зни, да́л им три се́мки од едно дѣ́рво, што би́ло у сре́т раіо; то́а дѣ́рво го вика́ле жи́во дѣ́рво. Коа им дава́л се́мките, река́л им: «на́ ви ти́іа три се́мки; та́тко ви ко́а бе́ше у ра́іо, не биде́ касме́т да а́пне од то́а дѣ́рво; нека апне се́га баре од се́мките му». Оште им ре́кал: «ко́а си и́дете до́ма, се́мките да ги сва́рете у во́да и да му да́дете да пи́е од во́дата». Де́цата зема́ле се́мките и си отишле́, но до де́ка да се вѣ́рнат до́ма, та́тко им бил веке умре́л, и го биле закопа́ле. Што́ да чи́нат се́га сос се́мките? Мисли́ле, кроі́ле и на́і-после за́едно сос ма́іка си рекле́, да ги одне́сат на Ада́мовиіа гро́п и та́м да ги зако́пат, закопа́ле ги ба́ш над гла́вата му. Мина́ло се не́колку вре́ме, и од три́те се́мки изникна́ле три́ фида́на. Фида́ните расте́іки се ставуіа́ле и уплетуіа́ле еде́н у дру́ги, и та́ка изра́сло едно но́гу голе́мо дѣ́рво.

Од си́новете Ада́мови и Е́вини се народи́ле но́гу де́ца; од де́цата се роди́ле дру́зи де́ца, а од ови́іа о́ште дру́зи де́ца, и така́ се напуни́ла зе́міата сос све́т. У то́а вре́ме се роди́л еде́н чове́к, вика́ле го Ло́т. Живеіа́л на зе́міата до́ста вре́ме како пра́веден чове́к. За па́кос и он пре́д да у́мре згреши́л на Го́спода, и Го́спод го бил накажа́л. Ло́т се умисли́л до́ста; и да не у́мре накажа́н, реши́л се да и́де при Го́спода и да му па́дне на мо́лба. Ко́а оше́л при Го́спода, почна́л да му се мо́ле, да му се кла́ньа, да му пла́че, и Го́спот гле́дал—гле́дал на́і после се смилуа́л над не́го. Тога́і му ре́кал така́: «гре́овете ке ти се про́стат, ама́ да и́деш да отсе́чеш три́ гра́нки од дѣ́рвото што е изникна́ло над гла́вата Ада́мова; да за́меш ти́іа

гра́нки да ги наго́реш на еди́ніо кра́і, да ги наса́деш на́едно и да ги ва́деш до три́ годи́ни; ако се зафа́нат и поте́рат, да зна́еш, гре́овето ти са просте́ни». Насладе́н од ти́іа лакарди́и Го́сподови, Ло́т ско́ро-ско́ро се върна́л до́ма, оше́л на гро́бо Ада́моф, отсе́кал од дъ́рвото три́ гра́нки, нагоре́л ги на еди́ніо кра́і и ги насади́л. По́сле фана́л да ги ва́де. Ама́ де́ка живеіа́л Ло́т, та́іа зе́міа би́ла но́гу су́а, та носи́л во́да од една далѐ́чна ре́ка. Та́іа ре́ка се вика́ла Иордан, у не́іа се кръсти́л едно вре́ме Ису́с Христо́с. Ку́кьата на Ло́та би́ла да́леко, та е́дваі, мога́л на де́н по еди́н пит да донесу́а во́да на саде́ните дъ́рва. Гьа́воло виде́іки, оти на Ло́та Го́спод ке му про́сте гре́овето, се́ки ден го срекьава́л на па́то и му посаку́ал во́да да се напи́е; проклѐ́тнико ко́а зима́л да пи́е во́да испива́л іа до ка́пка и сиро́мао Ло́т се вракьа́л до́ма сос пра́зни сто́мни. У три́те годи́ни Ло́т спогна́л да се куртули́са од гьа́воло три́ па́ти, и то́лку па́ти навади́л дъ́рвото. Од то́а ва́деньe дъ́рвата се фана́ле и покара́ле. Мина́ле се но́гу годи́ни, и од три́те дъ́рва порасна́ло едно но́гу голѐ́мо дъ́рво. Така́ Го́спот простил гре́овете Ло́тови.

Од то́а вре́ме измина́ле се до́ста но́гу години, и ро́дил се на зе́міата еде́н човѐ́к стана́л чуфу́цки ца́р. Една́ш Го́спот му се іави́л на со́н и му ре́кал: «прему́дри Соломо́не! ти стана́ ца́р сос мо́іа повѐ́лиіа и направи́л си си а́рни сара́и да си живе́еш, а за ме́не не́ се секьа́ваш да ми напра́веш ку́кьа, да си живе́іам и іа́с». Соломо́н ко́а стана́л од постѐ́льата, собра́л си́те учѐ́ни што би́ле око́лу не́го, кажа́л им со́но и ре́кал им да му го истолку́ат. Учѐ́ните мисли́ле но́гу вре́ме над со́но и немогле́ да го истолку́ат. Соломо́н ги зарекал и почна́л са́м да ми́сле; тогаі му текна́ло, оти жа́лбата Го́сподова тре́бе да е, да му напра́ве една цъ́рква, и на са́ато зафана́л да іа пра́ве. Цъ́рквата изле́гла но́гу голѐ́ма; прави́ле іа ма́историте три́ста годи́ни. Ко́а собира́ле кересте́ за цъ́рквата, пресекле́ и оно́а дъ́рво, што го вади́л едно вре́ме Ло́т и се́га било порасна́ло оште поголѐ́мо дърво. Ма́историте, што прави́ле цъ́рквата, но́гу го бендиса́ле. Отпъ́рвен рекл деа напра́ват од не́го гре́да и го измери́ле; коа дошло́ вре́ме да го ту́рат на ме́стото, дъ́рвото изле́гло ку́со. По́сле рекле да напра́ат од не́го дире́к; измери́ле го, и па́ изле́гло ку́со. На́іпосле, мисле́іки да не е гре́шката у ни́, рекле да напра́ат од не́го черчеви́ньа; измери́ле го и го скрои́ле, па и та́мо не се фана́ло. Тогаі ма́историте виде́ле, оти дъ́рвото не́ го би́ва за ни́што и зафъ́рли́ле го на една стра́на.

Цъ́рквата се направи́ла, ама́ на Соломо́на му остана́ло мера́к за то́а уба́во дъ́рво, та заповеда́л да го ту́рат гре́да на един мо́с. От ко́а се свърши́ла цъ́рквата, расчу́ло се по се́та зе́міа, оти би́ла но́гу уба́ва, та почна́ле да доо́гьат свѐ́т от се́каде, да іа гле́дат, па и да чу́іат му́дроста Соломоно́ва на́і-после дошла́ и една цари́ца од но́гу далѐ́ко; вика́ле іа Са́вска царица. Та́іа цари́ца, коа тръгнала от сво́іата зе́міа, зема́ла со се́бе три́ста това́ра бла́го и дру́зи ска́пи да́рове за прему́дри Соломо́на и дошла

до мéстото, дека билó турéно дѣрвото Лóтово. Минувáіки по мóсто, царѝцата се препнáла от дѣрвото, и нóгу лóшо се препнáла: оште мáлку останáло да се згрвáле од мóсто нáдоле. Кьела да го прокѣне; амá на мéсто да рече: «ý, трекле́то дѣрво», рекла: «а, треблажéно дѣрво». Зéр такá требáло да бѝде, óти на тóа дѣрво ке се рáспие по врéме Исýс Ристóс. Царѝцата стигнáла на мéстото, ошлá при премýдри Соломóна, и пóсле видéла цѣрквата. На проштевáньето си сос Соломóна дала му дáровето и му реклá: «премýдри Соломóне, што бé слушáла за тéбе, кóа си бé дóма, нé е ни черéк от тóа, што чý сéга и видó». И така царѝцата се варнáла у вóсето цáрство.

По нéколку годѝни после мóсто се растурѝл и дѣрвото, што рекóме, нѝкоі нé го земáл да го тýре у рáбота, и сѝте викáле: «тóа дѣрво е нóгу лóшо»! Соломóн, знаéіки штó направѝ тóа дърво сос царѝцата, и. áко се остáве на пáто, кóі знáе што злó ке напрáве óште, собрáл сѝте си човéци и ги питáл, штó да се праве сос тóа дѣрво. Човéците му измислѝле, да се фѣрле у гьало, што бѝл блѝзу до мóсто. У тáі гьол кáпáла крѣфта от кýрбаните, што клáле чефýтите. От крѣфта дѣрвото се правѝло бербáт, и да си бѝде сé чѝсто, Гóспот прáкьал сéка годѝна по едѝн áнгел да го измѝва. А'нгело кóа мѝл дѣрвото, пагьáле од нéго малéчки дальáнки у вóдатата; от тóа вóдата станýала лековѝта, и бóлните, што улевáле у нéіа, сите оздравýале от каквá бóлес и да бѝле бóлни.

Изминáло се нóгу годѝни, на зéміата се родѝла една мóма; викáле іа Марѝіа. От таіа мóма сос врéме родѝл се Исýс Ристóс у една плéміа. дéка лежáле добици. Но могъу добѝците имáло един вóл и една мѣска. Вóло рѝл сос рóговете сламата и покривáл Ристá, да не го нáідат чефýтите и да нé го закóльат, а мѣската откривáла слáмата сос мýцката, да го нáідат. За тáіа лошóтиіа Гóспот іа прокѣналъ: «сѝте добѝци да рáгьат, рекáл, а мѣската да не рáгьа нѝкоі пáт.! От тóа и до дéн днéска мѣската нéма пóрот.

Едно врéме Исýс Ристóс порасналъ, фанáл да óде по зéмьата и да ýче човéците, какó да óдат по Божиі пáт. Гьáволо, видувáіки, оти сѝте човéци ке се покáіат и ке се спáсат, а па нéго ке го забрáват, улегáл у сѣрцето на човéците и ги учѝл да не слýшат, што ги ýче Исýс Ристос. На Исýса Ристá помагáле му тогáі дванáісе човéка; викáле ги апóстоли. Едни чефýти надуáни бидéіки од гьáволо, намислѝле да учѝнат, да го снéма Ристá. На éдин апóстол,—викáле го Іýда,—улегáл му гьáволо у сѣрцето, и ошéл при душмáните Рѝстови, та им го продáл за кóлку пáри сакáл. Продавáіки го, чефýтите го фанáле, судѝле го и го осудѝле да се рáспне на крѣс. По ýмо чефýтски, Исýс Ристóс бидéіки лóш човéк, требáло да го рáспнат и на лóшо дѣрво; и таквоа дѣрво тражѝле, амá не могле́ да нáідат. Един стáр чефýтин нéкако помнáл бил óште дѣрвото, — што лежáло у гьóло, и им рéкал: «етé едно дѣрво! от тóа дърво по лóшо дéка ке нáідете»! Душмáните Ристóви веднáга се грабнáле за дѣрвото.

*

направиле крѣс и натоварйле го на Ису́са Риста да го но́се. Одо́што Ису́с Ристо́с би́л но́гу измаче́н от чуфу́тите, ко́а носе́л крѣсто на ра́мото си, дошéл му те́жок, та се испотил. На па́то една чефу́тка мо́ма, ко́а виде́ла Ристá но́гу испоте́н, изжали́ла го и му фърли́ла една кѣрпа да си обри́ше ли́цето от по́то. Ису́с Ристо́с се обришáл сос кѣрпата и пá і іа повърнал. Мо́мата, ко́а разгърна́ла кѣрпата, што́ да ви́де! на кѣрпата исписáно це́лото ли́це Ристо́во, и она веднáга поверуáла у Ису́са Ристá. Отве́ле Ису́са Ристá на ме́стото, дека ке го распна́ле, исправи́ле крѣсто и го распна́ле. Би́ле азардиса́ни пе́т кли́нци, да го зако́ват за крѣсто. Закова́ле му по един кли́нец на ра́пите и по един на но́зите, а един сака́ле да му зако́ват на ґопо́ко. От апо́столите един, што би́л та́мо до крѣсто, скри́л кли́нецо; ама да не го устра́жат и на́ідат у не́го, гатна́л го, та му застана́л у гъркла́но; от то́а не́коі чове́ци се́га имат издаде́ни гъркльа́ни.

От распнува́ньето и умира́ньето Ристо́во изминáло се но́гу годи́ни, и станáло рисіáнско. Пѣрвата рисіáнска пари́ца викáле іа Еле́на. Текнáло і да потра́же Ристо́вио крѣст и ошлá да го траже на Бо́жи гро́п. Нашла го крѣсто, дáла го да го изде́льат и го наре́кла че́сен кръс. От тогаі ду́ри до сега останáло аде́т, да се отделку́а по мáлку от крѣсто и дельанките да се ту́рат у во́сок и од ни́ да се прáват крѣстенца. Отсече́ното парче се вика чесно дѣрфце, и кажу́ат, ако се ту́ре у ле́п, могáл да стаса ле́бо бес квасе́ц: ако го но́се чове́к, куршу́м не́ го факьа. Нáі арно би́ло че́сното дѣрво да го укра́де чове́к, и то́гаі у ку́кьата немáло да има сиромаши́іа. Ете од дека е и изле́гол че́снио крѣс. Такá са ми іа кажáле овáіа прикáзка, такá, ви іа и іас кажу́ам.

Щитъ.

50.

Зацърни́іа те, девóіко!
Што ти церни́ло на глáва,
Тоі ти е ку́кьа на глáва;
Што ти е синджи́р на ши́іа.

Тоі ти е све́кър свекърва:
Што белези́кьи на ра́це,
Тоі ти е де́те на ру́ка.

Не ли те е жáлба, девóіко:
За ру́си ко́си църве́ни,
За девоіáчко ходе́ньe,
За девóіачко смее́ньe,

За девóіачко носе́ньe?
Не ли те жáлба, девóіко:
Мáіка ти плáка, ти трáеш,
Тáтко ти плáка, ти трáеш?

Голу́б ми гу́ка осóіа,
А девóіка му говóре:
«Гу́каі ми, гу́каі, голу́бе,
И іа съм тáкóі гукáла,

Къдá съм би́ла при мáіка,
Доде́к съм би́ла при тáтка:
Съг са ме млáда отдáле,
Та са ме на зло наве́ле.

Не ли те е жа́лба, девоiко:
За девоiа́чко плете́нье,
За девоiа́чко носе́нье,
За девоiа́чко оде́нье,
За девоiа́чко кре́хко смее́нье?
Ма́iка ти пла́ка, ти тра́еш,
Та́тко ти пла́ка, ти тра́еш.

Рани́ла мо́ма славе́iа,
Доде́к е би́ла девоiка,
Шаре́н го ко́вчаг чува́ла,
При те́нки да́ри лега́ло.
Къд се е мла́до отда́ло,
Тъг е сла́веiа прода́ло,
Сла́веi се ми́лно мо́леше!
Не ме прода́ваi, девоiко,
И ме́не во́ди със те́бе,
Iа кье те ра́но разбу́гьам,
Ти кье се ра́но успи́ваш:
Ста́ни ми, ста́ни де́воiко!
Свекървата е стана́ла,
Си́лен е о́гин накла́ла,
Жу́ти е све́кьи сука́ла,
Све́та е църква оти́шла.

Тера́ла мо́ма еле́на,
Утера́ла го у Ду́нав.
Викна́ девоiка да пла́ка:
Тужи́це Бо́же до Бо́га,
Не́мам ли ни́где ни́кого,
От та́ткова ми родни́на.
Дочу гу та́тко ву доiде́,
Постоiа́ от краi, погледа́,
Сороні́ сълзи, па бега́.
Дочу гу ма́iка ву доiде́,
Постоiа́ от краi, погледа́,
Сороні́ сълзи, па бега́.
Запли́ва еле́н препли́ва,
Запли́ва мо́ма не мога́.
Дочу́ гу мо́мче, па доiде́,
Постоiа́ от краi, погледа́,
Па си улегна́ у Ду́наф,
Та си извади́ мо́мата,
Па гу отведе́ у до́ма
И си гово́ре на ма́iка:
Ма́ле ле, ма́ле, маiчи́це,
На те́бе мале отме́на.
На те́бе ку́кьа мете́на,
На ме́не бе́ла промена.

Девоiко, девоiко,
Девоiкьини дво́ри,
Мъгла попадна́ла,
Ро́са зароси́ло.
Девоiкьина ма́iка.
У двор, низ двор о́де,
Дро́бни сълзи ро́не,
Ру́си ко́си ску́бе,
И на Бо́га ви́ка:
«Бо́же, ми́ли. Боже,
Што си ме милу́вал,
Тоi си ме дару́вал,
Една́ ми́ла кье́рка:
Дру́гому гу дадо́
И без нум остана́!»
Девоiко, девоiко.
Iуна́кови дво́ри,
Слънце огреiа́ло,
Iуна́кова ма́iка,
У двор низ двор о́де,
И се кре́хко сме́е,
И на Бо́га ви́ка:
«Бо́же, ми́ли Бо́же,
Што си ме милу́вал,
Тоi си ме дару́вал:
Една́ ми́ла си́на,
Една́ ми́ла сна́а.

Добре́ до́шле кьи́тени сва́тове,
Добре́ до́шъл и старе́іку,
Добре́ до́шле два мла́да деве́ра,
Добре до́шъл мла́ди младоже́ньа,
Овде́і не са девоі́кьини дво́ри,
Ви́е сте си дру́мье погреши́ле.
Но што кье ме ми́ла кума по́зна.
— На ку́ма са чо́и неносе́ни,
На старе́іко чи́зми некова́ни.
На де́веро коньо неіа́ана.

Да́ваі, надда́ваі, де́вере,
Да си отку́пеш сна́ата:
Осум-сто́тини на вра́та.
Не ли не си ка́дър, де́вере
Да си отку́пеш сна́ата,
До́ма би си седе́л, де́вере,
Ко́ша би си бъркал, де́вере.
Де́па би си рани́л, де́вере.
Прода́і си фе́со от гла́ва,
Да си отку́пеш сна́ата.

Тражи си сна́а, де́вере!
Отфе́рльаі ве́нци, девоі́ко!
Ту́гьи са ве́нци, девоі́ко.
Отфърльаі пре́вье, девоі́ко!
Излъжа́а те, девоі́ко,
За ту́гьи пре́вье де́верски.

Девоі́ка си бра́кьа братиму́е,
Сво́и си бра́кьа оста́вльа,
Ту́гьи си бра́кьа прифа́кьа.

Полъка ме ми́ли бра́кьа во́ди!
Да́ли гърми, ил се зе́мьа тре́се,
Дал аджи́іа на аджилък и́де,
Ил спаи́іа на спаилък и́де?
— Ни ми гърми, ни се зе́мьа тре́се
Ни аджи́іа на аджилък и́де,
Ни спаи́іа на спаилък и́де,
Ле́па Іа́на пред све́кра иска́ча.

Мори́ Іа́но, мори́ полове́рко,
Іа како́ се сно́шти зари́чаше:
Не иска́чам пред ту́гьи тугьи́нци,
Іа не ви́кам ту́гьи та́тко, та́те,
Іа не ви́кам ту́гьи бра́кьа, бра́те,
А ка́мо ли ру́ка да цели́вам.

Гле́даі, во́іно, гле́даі, согле́даі!
Да не ре́чеш, во́іно, до по́сле:
Тъмни́на бе́ше, не видо́,
Мнози́на бе́а, не позна́.

Пока́раі си, ку́ме, сва́товете,
Да не гле́дав, ку́ме, го́ре-до́ле.
Го́ре-до́ле по мла́да неве́ста,
Неве́ста е іа́ко срамежли́ва.

Девóіка се със тáтко проштéвльа:
Прóсти, тáте, прóсти, мили тáте,
Мнóго съм ти, тáтко, додеіáло,
Свѝлно рýво, тáте, кроеéікьим.
Девóіка се със мáіка проштéвльа:
Прóсти, мáікье, прóсти, мѝла мáікье,
Мнóго съм ти, мáіке, додеіáла,
Тéжки дáри, мáікье, правеéікьим!
Девóіка се със брáкьа проштéвльа...
Девóіка се със сéстри проштéвльа ..

Полъка ме, мѝли брáте, вóди:
Двóри са ми, брáте, каменѝти.
Каменѝти, брáте, каловѝти;
Прéвье са ми, брáте, шилкóсани,
Шилкóсани, брáте, ненóсени.

Морѝ обърквьаі се, девóіко,
На-лéво, на-дéсно:
На дéсно ти са роднѝна,
На лéво ти са другáчки!
Морѝ зарýчаі си, девóіко,
На твóи вéрни другáчки:
Къдá кье ѝдев на чéшма,
И твóи стóмни да нóсев,
Мáіку ти жал да не гу е;
Къдá кьев двóри да мéтев,
И твóи двóри да мéтев,
Мáіку ти жал да не гу е!
Сбóгом, със здрáвье, девóіко!

Брѝче ми се Ѝво младожéньа,
Брѝчев ми го дéвет ми бербéра;
Свѝте дéвет брѝчове строшѝле.
Десéтніо глáва му пресéче.

Вѝла мóма три зелéна вéнца.
Едън вѝла от ран бел босѝльак,
Другьо вѝла от жут бел карáнфил,
Трекьо вѝла от бéла ченѝца.
Тъі што вѝла от ран бел босѝльак,
Нéго го е по сéло фърльáла,
Да е сéло здрáво и весéло.
Тъі што вѝла от бéла ченѝца,
Нéго го е по пóле фърльáла
Да е пóле іáко берикéтно
Трéки га е на глáва носѝла.

Дотечé рéка златéна,
Донесé цвéкье свáкакво.
А девóіка га сбѝраше,
Мáіка га скýти фърльаше.
Мáікье га низ скут исфърльа:
Ни цвéкье мое, ни кьéрка.
А девóіка га сбираше,
Тáтко ву у скýти фърльаше.
Тáтко га низ скут исфърльа:
Ни цвéкье мое, ни кьéрка.

Сбо́гом, сбо́гом, кьи́тени сва́тове!
Сбо́гом, сбо́гом, ку́ме и старе́іку!
Сбо́гом, сбо́гом, мла́ди младоже́ньа!
Сбо́гом, сбо́гом, два мла́да деве́ра!
По́ скоро ни сна́а доведе́те!

Добре́ до́шле, кьи́тени сва́тове!
Добре́ до́шъл, ку́му и ста́реіку!
Добре́ до́шле два мла́да деве́ра!

Іа иско́чи іуна́кова ма́іко,
Та погле́дни до́ле преко́ по́ле.
Да си ви́деш, какво́ добро́ и́де:
Добро́ и́де, ош по-добро́ во́де,
Соко́л иде—іареби́ца во́де,
Голу́б иде—голуби́ца во́де,
Ме́сец иде—а дзве́зда гу не́ма.
А де́ка е дзве́зда остана́ла?
— Остана́ла у върли лива́ди,
Да набе́ре тра́ва детели́на,
Да нара́не ку́мовите ко́ньe.

Е́ла, е́ла, гра́бено девоі́ко!
От де́ка те, мори́, украдо́а,
Да́ли, мо́ме, дво́ри метеі́кьи,
Или, мо́ме, во́да носеі́кьи,
Или, мо́ме, ба́шча вадеі́кьи?
— Укра́ле гу от но́іната ма́ікьа,
Укра́ле гу от но́іниіа та́тко,
Укра́ле гу от де́ветте бра́кьа.

Кратово.

51.

Кни́га пи́шит ца́ра Мура́т Бега,
Му іа пра́кьат Іа́нкулу во́івода
И во кни́га пи́смо напи́шано:
— Еі Іа́нкула, мои побра́тиме,
Как и́мафме браство побратимство,
Ти да зе́меш твое мошко́ дете,
И да зе́меш у́бава не́веста,
Да ми до́еш у́ мене на́ гости.
Кни́га гле́дат Іа́нкула во́івода,
Книга гле́дат по́д мустак се сме́ет.
Го до́гледа Іанку́лица мла́да
И си пра́шат Іа́нкула во́івода:
— А Іанкула, мо́и госпо́дине,
По ми гле́даш та́іа бела́ книга,
Книга гле́даш, по́д мустак се сме́ш.
— Так ми Бо́га, Іанку́лице мла́да,
Нел ме пра́шаш, пра́во кьа ти ка́жа:
Книга пра́тил Ца́ра Мура́т Бега.
А во кни́га пи́смо напи́шано:
Побра́тиме, Іанкула во́іводо,
Ка́к сме и́мале браство побра́тимство,
Да си зе́меш твое мошко́ дете,
Да си зе́меш у́бава не́веста.
И да до́еш у мене на́ гости.
Гово́реше Іанку́лица мла́да:
— Лі ти те́бе, мои госпо́дине.
Послу́шаі ме, шо кьа ти се мо́ла:
Чуму́ ти е ту́рско побра́тимство?
Гово́реше Іа́нкула во́івода:
— Ста́ни, ста́ни, мла́да Іанку́лице,
Проме́ни се како шо си до́шла,
И про́мени на́ше мошко́ дете,
И у́меси две бели по́гачи,
И на́точи две здра́вици ви́но,
И по́дседлаі до два бързи́ коньи,
Кьа о́диме у ца́ра на́ гости.

Тóга стáна Іанкýлица млада,
Си ýмеси две бели пóгачи,
И нáточи две здрáвици вúно,
И пóдседла до два бързú коньи,
Си прóмени свое мошкó дéте.
Се прóмени млада Іанкýлица,
Се прóмени, како шо ми дóшла,
Се кáчие на бързитé коньи,
Кинúсае по бели дрýмови,
Да си óдит у цáра нá гости;
Пошчо бéіа сúлни бързú коньи,
От дрýмови мóгли се крéвае.
И зáгледа цáра Мурáт Бега,
И зáгледа ушче от дáлеку,
Коде úдет Іанкула вóівода.
Говóреше цáра Мурáт Бега:
— Еі рáнило, еі ситно рáнило,
Нел слéзите дóму в рамнú двори,
Ýбаво да пóрти отвóрите,
Пречéкаіте Іáнкула вóівода;
Ко кьа влéзет во рамнитé порти
Іако да и пóрти затвóрите,
Навáлите двá сúлни óгнови,
Испéчите Іанкýлово дéте.
И зéмите вáши острú сабьи,
Фатúте го Іáнкулá вóівода,
Пресéчите нóзи до кóлена,
Пресéчите роци до рáмена.
Извъртите óбе прънú очи,
Фърлúте го во тéмни зóндани,
Да го іáдет вéда гушчéрина:
Донéсите млáда Іанкýлица,
Качúте іа в шáрена óдаіа,
Е дóстоіна царица да бúдет.
Послýшало сúтното рáнило,
Ми слéгоіе дóлу в рамнú двори,
Убáво и пóрти отвóрие,
Пречéкаіе Іáнкула вóівода.
Кога влéзе Іáнкула вóівода,
Іако мú и пóрти затвóрие,
Навáлиіе двá силни óгневи,
Испéкоіе дéте Іанкýлово.
Ми фáтиіе Іáнкула вóівода.
Извáдие свóи острú сабьи,
Пресéкоіе нóзи до кóлена,
Пресéкоіе рóци до рáмена,
Извръ́теіе óбе прънú очи,
Го фръ́лие во тéмни зóндани,
Да го іáдет вéда гушчéрина.
Іа зéдое Іанкýлица млада,
Іа кáчие гóре на дúвани,
Іа однéсое в шáрена одаіа,
На цáр Мýрат цáрица да бúдет.
Постóіала, шо ми постóіала,
Постóіала три гóдини врéме,
Дур стúгнала едно мóшко дете.
Цáр Мýрат си нúгде не úзлегол,
Невéрувал млáда Іанкýлица,
Да óставит сáма у пáлати.
Кога стúгна тéіа мошкó дéте,
Цáр Мýрат се мнóгу извéрува,
Тога стáна пáра Мýрат Бега,
Как úмаше кьýди и áдети,
Тоі си зéде свóіа тебáбиіа,
Си óтиде гóре во плáнина.
Си óтиде гóре лóвчок да си лóвит.
Тога стáна Іанкýлица млáда,
Си óтиде во темни зóндани,
И си вúкат шо ми глáс іа дъ́ржит:
— А Іанкула, мóи господине,
Дáл си жúво, или си ýмрено?
Прогóвори Іáнкула вóівода:
— Аі ти тéбе Іанкýлице млáда,
Іанкулице, мóе вернó лубé,
Іа су жúво и ýшче пó здраво,
Не м úзеде вéда гушчéрина;
Дáл ми Гóспот сóфра господáрска,
Дáл ми Гóспот и рóци и нóзи,
И мóите óбе прънú очи,
Ал нéможа нúкак да úзлеза.
Прогóвори Іанкýлица млáда:
— А Іáнкула, мóи господине,
Іа кьа зéма клýчи од зóндани,
Да óтклуча врáти од зóндани,
Да си óдиш дóма на двóрови,
Пак да дóеш и мене да зéмеш.

Тога зе́де клу́чи од зо́ндани,
И о́твори вра́ти од зо́ндани,
Го и́спрати Іа́нкула во́івода,
Го и́спрати до́ма да си о́дит.
Кога трѣ́гна, Іа́нкула Во́івода,
Кога трѣ́гна до́ма да си о́дит,
Іа́нкула се на по́т размисли́ло,
Сам на́ себе теіа си ве́лило:
— Фа́ла Бо́гу, фа́ла еди́него,
Да си о́да до́ма на дво́рови,
Іа си не́ма ни́где и ни́кого;
Іа си и́ма едно мило́ мну́че,
Мило мну́че Се́кула Де́тенце,
Іа кьа по́іда у него на́ гости.
Си о́тиде Іа́нкула во́івода,
Си о́тиде на ви́тите по́рти,
Клу́кум клу́кат и на́ име ви́кат.
— Отво́ри ми, Се́кула Де́тенце.
Не и́злезе Се́кула Де́тенце,
Ток и́злезе Секу́лица мла́да.
Кога го ви́де на ви́тите по́рти,
Од стра́ови на́зад се вра́тила.
И го́ворит Се́кулу Де́тенце:
— Аі Се́кула, мо́и го́сподине,
На по́рти до́шла не́зноіна де́лиіа.
Руса ко́са дури до по́іаси,
А пак но́кти как о́стри срѣ́пови.
На Се́кула на ча́с му те́кнало.
Прого́вори Секу́лице мла́да:
— Аі ти те́бе, Секу́лице мла́да,
Теіа не́ е не́зноіна де́лиіа,
Таку ми́ е мо́и мили ву́іко,
Шо го не́мат то́кмо три го́дини.
Кога и́злезе Се́кула Де́тенце,
Си о́твори свои вити́ порти,
И си ви́ди свои мили ву́іко,
Мили ву́іко Іа́нкула во́івода.
Кога ми́ се оба прегрѣ́нае,
Една ре́ка сѣ́лзи ми по́тече.
Си го фа́ти за десната́ рока,
Си го ка́чи го́ро на ди́вани,
И си ви́кна два́ млади бе́рбери:
Еден бе́рбер ко́си да му бри́чит,
Други бе́рбер но́кти да му се́чет.
Го про́мени в ру́во нено́сено,
Му о́блече от па́нзир до́лама.
Гово́реше Секу́ла Де́тенце:
— Аі ти те́бе, мо́и мили ву́іко,
Ал кьа о́диме ву́ньа да зе́меме.
Мила ву́ньа Іанку́лица мла́да?
Тога ре́че Іа́нкула во́івода:
— Так ми Бо́га. моé мило́ мнуче.
Сега та́мо о́ба кьа о́диме,
Да си зе́мем тво́іа мила́ ву́ньа,
Тво́іа ву́ньа. мо́е първо́ лубе.
Си іафнае до два бръзи́ конье,
Си зе́дое два сиви со́коли,
Кини́сае по бе́ли дру́мови,
Задѝгае мо́гли и пра́ови;
Шо кре́вае до два бръзи́ конье.
Од да́леку ро́са заро́сила.
И за́гледа ца́ра Мура́т Бега,
И за́гледа уште од да́леку,
И пра́шаше Іанку́лица млада:
— Еі ца́рице, Іанку́лице мла́да,
Дали и́маш го́лема ро́днина.
Шо ми и́дет го́лема по́тера.
Гово́реше мла́да Іанку́лица.
— Так ми Бо́га, ца́ре Мура́т Бегу.
Іа си не́мам ни́каква ро́днина,
Іа си не́мам ни́где и ни́кого.
Іа си и́маф е́дно първо лу́бе,
Първо́ лу́бе Іа́нкула во́івода
И него го с пре́вара у́бифте.
Го фрѣ́лифте во те́мни зо́ндани
Да го іа́дет ве́да гушче́рина.
Тога ста́на ца́ра Му́рат Бега,
И го́вори на си́тно ра́нило:
— Еі ра́нило, еі си́тно ра́нило,
Нел сле́зите до́му в рамни́ дво́ри,
Іако по́рти да и затво́рите,
Зашчо и́дет го́лема по́тера.
Да не ста́нет го́лема дра́вала.
Тога слезе си́тното ра́нило,
Послу́шае ца́ра Мура́т Бега,
Іако ми́ і по́рти затво́рило.

Пристѝгнае Іáнкула и Сéкула,
Пристѝгнае на вѝтите порти;
Пусти пóрти сѝте затвóрени,
Клýкум клýкат и нá име викáт.
— Отвóри ни, цáре Мурáт Бегу.
А цар пóрти іáко затвóрило,
Немат пóрти коі да и óтворит,
Тога мѝ се двáта разлýтиле,
Извáдие два сиви сóколи,
И клáдое на дéсни кóлена;
Кога пѝснае двá сиви сóкола,
Сами ми се пóрти отвóрие,
Во срет двóри пóрти отéрае.
Си влéгое два добри іунака,
Си влéгое во рáмни двóрови,
Извáдие саби димѝскиі.
Посéкое сѝтното рáнило;
Се кáчие гóре на дѝвани;
Го фáнае цáра Мурáт Бега
И цáрица млáда Іанкýлица,
И нéзино мѝло мошкó дéте,
И слéгое долу в рамнѝ двори.
Го фáтие цáра Мурáт Бега,
Му прéсекле рóци до рáмена.
Говóреше Сéкула Дéтенце:
— Лі ти тéбе, мóіа милá вуньу,
Дали сáкаш, дéте да го чýваш,
Или него да го испéчеме.
Говóреше Іанкýлица млáда:
— Лі ти тéбе, мóе милó мнуче,
Іа óтгореф от мóсто чедо,
Да от тéіа кýче закучано!
Как сáкате, тáке правѝте му.
Тога стáна Сéкула Дéтенце,
Си зáвали двá силни óгневи,
Си го клáде дéте да се пéчет
И гóори цáру Мурáт Бегу:
— Лі ти тéбе, цáре Мурáт Бегу,
Зате тéбе óчи ти óставиф,
Да си глéдаш твое мошкó дете,
Како тéіа на огон се пéчет.
Кога дéте на огон ѝспекле,
Си фáтие цáра Мурáт Бегá,
Му извѣртое óбе црънѝ очи,
Го фрѣлие во тéмни зóндани,
Да го іáдет вéда гушчéрина.
И зашчо бѝл цáра Мурáт Бега
Зашчо е бѝл рѝсьански дýшманин
И е гýбил лýгье на прáвина,
Во éднуш го вéда раскѝнала.
Тога стáна Іáнкула и Сéкула,
Се кáчие гóре на дѝвани,
Си сóбрае стóка и бóгаство,
Си зéдое Іанкýлицá млáда,
Си пóідое дóма на двóрови,
Повѝкае гóсти приіáтели,
Іале, пѝле и се весéлиле,
Іалé, пѝле тóкмо две нéдели.

Галичник.

52.

Едно врéме на нéкоі цар се разболѝла жéна му и, кóа дóшла на умирáіне, казáла на мѣжо си: «нóгу ти се мóльам, цáре, кóа ке ýмрам да глéдаш да си избéриш жена кáо мéне да омьáсва!» Заминѣло, или нé, мáлу време и царицата умѝра. Тóга цáро заповéдал да пáлат нéкоіа прилѝка на пó напрéжната: и как нé нашле друга от кéрка му тоі намѝслил да се ужéне за керка си, затóа, и а повѝкал да му, кáже áма тáа му отрéкла и ногу се нальýтила на нéго. Царо сéкак се мѣчил да а кандѝса да го зéме, áма та не се придáвала и наі сéтне намислѝла да избéга нéкаде. Цáревата керка се облéкла во прóсти и раскѝнати алѝшта (дрѣхи) и отѝшла по краі мóрето дéка нáшла éдна лáігьа вързáна за éден кол:

та отвързáла лáігьата, влéгла унѣтре и а пýшта да плýва по мóрето, дека ке а нóсат ветрóвите. Тогáва бýрите потерáле лáігьата онáкаі —вáкаі и цáревата керка видéла, óти силните бýри ке а удáват со сé лáігьа и немáло шо да прáве, фатúла да се мóле на Бóга, за да а избáве от бýрите. За голéмо чýдо ветрóвите позапрéле и бурата се намалúла. Тогáа мóмата се исправúла и разгледáла на гóре на дóлу да вúде нéшто, познáла, óти се наóжда до крáіа на мóрето, дека имáло и една колúба; та се разгледáла óколу колúбата данке вúде нéкоіа жúва дýша и вúшла éден стáрец да извúка с вúсок глас по нéго. Стáрецо чул женски глас во лáігьата, приблúзал се кáі мóрето и вúшал жена; тогáа момата извикáла с висок глас: «Дéда! тáтко да ми си, мóльам ти се, дéдо, пýшти ми една фортóма да се зафáта за нéіа, за да ме истéгниш отъ мóрето!» Стáрецо нóгу се нажáлал за момата и а извáдил на брéго в колибата при нéговата бабúчка; таа го попитáла: «Дéка си нáшол тóа момúче, стáрче?» Дéдото расправил на бáбата си как а спáсил от вóдата и а истéглил с фортóма, а бáбата казала: «Е, старче, каквá добрúна си напрáвил, пóвеке от манáстир да загрáдиш!» Сéтне бáбата распитáла момичката: «От дека, си мáре синко? Как си попаднáла ву мóрето?» Мóмата заплакáла и отговорúла: «Е, мари мáіку, шо да ти кáжам? Не знам дéка се нахóждам, та да ти кажам от дека сум! А па как сум попаднáла во мóрето, éден Госпо ми знáе и іас ке му се мóльам тоі да ми зачýва жúвотта!» Бáбата разказáла на мóмата държáвата и грáдо дéка бúла наблизáла и та нóгу се зачудúла, как тóуку далéку да излéзе. Тогаі помолúла бáбата да приживéе при ни, па сетне да му покáжат пътó, за да си óде с нéкоі дóбар чóвек. Бáбата зарадвáла мóмата и му казáла: «Синко, бúди спокóіна и за нúшто да не бéриш гáіле! Ти мóжиш да сéдиш тýка до кóа сáкаш и сéтне дéда ти ке те занéсе во грáдо, дека си родéна: тóі знáе со пéда съ тóіа мемлекéт». Момата отговорúла: «Дил ми тáка, áрно маіку, áма іáс сéга сум нóгу уморéна и трéба да си почúна тука ньéколку дни, заштó не мóжам да óдам бѣрзо». Бáбата казала на мóмата»: за нúшто да не бéреш гáіле, сúнку, тýлка да сéдиш до кóга сáкаш и ке іáдиме шо дал Гóспод; нúіа си úмаме овчúчки со стáрьо кóа ке úмриме сé шо úмаше твóе нéка бúде и нóгу убáво ке ти бúде, áко устáниш тýка да ни се нáідиш за стáрос». На тóа мóмата отговорúла: «іáска познáвам добрúната ви, áма сум израстúла во столнúната, затóа ми е нóгу мѣчно да устáна у гóрата; на мéне ми е мúло да сум ваше чéдо и убáво ке напрáвите, áко дóідите со мéне во грáдо да жúвите».

Мóмата кóуку и да фалúла грáдскиіо жúвот, па не можúла да накáра бáбата да стáне грагьáнка; та му казвáла: «Синку, іас сум живúла во тóіа пуштинáк цéли сто и двáісе годúни: іас сум учéна óкулу мéне да úмам сурúіа óвци, затóа не мóжем ни éден сáат да присéдам во тúіа смърдéви, шо съ по тамóшните сокáциа, пък дéдо ти пóвике от сто и пéдесет годúни сé во гóра и по мéгьу стóка е жúвил». Мóмата, ка не

сака́ла да уста́не да жи́ве во го́рата при два́та ста́рци, тога́а ба́бата каза́ла: «Си́нку, наисти́на, ко́і де́ка е ро́ден та́мо му е ми́ло и да жи́ве, зато́а іас ке помо́льам ста́рецо да те отве́де до до́ма ви! «Ста́рецо си до́шъл и ба́бата му казала: «Ста́рче, іас помо́ли наіде́ното ти момиче да уста́не ту́ка за наше чедо, то́ се упла́ква, о́ти би́ло уче́но у град да живе а ту́ка да устане му би́ло мѣ́чно и тежко; пък да о́диме ние со него во град да ли ке мо́жиме да поми́ниме со а́вата? «Де́дото оттово́рил: «Ах, ба́бо, за̀ нас не е та́мо, зашто́ ни́е ке у́мриме без вре́ме; зато́а іас ке отне́сам момичето до до́ма му, ако не канди́сва да уста́не при нас». Де́дото пови́кал мо́мата по не́го и, ка оти́шъл до столнината бли́зу, распра́вил за пѣ́то и се вѣ́рнал на́зад. Мо́мата, коа стигнѣ́ла во гра́до, оди́ла на го́ре на до́лу, а льугѣ́то се соби́рале о́колу неіа да іа пу́лет, зашо́ та́а се вижда́ла, ка́о да е от друг талека́т. Ду́ри и на ца́ро му се поиска́ло да ви́де но́вата гости́нка и, коа му іа доне́сле при не́го, тоі се зачу́дил и фа́тил да іа распи́тва от де́ка до́шла и от ко́а държа́ва е. Та му расправи́ла и царо по́знал, о́ти та́іа мо́ма не е проста, ами уче́на и от не́коі прочу́ен род; зато́а то́і заповѣ́дал да іа зе́ват во ца́ревите дворо́ви. Ца́ро прие́л мо́мата да жи́ве во пала́то као слуги́на—измикьарка. Коа у́мрил то́і, се́днал на престо́ло син му. Мла́диіо цар го молиле со ца́рцки ке́рки да се уже́не, а́ма то́і не са́кал и казал на маіка, си о́ти ке се уже́не за слуги́ната, чужди́нка; тогаі маіка му каза́ла: «Си́нку, ти цар биде́іки не ти прили́ча да зе́ваш за жена слуги́ната си: ко́і ке чуе как ке каже?» Ца́ро казал: «коі са́ка не́ка се сме́е, іас дру́га мо́ма не сакам.» Маіка му ка ви́шла си́на си до ко́уку се вдал за слуги́ната си, му казала: «Си́нку, дил ми не ме слушаш, шо ти казвам. іас ке бе́гам от тука, барем да не слу́шам льудските подсми́вки и да не гле́дам слуги́нка да е цари́ца!» Наисти́на, побегна́ла маіка му, а царо напра́вил сва́дбата си. Мина́ло си ма́лу време и царо отишъ́л на во́іна и ка се заба́вил та́му, писал на цари́цата — жена си, ко́а ке ро́де да му пи́ше на ца́ру какво́ доби́ла. Царицата близни́ла две: е́дно мѣ́шко и е́дно же́нско. То́гаі прати́ле пи́смо на ца́ру по е́ден чо́век да му го зане́се; пък маіка му на царо пизмела царицата и казала на дво́рцкио воіво́да да изго́ре две́те близначи́іна за́едно с маіка му. Царицата, ка се научи́ла какво кро́іат за не́іа, фа́тила да се мо́ле: «Бо́же ми́ли! спро́стри рѣ́ката ти на́д ти́іа дво́чки искри́ци да не изго́рат во о́гано от враго́вите на та́тко му (им)! Да́і му, Боже смили́телен, ра́зум да уста́ват на бел свет да пожи́ват ти́іа безгре́шни души́чки, а ме́не нека ме ва́рат во ка́тран, а́ко сум стори́ла не́што!» Коа младата царица се моли́ла на Бога и роне́ла кърва́ви со́лзи, до́шла при не́іа ца́ревата се́стра и му каза́ла: «Ми́ла мо́іа сна́(х)о, не се пла́ши! Не́ма да изго́риш ни ти, ни де́цата: іас сум на́шла е́ден чо́век но́гу марифетчи́іа и ке му скѣ́по запла́там, то́і да напра́ве такво ме́сто под огни́штето, шо сам то́і да се фѣ́рле во о́гано и посред пла́мците да зами́не, та да па́дне во е́дна приготве́на отдо́лу іа́ма пѣ́лна со во́да и огано да си го́ре, пък ни́какви вре́да

да не направе, а пък за дѐцата и тѐбе да откѝниме, ке направиме сурáти на вáша прилѝка и ке и устáвиме во твóіата удáіа, áма ти со дѐцата си да бѐгаш дека ке те óчите вóдат! «Царицата свестѝла се от стрáо, облѐкла се во ѐдни прóсти алѝшта, зѐва си и двѐте малѐчки дечѝина, па фáшта пустѝни, по планѝните. Тóгаі во неіната удáіа влѐгъл óноі ѝтриіо чóвек, шо се фѣрлил во огано на мѐстото на жѐната. Тоі си ѝмал направѐно облѐкло за да може да трѣе во огано до полувѝна сáат и да исчýва снáгата му от изгорвáіне. Во тóа време дошъл паредвóрцкио воівóда со караýл и óште нóгу льуігье царцки, за да зѐват царицата и да іа изгóрат. Тѝіа, кóа дóшле до удáіата на царицата, за да іа изгóрат, онáі чóвек шо се нафáтил да откѝне царицата от изгорвáінето, извѝкал со припрáвен глас на жѐнски: «закълнýвам ви се, брáікьа да ми бѝдите за дýша и Бóга, нѝкоі да не се приблѝже дó мѐне, а сáлде приіатѐлката ми—сѐстра му на царо да дóіде блѝзу до мене да ме подкрѐпе и да ме фѣрле во огано, пък вѝе ке глѐдате от далѐку.» Тóгаі съти кандисáле на лафóвите му и повикáле сестра му на царо да оде при царицата, за да носе ѐдното детѐнце до огано и да іа крепе, гьо, от ýплах да не пáдне. Сестра му на царо и царицата—прилѝчнио на нѐіа човек—се испроштавáле и си зѐле по ѐдно от приправѐните деца и се приближиле до óгано. Тóгаі цáровата сестра помолила нарóдо да си разотѝдат, за да не гледат бáрем коа ке горат тиіа безгрѐшни душѝчки. Льýігьата съти си разотѝцле по дома и тогáі излѐгал от огано ѝтрио човек, па надáрен со богáсво си отѝшъл дома. Сѐтне пáрцките първѐнци пратѝле писмо на цару, óти по заповѐдта на маіка му изгорѝле царицата со сѐ двете деца, шо ублизнѝла. Царо, коа чул тоі лош áбер, се разльýтил ногу и заповѐдал да го държат затвóрен тоі човек, шо му нóсил пѝсмото, дýри да се завѣрне от вóіската. Царцката повѐльа се сторѝла као шо казал царо и, коа се свѣршил бóіо, направѝле мир и си разотѝшле вóіските по царствата. Тóга царо се завѣрнъл во дворóвите си и повѝкал го човеко да го испѝта: коі му дал писмото, отдека замѝнал, кóа отѝвал при царо и кóа се върнъл от тáму. Чóвеко, шо носил писмото му, исказал за сѐ као шо станѣло; тоі казал: Честѝти цару, на тѐбе лѣга не бѝдва, іас коа търгнъ(х) до дóіда при тебе, на пѣто ме пречѐка една богáта жена и ме опѝта дека отивам, іас му (ѝ) разказа óти óдам да му занѐсам на царо писмо, зашó царицата близнѝ две: ѐдно дѐте и ѐдно чýпе. Тóгаі тáіа богатата жена ме почѐсти со едно вѝно и іас се упіáни(х) та лѐгнъ(х) да си преспѝіъ, а пóіасо и съти плáчки, шо бѐіа на мене и слѐхо и (г)и расфѣрли(х); сетне, коа станъ(х) от спáінето, богатата жена ми дáди нóгу дарóви и ми зарѣча, коа ке се върнам нáзад, да óдам па при нѐіа и іáска направáви, као шо ми каза жената». Таіа богата жена бѝла маіка му цару, шо избѐга от нѐго, зашó не сакáше да се ужѐне царо за една слугѝнка—измикьáрка—и сѐга, коа помѝнъл по тáму чóвеко со писмото, тáа го упиіанѝла, зѐла му писмото, утворѝла го и написáла дрýго писмо: ка писала на место деца

родила царицата две кучéнца! éдно мъшко, éдно женско. Царо, коа пéіал писмото, зачудил се и му писал за отговор на голéмците си, да и чýват и царицата, и двете родéни дури да се върне тоі от боіо. Човеко, шо носил писмото па се върнал при богатата жена—маіка му на царо, а та пак го упиіанила и, ка му зéла цáрското писмо, писала друго кое заповедвáло да изгóрат царицата со две близначіина, шо и родила. за да не ги завáра живи коа ке се върне, зашó инак джуіап не мóжет да му дáдат. Царо рáзбрал работата каква е и óти съти лошотіі, шо станáле е себéп нéговата маіка, áма тоі ништо не напрáвил на маіка си, а салде жáльал за правéдните душици, шо ги изгориле, пък неіа само іа прекълнълъ: от Бога да нáіде, као шо сторила! Сега да вúдиме царицата дека се денáла со децата си низ горите.

Царицата ка откинáла от огано и избегáла по горите со двете мáлки близнарніна, далдисáла по горите и се ранила со éмиш, трéви и дрýзи тáкви зеленила. Сетне, коа вишла вéке, óти не се жúве по планините от льýтата зúма, побегнáла каі ближните сéла да си нáіде некое въртилиште, за да призимýва, и ка не можила да се прибéре во селото, устанáла да живее во една воденица доста далéку отъ селото Царицата, óше коа заминувáла прéку една пустилиіа, нáшла една ногу стара баба, шо не можéла да се подмéсте от местото си, во една воденица и му казала: «Бабо, ако е кабил устáвите ме со тіа малéчки дечица да приноштýвам при вас во воденицата, зашó нáдвор има гóлем студ и ке замéрзниме со децата!» Бабата, ка била ногу стара, услепила и не можéла да вижда, за тóа казáла: «Синко, іас не знам кáква си ти, шо деца имаш и от дека грéдиш, áми іа ми разкáжи на баба за сé шо си патила!» Царицата казала: «Бабо, іас сум една сиромáшка жена со две малечки дечіина и сум се изгубила от ногу далéку, затóа сум дошла на вáшата пóрта да ме прибéрете малко да пожúвам во воденицата!» Тогáі бабата казала: «Е дóбро дóшла, чéдо! éто вúждаш, сúнко, и іас сум сáма као кукавица устанáла. Имала сум чéльад, деца и старец, ама сега нúкого нéмам около мене, зашо съти ми умрúа; іас не можам ни брашно да собéрам, ни пýпка (лебец) да си мéсам, за тоа, синко, стóри една добрúна и собéри брашно околу камéіната, по дирéците и замéси една тýрта да си поіáдиме заедно за да не ýмриме от глад. Ка се вижда, чедо, сам Бог те прáтил тука да ми се нáідиш на стáрос; ти тука ке можиш и дéцата си да си нараниш и ти да не се мъчиш!» На тóа царицата благодарила и казала: «Бабо, децата ми съ малечки и не знáіът шо е леб; а іас има сéдум месéци шо не сум вишла ни корúчка лéпче, та се рáнам со планúнски треви, овóшки—емиш и друзи зеленила; іас си нáбра(х) от бýка и дъб жир и е нóгу ýбав за іадéіне, затоа нá ти мáлце и на тебе да обúскаш!» Бабата зела един жир и ка го пикнала во ýстата, казала: «Е мáре синко! коа сум била млада и іас нóгу сум го милвала ама сега пýстата старос ни един зъб не ми уставила во глáвата!» Царицата присобрала от тýка от тáму низ воденицата брашно,

замесила и опечила по едно пупче да іадат со бабата, коіа ногу станала благодарна и зела да фале Бога, зашо іа испратил таа жена да му послужи на неіната дълбока старос и да не умира от глад. Бабата си кренъла рѣците кѣі небето и казала: «Бог добър на секого! ти се смили за мене и ми прати таа горцка жена да ми улесне староста!» И, ка се обзърнала кѣі царицата, іа благосовила: «Жено, ти си живела по горите, а сега Господ при мене те пратил, за тоа да бидиш благосовена от Бога и ти и твоите деца, а на мене да ми продѣлже Бог животта, за да те научам да бидиш стопанка на моето имаіне. Ако ти сакаш да устаниш при мене, твоите деца ке бидат късметлиі и іас ке те научам ка да управаш воденицата и пред умирачката ми ке те надарам богато да ме паметуваш дури си жива и ти и децата ти!» Тогаі царицата си дала клетва и казала: «Бабо, ти ке ми бидиш на место маіка и іас нема да те уставам дури си жива ти, салде Бог здравье да ми даде; іас се при тебе ке бидам и за се ке слушам.» Бабата от неіна страна си дала клетва, оти ке іа има на место керка и сетне расправила съти марифети за мелѣіне брашно на царицата, коіа можила веке да меле брашно на сельаните као свѣршен воденичар. Царицата, коа заустанала да живе на воденицата, гледала со тоі занаат да се прерана, а коа умрила бабата наследила съто богасво и си продължавала да живе таму неколку години, дури и децата порастиле цели момчиіна. Царо ка си разглеждал царстото, шетал от град во град, от село во село, дошло реду да доіде и во близкото село до воденицата, дека живела царицата. Тоі излегъл по лов во гората и на върштаіне влегъл во воденицата. Царицата, ка се уплашила да не би царо неіа да а пала, за да а изгоре, избегала во некое скришно место и се мъчила от таму да зирне, какви съ тіа льуігьа. Царо дошъл пред воденицата и седнал да си почине; тоі посакал вода да се напие, а децата на царицата, ка биле на воденицата, шом посакал царо вода, девоічето загнало се да му занесе вода и кога му подало стомната, царо вишъл на ръката му пѣрстено от венчаніната на царо со царицата, дека било написано неговото име и името на царицата. Царо зел пѣрстено да го разгледа по отблизу, а момичето се уплашило. Тоі а попитал: «Коі ти го дал тоіа пърстен, моме?» Момичето казало: «тоі пърстен е на мама.» —«Ами дека е мама ти?» Момичето отговорило «сега беше тука, ама коа ве виде вас, избега и се скри». Царо запитал: «Ами не знаіш ти зашо се скри?» Момичето му отговорило: «Незнам; може зашо е ногу партальава?» Царо заповедал на неговите сеімени бърго да се наіде таіа жена дека и да е скриена. Спуштиле се съти негови льуігье да палат царицата на горе на долу и не можиле да іа наідат, зашо та шом се научила, оти неіа іа сакал царо, скрила се на оше по убаво место. Тогаі царо заповедал от сътн градове и села се шо е мъшко да излезе и да іа палат царицата, дека е скриена. Коа излегле и напълниле гората, дека била скриена царицата, шумка по шумка изгледале и наі сетне іа нашле и іа донесле при царо. Децата, ка вишле маіка си, извикале: «Дека

се вдена, мамо? Не виждаш, тоі човек ни казва, оти ни бил наш тáтко!» Царо, коа вишъл жена си, извикал: «Шо бéгаш и се крийш, царице? Іас сум царо, твоі мъш!» Царицата уплашéна отговорила: «Нé знам цару!» Тоі казал: «Добре знáіш, тýку не се боі! Ти си царица и биди весéла, зашо тóуку години мъки си тегнáла!» Царицата разказала му: «Цару честити, ето во тоіá воденица сум преживила тóуку години и слава на Бога бил над сéкого мил, прав и мене ме исчýва от лóшото!» Царо казал: «Ти, царице, си била късметлиіа и пак да си царица, за тоа биди радóсна и весела!» Сетне царо собрал сѣтио народ и со голéма радос си отишле во столнината: дека се зафатило веселье цáрцко и царо заповедал да се весельат три дни и три нóшти по цéлото нéгово цáрсво.

Леринско.

53.

Аден мигléниц сидéл у Стáмбул никóлку врéме. Кога си дóшъл у у Мéглинут фатиле сильáниту му да гу питат: а бре Амéт, ти нáистина си бил у Стáмбул и трéбе да си и научил тýрцките да и врéвиш ýбавý; кáк и викат áджиба тýрцки бивулиту?»—«Вéра, да ви кáжъм, іáзика дудéка бих у Стамбул, бивулиту нéмиа óште име; на тръгнáтиту, видéх адéн, тóгинта штó туку гу биа путиснáле у идна рéка да гу крѣстът; іáзика не дучикáх да му чýіъм имиту, ама бéзбили, «гулимина» ки гу крѣстът.

Аднѣш у Сóлун съ сдикáле никуі гѣрк и никуі бугáрин. «Аіде брé, рéкъл гъркут, сѣте, па и виіъ бугáрите съ слáгате льýде на свéтут, ами уд вáс пó будалаі и пó хондрокéфали има? виіъ сте сѣте турлáци. Знáіш, аднъш вáшите дошле тýка у Сóлун и ка низнáле уд мóрцката вóда и ъ видéле сулéна па óшче и риби да пливат низ нѣтре «брéее, рéкле, бъргувáите въ да съ насѣркаме рибина чóрба бис пáри:» и уріа! назгазáле сѣте ду пуіáсут у мóриту и ка си и навидéле мáлце глáвите, смýкат или не смýкат сулена мóрска вóда. Етý кáкви сте виіъ бугáрите. Ама нийъ гѣрците! уд нас пó итри льýде и пó разбудéни нéки съ нáіде на свéтут. Нийъ и на врáгут дýпката му ъ наóгьаме.»—«Чéкаі, публáтиме, му рéкъл бугáринут. Наістина нáшите влизéле у мóриту да сѣркат чóрба, ама ти дукрáі не ъ искажá. Кога биле óни унѣтре, на кóі пинукут му съ субýл, на кóі пудлóшката, на коі пък упýтата, и му устанáле у мóриту. Адно си бигáле нашите, вáшите ка и видéле пинците дека пливат над мóриту: «търчáіте въ бре бѣргу, рéкле, на пържéни актапóду!» и брýмтус сѣте у мóриту да му и іáдът пинците на бугáрите. Ет таквиа сте виі гѣрците итри и разбудéни.» Гѣркут ка видéл оти ъ извальáл рабóтата, си ъ свил пáшката.

Мъгленско.

54.

Се собра́ле, се набрале
Сфи́ кральо́ви и бано́ви,
Да ми іаде́, да ми пи́е
Мушафе́ре да ми пра́ве.
Му гово́ри стари-Но́вак:
«Аі кральови и банови!
До́лна зе́мьа, Арбана́шка,
У́тре и́ма го́лем сеи́р,—
Девоікьи-те о́ро и́гре,
Момчи́ната ка́мен фърге,
Ста́ри старци сеир чи́не.
Бе́ла Ма́гда на́прет търга,
Напрет търга со три та́нци,
Со три танци ороберци.
Ко́і іе си́лен, коі іе вре́ден,
Да м доне́си бела Магда,
Кье м ари́зам Румели́іа,
Румелиіа и Влахи́іа!»
Іанку́лчето му говори:
«Бо́г те у́бил, стари ву́іко!
Шчо́ іа́ та́ксфаш дедовни́на?
Се́ наіа́ди стари Новак,
И од но́во мии зви́ка:
Коі іе ка́дър, коі іе вреден
«Да м донеси бела, Магда,
Кье м аризам Румелиіа,
Румелиіа и Влахиіа!»
Се наіа́ди Іанкулчето,
Су́рва до́лу, зе́мен авур,
Да́ подсе́дла бърза ко́ньа,
Му говори стари Новак:
«Аку Іа́нкул са́м ми о́ди,
Рече́те му да не зе́ва,
Да не зева сфо́іта ко́ньа,
Оти му іест аджами́іа:
Нека зева мо́іта коньа,
Оти ми іе́ст унерлиіа!»
Іанкул ни́коі не пошчу́ка,—
Си іа вьа́вна сфоіта коньа,
Си іа вьавна и отиде
Арбанашка пу́ста земьа;
И му ре́че: «Бог пома́гал,
Долнозе́мци, Арбанафци!»—
— «Добре до́іде, до́бър іу́нак,
Добъ́р іунак, горно́земец,
Сле́зи, іунак. от коньа-та,
Да ми фърлиш ма́лце камен,
Коі шчо фърге наши момци!»
Су́рва Іанкул от коньа-та,
У́дри маждрак во земьата,
Върза коньа за маждра́ка,
Му да́дое те́жок камен,
Тежок камен, шчо тегле́ше,
Шчо теглеше три́ста оки.
Сфи момчина го фърлие,
Го фърлие до краі града,
Тоі го фърли во стред града,
Та раси́па до три маéли.
Ми скочи́е сфи́те ста́рци,
Сфите старци и стари́ци,
Си оідо́'е сфи по до́ма,
Да си пу́ле те́іни кънчи.
Вьавна Іанкул бърза коньа,
И му рече: «Бе́гаі, коіну,
Бегаі, коіну, да бегаме!»
Коньа не́му одговори:
«Бре́ Іанкула мла́д Іанкула!
Не сме до́шле да бегаме,
Тук сме дошли іунер да сториме!»
Іанкул коіну одговорил:
«Пули, коіну, шчо стори́'ме,
Шчо стори'ме,—душегу́біе!»
Іунак Іанкул іа заи́гра,
Іа заигра бърза коньа,
Та іа фа́ти бела Магда,
И іа фърли зат коньата.
Сфи момчина се фтури́е,
Потърча́е, се върна́е;
Ру́со Пе́тре не се върти,
Туку търчи и се мъчи.

А Іанкула му говори.
«Аі ти́, іунак, добър іунак!
Сфи, шчо търкóе, се върнае;
Аі и ти, бре, ми се върни,
Да н погу́биш сфоіта мла́да!»
Бела Магда му говори:
«Не го гьи́баі, завалди́а;
Това іест моето армасни́че».
Му говори млад Іанкула:
«Аі ти, іунак, добър іунак!
Върни се, оти кье погу́биш,
Кье погубиш тфóіа младос».
Бела Магда му говори,
Му говори на Іанкула:
«Коі шчо си сме, бре, сака́'ме,
Така си се погоди́'ме».
Млад Іанкула іе говори:
«Мари Магдо, бе́ла Ма́гдо!
Іаз за ме́не не те нóса;
Тук те носа за вуіка ми».
Та́іа фа́ти да ми пла́чи.
Кральови-те си рекó'е:
«Де́ ми гре́ди ма́лко мънгла,
Малко мънгла, ле́тна рóса.
Се опу́ли стари Новак,
И му рече на кральови:
«Таіа не іест си́на мънгла,
Нито ма́іска летна роса,
Туку ми іест млад Іанку́ла».
Ешче ре́ч-та не доре́че,
Доіде Іанкул и доне́се,
И донесе бела Магда:
«На́ти, ву́іко, бела Магда!»
— «Аі ти, вну́че, бре Іанкулче!
Не́ка ти іест ариза́на
И од Бога и од ме́не».
— «Бог те у́бил, мóи вуіко!
Іаз не са́кам бела Магда,
Ту́ку сакам да ми да́диш,
Да ми дадиш шчо ми та́кса!»

Костурско.

55.

Има́ло тройца бра́кьа, и наі голе́мио поше́л да се ца́ни. Наше́л чорба́джиіа еде́н пóп. Куга́ фана́ли да се паза́рат, пóпо ре́кал: «и́стина на ме́не ми тре́бе такóва момче́, ама ако мóже да ми вършиш ра́бота и ако се не сърдиш; ако ле не мóжеш, ке ти де́ра кóжата». Момче́то рекло́: іа ке ти върша ра́бота и не́кьу да се сърда, ама ако даде́ш и іа да ти де́ра кожа́та, ако се ти расърдиш». Пóпо се боіа́л да не е слуга́та по гьа́вол от не́го, та го уцани́л до де́ка ку́кувица ку́кне, и момче́то кандиса́ло. Пóпо му да́л волóвето и го прати́л на ора́нье. Меси́ли му зе́лник, дали му пога́ча, едно шише́ раки́іа, една ка́рта ви́но му напуни́ли и му рекли́: «да́ваме ти си́чко пу́но и каквó одне́сеш, да ру́чаш, да пие́ш и па си́чко пу́но да доне́сеш, и ни́вата се́ да изóреш. Момче́то ошло на нивата, седнало да руча, погледнало ракиіата и не сме́іало да пие́; така́ и зе́лнико и пога́чата:— ни́што не руча́ло ни пи́ло. Стана́ло да оре́, ни́вата била гуле́ма, па пóпо му ре́кал си́чката ни́ва да изóре в еде́н ден, да посе́е се́мето и вечерта́ се́мето па да доне́се. Орал вез де́н, не може́л да изóре ни́вата, не смеіал да се́е се́мето, па́ си одне́л си́чко пу́но. Оше́л дóма и пóпо го попита́л; «изора́ ле ни́вата?» «Неса́м». Пóпо тогáі земáл та одра́л кóжата на момче́то, оти не можлó да изóре ни́вата. Пóсле дóшел стре́днио бра́т на момчето, и он се така́ уцани́л у су́штио пóп, и он не може́л да свърши ра́бо-

*

тата, и на нéго пóпо му одрáл кóжата. Дошéл наі малéчкио и се уцанúл у пóпо, и нéго пóпо го уцанúл до дéка кýкувица кýкне и коі се расѣрди дрýгио да му дéре кóжата. Пратúли го на орáне. Далú му и на нéго: погáча, зéлник, ракúіа, вúно и му кажáл пóпо: «каквóто отднéсеш, да рýчаш и да пиéш и па сúчко пýно да донéсеш». Дисáзите му напунúл сéно и пратúл сос нéго една кýчка. «До дéка йде кýчката да лéгне, рекал попо, до там да изóреш, сéмето да посееш и па сúчкото да го донéсеш.» Он ошéл на орáне, седнáл да рýча, испил ракúіата, извъртéл зелнико оздóле, оставúл садé краіштето озгóре и погáчата извъртéл оздóле, а гóрните кóри останáли цáли. Наранил кýчката и станáл да орé. Кýчката ошла та легнáла на крáі на нúвата. Он посеáл сéмето и фанáл да орé браздúте рéтко: тýка еднá браздá, пó-там еднá, садé да а довѣрши. Изорáл до кýчката па іа утепáл. Вечертá ошéл дóма. Попо го попитал: «изорá ле сúчката нúва?» «Изорáх іа». «Посеá ле сéмето?» «Посеáх». «Донéсе ле всúчко пýно». «Донéсох». «Кадé е кýчката?» «Іа като орéх до нéіа онá нéке да стáне. іáзе а падúх, онá не бега и іа а утепáх». Пóпо се разлутúл. Момчето му рекló: «ама лýтиш ле се, пóпе?» «Не, не се лýта, ама іазѣк за кýчката». Пóпо мислúл, каква рáбота да му наіде, да не мóже да а свѣрши, Имáло у двóро едéн дувáр и на дувáро трéва израснáло. Пóпо рéкал; «да кáчиш волóвето да а опáсат». Момчéто мислúло, мислúло какво да ги кáчи; зелó та им отсéкло главúте па ги качúло на дувáро да пасáт. Дошéл пóпо, погладнáл, волóвето без глáви. Фанáл да се лýти. Момчето му рекló: «ама лýтиш ле се, пóпе?» «Не, не се лýта, ама іазък за волóвето». Пóпо пратúл момчéто да кáра конето нá вода, па му рéкал: «Да кáраш конето нá вода ама нозéто да им се не истóпат». Момчéто им одрáло нозéто, запърчúло им кóжите на гóре, напóило ги вóда, пóсле им отпърчило кóжите на дóле и ги докарало дóма. Пóпо дошéл, погледнал нозéто на конéто сад кѣрф. Пóпо рéкал: «оти тека?» Момчéто рекló: «ама лýтиш ле се пóпе?» «Не, не се лýта, ама іазѣк за конето». Пóсле пóпо купúл дрýк кóн и пратúл момчéто нá дърва бес самáр. Момчéто ошлó, земáло та отсекло чéтири чéпарки забúло на кóно у плéштите, натоварúло го, па го докарáло дóма. Пóпо, катó вишéл кóно, рéкал: «оти текá?» Момчéто рекló: «ама лýтиш ле се?» «Не, не се лýта, ама іазък за кóно». Попо вишéл дéка рáботата е лóша, ке му се дерé кóжата, та пратúл мáкьа си у бахчáта на стрéт зúме, да се кáчи на еднó дѣрво да кýка. Пóпо рéкал на момчéто: «аіде да с идеш, кýкувицата кýка». Момчéто, като усетúло дéка е таквáа рáботата, попитáло: «дека е кýкувицата?» Пóпо му рéкал: «іа а у бахчáта, дéка кýка» Момчéто земáло еднó дѣрво, фърлúло по кýкувицата та а утепáло. Тóв. не бúло кýкувицата, а на попо мáкьа му. Момчéто рéкло: «што тéра на стрéт зúме кýкувица?» Пóпо и попадúіата ошлú на цѣрква, наредúли момчéто да кýпи прéсно мéсо, да чýва и очúсти детéто. Немáло нúкаде рéсно мéсо, па он земал заклáл детето и го турúл у едéн котéл да се вáри. Они дошлú от цѣрква и пóпо седнáл и рекал: «донесéте да

ру́чаме», и седнáли да ручáа. Пóпо като ручáл усетúл дéка е човéчко мéсо и рéкал на момчéто: «ти си заклáл детéто». Он рéкал: «като сáкате прéсно мéсо, іа отдéка ке нáіда?» Пóпо, като видéл дéка нá глава не се излáзи с тóве слугá. здýмали се с попадúіата да бегáа. «Зéми, попадúе, та тýри попóвите дрéи у сандъко, тýри еднó шишé ракúіа, та да бéгаме». Кугá думáли тóва, момчéто чýло и извадúло сúчко от сандъко, та флезнáло у нéтре. Станáли та бегáли рáно. Заденáл пóпо сандъко и пошлú да бегáа. Като бегáли, налетéли ги еднú пцéта. Момчéто приокáло от сандъко: «дéло пóпе, брáни ме, зéр ке ме изéдат пцéтата». Пóпо разбрáл дéка слугáта му е у сандъко, оставúли сандъко и пошлú тáка да си óдат и момчéто сóс нúх. Стигнáли до едéн мос, пóпо рéкал на попадúіата: «попадúе, нúе тýа ке спиéме, ти лéгни у средáта, па он открáе, та ноштéска ке те пóбутна, па ти нéго – та да пáдне у рекáта да се удáви. Момчéто разбрало каквá е рáботата, та чекáло да зáспат, и кýга заспáли, он легнáл у стрéт. Прéс ноштá се сéтил пóпо та побýтнал попадúіата, па оно било момчéто, та момчéто побутнáло попадиіата и она се удавúла. «Е, попадúе, рекал попо. ние го удавихме». На момчéто рекló: «удавúхме іа, пóпе». После пóпо катó останáл сам, рéкал на момчéто: «одéри ми кóжата, бáре и іа да не сáм жúв», и момчéто му одрáло кóжата, па се върнáло и се расположúло на мáло на пóпо.

Дупничка Джумая.

56.

На вáа кýкьа бóгата—
Пълна рáмна дóката,
Пéтстотин óфце
И шарéни іáганца,
Шарéни со рогóви,
Да пáсле нá ниви,
Да порáсте вéликье.
Кóлку трéва на пóле,
Тóлку здрáви на кукьа;
Да дочéка жúво, здрáво на кýкьа
Да съ жúви домакьúни,
Домакьúни чóрбаджúи.

Мор Тодóру ýбава,
Мéти, мéти двóрови,
Рéди, рéди стóлови,
Да дочéкаш свáтови,
Свáтови, джáнам, кýмови,
Да дарýваш свáтови:
На свéкорот чóрапи,
На свекрѣва кóшула,
На дéверот шáрен пóас.—
А царúца што чúнеше?
Мáшко дéте дръжеше,
Кáпица му шúеше
Со срéбрена úглида,
Позлатéна кóнчица.—
До годúна со здрáвие,
Да съ жúви дóмакьини,
Дóмакьини чорбáджии,
Да дочéка Лáзара.
До годúна со здрáвие.

Што вáі мóмче трѣгофче
Зéлен коньа іáхнула:
Сéдло мý е срéбрено,
Іýзда му е свúлена!

На́ти, на́ти іа́бълко,
Ти да зма́миш не́веста.
За рачи́ца фа́нула
Бе́ло ли́це ба́кнува.—
И до годи́на со здра́вие.

Да съ живи до́макьини,
До́макьини чо́рбаджии
Да дочéка Ла́зара
До годи́на со здра́вие.

Тиквешко.

57.

Сам се е Стоіа́н пофали́у
У Едърне́чка чарши́іа,
У висо́кото каве́не,
При сви́те ту́рци гава́зи:
— И́мам си бу́лче у́баво,
И́мам си ко́нче ра́нено;
Бу́лче ми вре́ди два гра́да,
Ко́нче ми вре́ди три гра́да,
Три гра́да, како́ Едърне́.
Дочу́у си га е па́шата,
Повикна́у си е Стоіа́на,
И попраша́у іе Стоіа́на;
— И́маш ли бу́лче у́баво?
И́маш ли ко́нче ра́нено?
Стоіа́н си ве́ли гово́ри:
— И́мам си бу́лче у́баво,
И́мам си ко́нче ра́нено.
И па́шата му гово́ри:
— Аіде, Стоіа́не, коши́іа!

А́ко те те́бе прева́рим,
Ти да ми да́деш бу́лчето.
Бу́лчето о́ште ко́нчето;
А́ко ме ти́зе прева́риш,
Іа ке ти да́дем аре́мот,
Аре́мот съ све́ тавли́те,
Тавли́те съ све́ а́тови.
Отишле́ са си коши́іа.
Три дни га Стоіа́н превари́.
Па́шата викна́ Стоіа́на
И на Стоіа́на гово́ри.
— Аі да ти да́дем аре́мот,
Аре́мот съ све́ тавли́те,
Тавли́те съ све́ а́тови.
Стоіа́н на па́ша гово́ри:
— Да ми е жи́во бу́лчето,
Бу́лчето и па ко́нчето,
Некьем ти ништо от тебе.

Еі Іа́нкула, бан Іанку́ла!
О́блак чи́не бан Іанкула
Сос тро́іца чивута́не,
За ден зе́мья да оби́де:
Ако не мож да оби́де,
Ке му зе́меф чиву́тите,
Ке му зе́меф невéстата
Сос уба́во ма́шко де́те;
Ако мо́же да оби́де,
Да оби́де за ден земья,
Ке им зе́ме на чиву́ти,
Ке им земе мно́го сто́ка,
Мно́го сто́ка три дукьа́на.
Оти́де си у клису́ра,
У клису́ра у ергéле.

Та си ва̀на коньети́на,—
Іа́нко те́ра—ко́ньо не́ке.
Па си ва́на кобели́на,
Кобели́на шестокри́ле,
Дека ли́та, де́ка бе́га,
Веке́ му се додеіало,
Дремка е го обори́ло,
Ру́чак му се приручáло.
Оти́де си на меа́на:
— Изле́к, изле́к, меанджи́ко,
О́блак чи́нам сос чиву́ти,
За ден зе́мья да оби́да;
Ако не мож да оби́да,
Ке ми зе́меф чиву́тите,
Ке ми зе́меф неве́стата

Сос убáво мáшко дéте.
Рýчак ми се приручáло,
Да порýчам, да преспиіам,
Óкем мéне да ме викаш!
И легнало и заспало.
А што бéше меанджика,
Закльучи му бéли рáци.
Разбýди се, разльýти се,
Искина се дрóбен синджир.
Изговáра бан Іанкýла:
— Излéк, излéк, меанджико,
Да ти плáтам ситен áршлък,
Што съм іáзе поарчило.
А што бéше меанджика,
Излѣжа се, измáми се,
Та излéзе на двóрови;
Не и плáти ситен áршлък,
Извáди си óстра сáбьа,
Пресéче и рýса глáва.
Устéгна си кобелина,
Дéка лита, дека бéга,
И обишло за ден зéмьа,
И им зéма на чивýти,
И им зéма мнóго стóка,
Мнóго стóка три дукьáна.

Изрáснал ми бадéм дѣрво висóко,
Под дървóто рóсна трáва зелéна,
На трáвата аідук Вéлко с млáдо девóіче.
Постилка им рóсна трáва зелéна,
Зглáвница им дéсна рýка аідýк Вéлкова,
Завифка им іáсно нéбо сос мéсец.
Над глáва им стáра мáіка аідýк Вéлкова,
Бóга мóли стáра мáіка аідук Вéлкова:
— Да подýвне силни вéтър нис тихи Дýнав,
Та да стрóши бадéм дѣрво висóко,
Да удáри аідýк Вéлкоте с млáдо девóіче.
Подýвнал е силни вéтър низ Дýнав,
Та строшил е бадéм дѣрво висóко;
Не удари аідук Вéлкоте с млáдо девóіче,
Но удари стáра мáіка аідýк Вéлкова,
Та ву строши дéсна рýка и лéва нога.

Два се боіка за девóіка биіат,
От ни тéче рéка Руменлиіа,
Краі ву биіе у град у Босýма,
У град у Босýма у тѣмни тъмници,
У тъмници Гьýро тъмничáро.
Он си нéма никого нигде,
Сáмо има пиле соколéнце,
Прѣсти крѣши та го мéсо рáньи,
Слѣзи пýшта та го вóда пóі,
Перчик скýбе та му гнéздо прави.
Проговáра пиле соколéнце:
— Оі та тéбе Гьуро тъмничáро,
А што ме тóлко на долéт чуваш?
Дáли ке ме скýпо препродáти,
Или ке ме на далéко прáтиш?
Отговáра Гьýро тъмничáро:
– Нéкьу скýпо да те препродáти,
Нéкьу на далéко да те прáтим,
Но ке те прáтим на мóі двóри:
Да ми видиш мóі рáмни двóри,
Да ми видиш мóі мили тáтко,
Да ми видиш мóіа мила мáіка,

Да ми ви́диш мóіа ми́ла сéстра,
Да ми ви́диш мóе ми́ло льýбе.
Върнáло се пи́ле соколéнце,
И си на Гьýроте прогова́ра:
— Іа снóшти дóідо от твóі двóри—
Твóі двóри пели́н урасна́ле,
У сред двóри дъ́рво огорéло,
У дървóто до три куковѝци:
Еднá кýка—ич се не отрáвьа,
Втóрата кýка когá ву тéкне,
Трéкьата кýка вéчер па зáран.
Па говóри Гьýро тъмничáро:
— Товá што е дъ́рво огорéло,
Това си е мóі стáри тáтко;
Таіа што кука—ич се не отравіа,
Тáіа е мóіата ми́ла мáіка;
Тáіа што кýка когá ву тéкне,
Тáіа е мóіата ми́ла сéстра:
Тáіа што кýка вéчер па зáран,
Товá е мóето прѣ́вньо льýбе.

Никóла ви́ка низ гóра:
— Сестрó ле, Іáно ле, Іáно,
Скóро ти дóма да и́деш,
Тра́жат ни глáва за глáва,
Іа нéмам глáва да дáдем,
Мóіа ке глáва да и́де.
Іáна говóри брáту си:
— Мýчи, Никóла, не плáчи,
Іа и́мам до дéвет си́на,
А десéтиіа Илѝіа,
Илѝіа млáдо козáрче;
Си́те ке вéчер да дóідат,
Си́те ке рéдом да сéднат,
Си́те ги рéдом прегледáі,
Комý се вéке наглéдаш,
Он ке за тéбе да и́де.
Си́те са вéчер надошлé,
Си́те ги на ред прегледá,
На Илѝіа се наглед á,
Илиіа млáло козáрче.
Здумáле се да го лѣ́жат.
Пóсле татко му му рéкъл:
— Илиіо, синко Илиіо,
Ýіка те каньи на свáдба,
На ýіна девер да би́деш,
Уіна за рýка да вóдиш,
Тио по тио да дýмаш,
Лéком по лéком да óдиш.
Брáкьа му кóньа сéдлаа,
Сéдлаа и па плáчеа;
Снáи му пóклон мéсеа,
Мéсеа и па плáчеа:
Сéстри му перчи́к чéшльаа,
Чéшльаа и па плáчеа;
Мáіка му промéна тражеше,
Тра́жеше и па плáчеше;
Тáтко му го тио ýчеше,
Ýчеше и па плáчеше:
— Илиіо, си́нко Илиіо,
Тáмо са тýрци свáтове,
Не тéраі кóньа на éро,
Не фѣ́рльаі пýшка от дáлек,
Не викаі тѣ́нко висóко.
Илиіа тáтко не слýшал,
Потéрал кóньа на éро;
Усфѣ́рльал пýшка от дáлек,
Узви́кал тѣ́нко ви́соко,
Чýле га тýрци свáтове,
Чýле га и га фанáле.
Илиіа на ум си дýмаше:
— Áрно ме тáтко ýчеше,
Áма іа нéга не слушá!
Егá се, ýіке, не ожéньиш,
Егá се, ýіне, не повéдеш,
На каквá свáдба ме ви́каш.
Тýрци Илиіу глáва узéле.

Недо кьеро от што болна лежиш?
Да́ли е от Бо́га,
Да́ли е от іуна́к?
А́ко е от Бо́га,
Ега́ да ста́неш;
А́ко е от іуна́к,
Ега да не ста́неш.
— Ми́ла ма́ле, не ми е от Бо́га,
Не ми е от іуна́к,
Кога́ бе мале́нка,
Едно́ ми овча́рче,
Во́да ми раси́па,
Ба́рдето ми строши,
Па се іа́зе чу́дех,
Што да му учи́ним.
Тѣ́рла му запа́лих,
Та му изгоре́а
Петсто́тин іа́гништа.
Па ко́га доідо́а
Петсто́тин ма́іки
И о́ни бле́еа,
У Бо́га се чу́ло,
Бо́гу се нажа́ли,
От Бо́га капе́а
Ти́іа дре́бни слѣзи.
Па кога́ доідо́а,
Петсто́тин овча́ра,
И о́ни пла́чеа,
У Бо́га се чу́ло,
Бо́гу се нажа́ли,
От Бо́га капе́а
Ти́іа дро́бни слѣзи.
— Не́до ке́ро, ош три да ле́жиш!

Заблеіа́ ми ва́кла о́фца
Среде́ но́кьи полу́но́кьи,
Дочу́у гу е Ва́кле Ди́мо:
— Што ми бле́еш, ва́кла о́фцо,
Среде́ но́кьи полу́но́кьи?
Да ли не си тра́ва па́сла,
И́ли не си во́да пи́ла?
Изгова́ра ва́кла о́фца:
— Іа́зе съм си тра́ва па́сла,
И па съм си во́да пи́ла,
Ту́ку съм си сън виде́ла:
Оздо́у и́де Амзи́ па́ша
И със не́го три́ста ду́ши,
Три́ста ду́ши арами́и,
Фана́а те, връжа́а те.
И ош ду́ма не изду́ма,
И е дошѣ́у Амзи́ па́ша,
Фана́у си е Ва́кле Ди́мо,
Връжа́у му е бе́ли ру́ки,
Бе́ли ру́ки наопако,
И му земау ме́ден кафа́у.
Па гово́ри Ва́кле Ди́мо:
— Дода́іте ми ме́ден кафа́у,
Да засви́рим да се збе́ре,
Да се збе́ре си́во ста́до.
Дода́ле му ме́ден кафа́у,
Да засви́ри да се збе́ре,
Да се збе́ре си́во ста́до;
Не засвири́у да се збе́ре,
Да се збе́ре си́во ста́до,
Тук засвири́у да си доіде,
Да си до́іде Карама́на,
Карама́на, Балабана,
И да до́іде Канджи́ ку́чка.
И дошле́ са Карама́на,
Карама́на, Балаба́на,
Балаба́на, Канджи́ ку́чка,
И фана́а три́ста ду́ши,
Три́ста ду́ши арами́и:
Карама́н ги превра́туе,
Балаба́н им гла́ва ки́не,
Канджи́ ку́чка у ре́менье.
Утепа́а три́ста ду́ши,
Три́ста ду́ши арами́и.

Áго, áго, бу́льукба́шо,
Ке те пра́шам да ми ка́жеш:
Мно́го се́ла си шета́ло,—
Ко́е се́ло наі ти ми́ло?
— Ва́раі, Ка́то, посестри́ме,
Мно́го се́ла съм шета́ло,
До́ри седъмде́сет се́ла,
Ни́коі се́ло не ми ми́ло,
Сал При́ковци ми е ми́ло.

Ту́іа и́ма до три мо́ми,
До три мо́ми Радови́шки:
Една́та е джан Мару́ша,
А дру́гата джан Дьулбе́ра,
А тре́кьата джан Ристе́на;
За Мару́ша пу́шка да́вам,
За Дьулбе́ра коньа да́вам,
За Ристе́на ду́ша да́вам,
Ду́ша да́вам, да се ста́вам.

Криворѣчна Паланка.

58.

Оі у́бава Е́ло, ма́ла мо́ме,
Зме́і доо́ди, Е́ло, обио́ди,
Па на Е́ла, по́тиом гово́ри:
— Ра́сни, Е́ло, гуле́ма по́расни,
Да се ни́е два́та зальу́биме.
Іа Е́ла му по́тиом гово́ри:
— Е тизека, зме́іу горьани́не,
Іа не сме́іа в о́чи да те гле́дам,
А ка́мо ле да се зальу́биме!

Из о́чи ти си́лни и́скри и́дат,
Из у́ста ти си́лен пла́мик бли́е;
Ко́ньа іа́аш—като пла́нина е,
Ру́о но́сиш—като о́гин гори́.
Іа зме́іо и́ по́тиом гово́ри:
— Ра́сни, Е́ло, гуле́ма по́расни,
Ние с те́бе ке се зальу́биме,
Ти се не бо́і, Е́ло, от ме́нека

Неіко ле, добра́ девоі́ко!
Изви́ се лоза́ ви́нова
Около гра́да Кру́шова;
Не ми е лоза́ ви́нова;
Наі ми е Не́іка у́бава,
Сос Ала́і бе́го зборе́ва:
— Ала́і ми бего, господа́р,
Укова ле ми па́фтите?
— Укова́л сам ги, укова́л,

Оште не сам ги позлати́л;
Си́те златаре́ обидо́х,
Чи́сто си зла́то не наідо́х.
Не́іко ле, добра́ девоі́ко,
Ти соши́ ле ми кошу́льа?
— Соши́ла сам ти, соши́ла,
Оште да ти іа по́раба;
Си́те евре́е обидо́х,
Чи́ста си свила не наідо́х.

Здра́вче, ве́нче, мери́зльи́во цве́ке,
Здра́вче, ве́нче, бе́рат ле те мо́ми?
Здра́вче, ве́нче, ки́тат ле те ки́тки?
А здра́вец им по́тиом гово́ри:
— Мари́ мо́ми, мари́ лу́ди ле сте,
Лу́ди ле сте, мари́, и пиі́ани?
Та ме́не ле мо́ми да не бе́рат,
Та ме́не ле ки́тки да не ви́іат!
Се́та го́ра од ме́не мери́ше,
А на́івеке Станови́ти ка́мен.

Стои́ мома́ на Станове́н ка́мен,
Та си бро́и ме́сеци годи́ни,
И на ме́сец по́тиом гово́ри:
— Е ме́сече, ту́рско помошни́че,
Е годи́но, на́ша непра́вино!
Заиска́х си мома́ од мале́но,
Од мале́но ду́ри до гуле́мо,
А они́ іа ме́не не да́доа,
Да́доа іа дру́гиму іуна́ка,
А ме́нека ку́ма окумі́іа,

На брáто ми дéвер деверńіа,
Та оідóхме црѣкви на венчáнье.
Ете отáм едно соколéнце,
Та ми лети́ над рýсата глáва,
С крńла трепти́, с ýста дýма дума:
— Вéнчаі, кýме, немóі воздишáти!
Благослáвьаі, немóі льуто клéти!
А іазе му вéльим и говóрим:
— Е ти́зека, сиво соколéнце,
Іа не кѣна, сърцéто ми кънé.

Кайл ле си, Бóже, или не си!
Да Бог дадé моіáта кумńца:
Векувала, като качýн цвéкье,
Род родńла, като фръбá грóзье,
Исчувáла, като кýковица,
Процъфтéла, като иглńчица,
Кáшта збрáла, като прáх на тупáн.
Марń веро, марń льýта клéтво!
Ка іа прокле́ кумó господńно,
Ка іа прокле, такá іа се стигнá.

Дéвере кńтен, рáно цвéке.
Та коі ми те рáно разбýдува,
Та коі ми ти свńлно рýо спрáвьа,
Та коі ми ти дрéбна азнá брóи,
Та коі ми ти рýси перчńк рéши,
Та коі ми ти рóсна кńтка бéре,
Та коі ми ти врáна кóньа спрáвьа?

— Е, внека, мńли мáлки мóми,
Мáкьа ńмам, та ме разбýдува,
Макьа ńмам, та ми рýо справьа,
Баштá ńмам, та ми азнá брóи,
Брáкьа ńмам, та ми кóньа спрáвьат,
Снáи ńмам, та ми перчńк рéшат,
Сéстри ńмам, та ми кńтки бéрат.

Црънооки дéвере,
Шесторéди нéвене,
Пń ми вńно прръвéно,
А нéмóі се опńва;
Кáлни дрýми ке гáзиш,

Тéвни нóшти ке бńеш,
Дур да вńдиш снаáта:
Бéла ле е црръвéна,
Тáнка ле е висóка,
Мóшно ле е църноóка.

Што се лъшти́ од онáіа стрáна!
Дал іе вóда, или іé воівóда,
Или си іе манастńр у гóра,
Ил іе сѣнце у дзńд задзńдано,
Илń са си кńтени свáтове?
— Ни іе вóда, нńто іе воівóда,
Нńто ми іе манастńр у гóра,
Ни іе сѣнце у дзńд задзńдано,
Туку ми са кńтени свáтове,
У стрет них іе прéмлада девóіка.
Усрéшта им чýма помóркиньа,
Бńла, бńла, сńте ги избńла,
Останáла прéмлада девóіка,
Па се чýди, іáдна, што да прáви!
Свńла пóли, до кумó седнáла,
Па на кумó вéльи и говóри:
— Што ми си се, кýме, расърдńло?
Далń сам те лош дар дарувáло—
Дарувáх те свńлена кошýльа.
Свńла пóли, до дéвер седнáла,
Па на дéвер вéльи и говóри:
— Што ми си се, брáте расърдńло?
Дали сам те лош дар дарувáло—
Дарувáх те ибришńм чорáпе.
Свńла пóли, до момчé седнáла,
Па на момчé вéльи и говóри:
— Што ми си се, вóіно, расърдило,
Та ми нéкьеш, вóіно, да ми дýмаш?
Нáучи ме, вóіно, што да прáва!
Да се вѣрна у бáштини двóри,
Ке излéзне моіа стáра мáкьа,
Ке излéзне, па ке ми продýма:
— Надзáт, надзáт, чýмо помóркиньо,
Да си áрна не би се върнáла;
Да си бíда у твойте двóри,
Ке излéзне твоіá стáра мáкьа,

Ке излéзне, па ке ми продýма;
— Надзáт, надзáт, чýмо помóркиньо.
Да си áрна, не би сама дошлá!
Срѣни óчи, погледнéте мéне!

Бéли рáце, пригърнéте мéне:
Тáнка ýсто, продýмаі на мéне!
Срѣна чýмо, ýмори и мéне!

Дупничко.

59.

Баячката постъпва както въ по-горното баяне, само че, намѣсто огрибка, взима бѣло кокоше перо.

«— Здодума се еднó селó, да намéша бачи́іу; нáмеша се бачи́іа, на вър на Стáру Плáнину; сáбра се чýдна стóка: све чýдне іовчи́це, све чýдне козѝце; заградѝше чýдан егрéк, напрайше чýдну стрýгу, по стрýгуту чýдни вéдра, напрайше чýдни чебрóве, напрайше чýдне бýчке, намѣлзоше чýдно млекó, насипáше га іу чýдне бýчке, забучкáше га чýдни човéци, па бучкáше чýдно врéме, набучкáше чýдно мáсло, па исипáше чýдно млекó, исипáше га іу чýдни чебрóве, потсирѝше га с чýдно сѝрипте, іуловѝ се чýдно сѝране, іуловѝше га іу чýдни цедѝла, па сипáше чýдну сировáтку, насипáше гьу іу чýдни котлóве, изварѝше чýдну извáру, докарáше чýдни кóла, сас чýдни волóве, па збрáше све што ѝма, натоварѝше на чýдни кóла па преселѝше бачи́іу іу пýсту гóру зелéну, іу пýсту гóру іáсенову, тáмо ѝмаше травá зелéна, там іе водýту студéна, там цáта не лáіу, там вѣлци не ви́іу, там петлóве не пéіу, там манáре не сечý, там svéрове не іóде, тáмо нѝшто жѝво нéма, тáмо ѝма злáтену трапéзу сас злáтене паниѝце и сас срéбране ложѝце, па збрáше чýдни цедѝла, па збрáше чýдни вéдра, па збрáше чýдни чебрóве, па збрáше чýдне бýчке, па ги расфърлише, по прá и по дéлове, че су іѝм аідýци реклѝ, ви іу нéга рáботу нéмате, іóн ви нѝшто не іе направѝл».

Почудицата отговаря:

«Ми че с ѝдемо и че се іоблéгнемо ко бробѝньак іу вóду, ко врáну на стут».

Чипоровцы.

60.

Брé нивéсто търнуóкъ
Ут дълéку дунисéнъ
Другáр нéмъш дъ збурýвъш
Вéрин другáр мисичѝнъ.
Шо му велиш мисичѝно, мила сéстро
Къ висóку стóіиш нóгу глéдиш:
Дáл нъ вѝде мóітъ мáікъ?
Мóітъ мáікъ, мóіут тáтку?
Мóіут тáтку, мóіте брáтк'іъ?
Моі те брáтк'іъ, мóіте снáи?
Мóіте снáи, мóіте сéстри?

Твóіте сéстри, бре нивéсто,
Твóіте сéстри кулáк мéсът
Кулáк мéсът дъ кълéсът,
Дъ кълéсът твóіте браткіъ
Твóіте брáтк'іъ кóінъ сéдлът
Кóінъ сéдлът те кѝ дóідът
Те ки дóідът дъ кълéсът.
Твóіут татку вѝну тóчъ.
Твоітъ мáікъ гóтвъ гóтвъ
Твóіте снáи пугáчи мéсът.

Крáл'и Мáрку кóінъ кóвъ ув гръ-
дúнкъ
Юв гръдúнкъ ду кълíнкъ
Там му дошле три ъбéръ,
Три ъбéръ, три кулáкъ,
Іа гу ідéінýт ут винчáінъ
Іа гу друг'іут и мáл áрмъс,
Іа гу друг'іут ут кръштéінъ
Чудъ ýмъ Крали Мáрку
Що дъ чúнъ кá дъ прáвъ?
Пушк'іъ син му нъ винчáінъ
Пушк'іъ внук му нъ кръштéінъ
Сам утúшъл нъ мал áрмъс.

Стáр свити-Пéтър тéмнъ тимнúцъ цѣрнъ зъндáнъ
Нѣтръ си седъ кърг ýі си глéдъ
Прѣçтъ си кѣршъ кѣрг ýі гу рáнъ
Сѣлдзи су рóнъ—кърг ýі си пóіъ.
Дъ шо му вел'е, вел'е і гувóре.
Рáсти ми, рáсти, млáди кърг ýіче!
Іас ки тъ пýштъм нъ наштъ зéміъ.
Кóга е éсин дъ ми дунéсиш
Да ми дунéсиш две зѣрнъ грóздъ
И іáс дъ знáіъм, кóгъ е éсин.
Кóгъ е прóлит, дъ ми дунéсиш,
Дъ ми дунéсиш два клáсъ жúту,
И іас дъ знáіъм кóгъ е прóлит.

с. Постул.

---

14 DAY USE
RETURN TO DESK FROM WHICH BORROWED

LOAN DEPT.

This book is due on the last date stamped below, or on the date to which renewed.
Renewed books are subject to immediate recall.

19Mar'61DA	
REC'D LD	
MAR 5 1961	

LD 21A-50m-12,'60
(B6221s10)476B

General Library
University of California
Berkeley

YD 18999

U. C. BERKELEY LIBRARIES

C047797361

898352

THE UNIVERSITY OF CALIFORNIA LIBRARY